



**T.C.**

**ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ  
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

**EĞİTİM YÖNETİMİ ANABİLİM DALI  
EĞİTİM YÖNETİMİ VE DENETİMİ BİLİM DALI**

**ÖĞRETMENLERİN MÜLTECİ ÖĞRENCİLERE YÖNELİK TUTUMLARI İLE  
ÖRGÜTSEL BAĞLILIKLARI ARASINDAKİ İLİŞKİ**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**GİZEM KIRIMLI**

**Tez Danışmanı**

**Prof. Dr. NEJAT İRA**

**Çanakkale-2022**





T.C.

ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ  
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

EĞİTİM YÖNETİMİ ANABİLİM DALI  
EĞİTİM YÖNETİMİ VE DENETİMİ BİLİM DALI

**ÖĞRETMENLERİN MÜLTECİ ÖĞRENCİLERE YÖNELİK TUTUMLARI İLE  
ÖRGÜTSEL BAĞLILIKLARI ARASINDAKİ İLİŞKİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

GİZEM KIRIMLI

Tez Danışmanı  
Prof. Dr. NEJAT İRA

Çanakkale-2022



T.C.  
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ  
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ



Gizem KIRIMLI tarafından Prof. Dr. Nejat İRA yönetiminde hazırlanan ve **28/01/2021** tarihinde aşağıdaki jüri karşısında sunulan **“Öğretmenlerin Mülteci Öğrencilere Yönelik Tutumları ile Örgütsel Bağlılıkları Arasındaki İlişki”** başlıklı çalışma, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü **Eğitim Yönetimi Anabilim Dalı**’nda **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak oybirliğiyle kabul edilmiştir.

**Jüri Üyeleri**

Prof. Dr. Nejat İRA  
(Danışman)

Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Aydın BAŞAR

Prof. Dr. Ali AKSU

**İmza**

.....

.....

.....

Tez No : 10440570  
Tez Savunma Tarihi: 28/01/2022

Doç. Dr. Yener PAZARCIK  
Enstitü Müdürü

.../01/2022

## ETİK BEYAN

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez Yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım Öğretmenlerin Mülteci Öğrencilere Tutumları ile Örgütsel Bağlılıkları Arasındaki İlişki başlıklı bu tezin ahlaka aykırı bir yardıma başvurmaksızın tarafımdan yazıldığını ve yararlandığım bütün kaynakların metin içinde ve kaynakçada yöntemine uygun biçimde gösterilenlerden oluştuğunu, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu belirtir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi taahhüt eder ve bunu onurumla doğrularım.

Gizem KIRIMLI

23/02/2022

## TEŞEKKÜR

Akademik anlamda kendimi yetiştirmek ve geliştirmek için emek harcadığım bu meşakkatli süreçte desteğini hiç esirgemeyen danışmanım Prof. Dr. Nejat İRA'ya teşekkür ederim.

Desteğini hayat boyu benden esirgemeyen, yürüdüğüm yolda beni hiç yalnız bırakmayan, yaptığım her işin arkasında benden önce durabilecek kadar bana güvenen annem Kevser KIRIMLI ve babam Erdoğan KIRIMLI'ya; sahip olunabilecek en iyi kardeşler olan Güven KIRIMLI ve Beyza KIRIMLI'ya; önce en iyi arkadaşım, dostum olabilmiş müstakbel eşim Şuayip Erdi ZİRAATLİOĞLU'na ve isimlerini sayfalara sığdıramayacağım, desteğini hep hissettiğim, bu zorlu süreci atlatmamda emeği geçen, kalben hep benimle olan tüm dostlarıma ve arkadaşlarıma teşekkür ederim. Bir insanın en güzel kazancı iyi bir aileye sahip olmakmış.

Gizem KIRIMLI  
Çanakkale, Ocak 2022

## ÖZET

# ÖĞRETMENLERİN MÜLTECİ ÖĞRENCİLERE YÖNELİK TUTUMLARI İLE ÖRGÜTSEL BAĞLILIKLARI ARASINDAKİ İLİŞKİ

Gizem KIRIMLI

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Eğitim Yönetimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Prof. Dr. Nejat İRA

19/01/2022, 90

Araştırmanın amacı öğretmenlerin mülteci öğrencilere yönelik tutumlarıyla örgütsel bağlılıklarını incelemektir. Öğretmenlerin mülteci öğrencilere tutumlarıyla örgütsel bağlılıkları arasındaki ilişki analiz edilecektir. Ulaşılan veriler ışığında sonuçlar ve öneriler ortaya koymak hedeflenmektedir. Araştırmada, ilişkisel tarama metodundan faydalanılmıştır. Öğretmenlerin mülteci öğrencilere yönelik tutumunu tespit etmek için Sağlam ve Kanbur (2017) tarafından geliştirilen “Mülteci Öğrenci Tutum Ölçeği” kullanılacaktır. Öğretmenlerin örgütsel bağlılıklarını tespit etmek için Meyer, Allen, Smith (1993) tarafından geliştirilmiş, Dağlı, Elçiçek ve Han (2018) tarafından Türkçeye uyarlanmış “Örgütsel Bağlılık Ölçeği”nden faydalanılacaktır. Demografik verilerin tespit edilmesi amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanan “Kişisel Bilgi Formu” kullanılacaktır. Araştırmanın örneklemini İstanbul Küçükçekmece’de çalışan 623 öğretmen oluşturmaktadır.

Veri sonuçlarının değerlendirilmesinde SPSS 21.0 programı kullanılmıştır. Araştırmada öğretmenlerin yaşlarıyla mülteci öğrencilere yönelik tutumları ve örgütsel bağlılıkları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar olduğu anlaşılmaktadır. Mülteci öğrencilere yönelik tutumlarıyla yaş arasındaki farklılık incelendiğindeyse bu farkın iletişim ve yeterlik boyutundan kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin kıdemleriyle mülteci öğrencilere yönelik tutumları ve örgütsel bağlılıkları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Ayrıca öğretmenlerin çalıştıkları okul türleriyle mülteci öğrencilere yönelik tutumları ve örgütsel bağlılıkları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Mülteci öğrencilere yönelik tutum ölçeği ve örgütsel bağlılık ölçeği arasında ilişkiyi analiz etmek için korelasyon analizi yapılmıştır. Bu analiz sonucuna göre

mülteci öğrencilere yönelik tutum ölçeği ve örgütsel bağlılık ölçeği arasında pozitif yönde düşük düzeyde ilişki vardır. Bu ilişki istatistiksel olarak anlamlıdır. Mülteci öğrenci tutum ölçeğinin iletişim boyutu hariç bağımsız değişkenlerin her birindeki değişiklik veya başka bir deyişle her boyuta verilen olumlu cevaptaki artış örgütsel bağlılığa olumlu etki etmektedir.

**Anahtar Kelimeler:** Mülteci, Örgütsel Bağlılık, Tutum.





## ABSTRACT

### THE RELATIONSHIP BETWEEN TEACHERS' ATTITUDES TO REFUGEE STUDENTS AND THEIR ORGANIZATIONAL LOYALTY

Gizem KIRIMLI

Çanakkale Onsekiz Mart University

School of Graduate Studies

Master of Science Thesis in Educational Science

Advisor: Prof. Dr. Nejat İRA

01/19/2022, 90

The aim of the study is to examine teachers' attitudes towards refugee students and their organizational commitment. Apart from this, the relationship between teachers' attitudes towards refugee students and their organizational commitment will be analyzed. In the light of the obtained data, it is aimed to present results and recommendations. Relational screening method was used in the research. "Refugee Student Attitude Scale" developed by Sağlam and Kanbur (2017) will be used to determine teachers' attitudes towards refugee students. In order to determine the organizational commitment of teachers, the "Organizational Commitment Scale" developed by Meyer, Allen, Smith (1993) and adapted into Turkish by Dağlı, Elçiçek and Han (2018) will be used. "Personal Information Form" prepared by the researcher will be used to determine demographic data. The sample of the research consists of 623 teachers working in Istanbul Küçükçekmece.

SPSS 21.0 program was used to evaluate the data results. Within the scope of the research, it is understood that there are statistically significant differences between the ages of the teachers, their attitudes towards refugee students and their organizational commitment. When the difference between attitudes towards refugee students and age is examined, it is understood that this difference arises from the dimensions of communication and competence. It has been determined that there are statistically significant differences between the seniority of the teachers, their attitudes towards refugee students and their organizational commitment. In addition, it was found that there are statistically significant differences between the types of schools that teachers work and their attitudes towards refugee students and their organizational commitment. Pearson correlation analysis was conducted to analyze the relationship between

the scale of attitude towards refugee students and the scale of organizational commitment. According to the results of this analysis, there is a low level of positive correlation between the scale of attitude towards refugee students and the scale of organizational commitment. This relationship is statistically significant. Except for the communication dimension of the refugee student attitude scale, the change in each of the independent variables, or in other words, the increase in the positive response to each dimension has a positive effect on organizational commitment.

**Keywords:** Refugee, Organizational Commitment, Attitude.



## İÇİNDEKİLER

Sayfa No

JÜRİ ONAY SAYFASI.....	i
ETİK BEYAN.....	ii
TEŞEKKÜR .....	iii
ÖZET .....	iv
ABSTRACT .....	vi
İÇİNDEKİLER .....	viii
SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ .....	xii
TABLolar DİZİNİ .....	xiii
ŞEKİLLER DİZİNİ .....	xvi

### BİRİNCİ BÖLÜM

#### GİRİŞ

1.1.Problem Durumu.....	1
1.2. Problem Cümlesi.....	2
1.3. Alt Problemler.....	3
1.4. Araştırmanın Amacı.....	3
1.5. Araştırmanın Önemi .....	4
1.6. Araştırmanın Varsayımları .....	4
1.7. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	4

### İKİNCİ BÖLÜM

#### KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Mülteci Kavramı .....	6
2.1.1. Mülteci, Göçmen, Sığınmacı Ayrımı.....	7
2.1.2. Mültecilerin Yaşadığı Sorunlar.....	8
2.1.3. Eğitim ve Mülteci Öğrenciler .....	12

2.1.4. Türkiye’de Mülteci Öğrenci Politikaları.....	14
2.1.5. Öğretmenlerin Mülteci Öğrencilere Yönelik Tutumları.....	19
2.1.6. Mülteci Öğrenciler ile İlgili Yapılan Yurt İçi Araştırmalar.....	21
2.1.7. Mülteci Öğrencilerle İlgili Yapılan Yurt Dışı Araştırmalar .....	23
2.2. Bağlılık ve Örgütsel Bağlılık Kavramları .....	24
2.2.1. Örgütsel Bağlılık Kavramının Özellik ve Bileşenleri.....	26
2.2.2. Öğretmenlerin Örgütsel Bağlılıkları .....	29
2.2.3. Örgütsel Bağlılık ile İlgili Yapılan Yurt İçi Araştırmalar.....	30
2.2.4. Örgütsel Bağlılık ile İlgili Yapılan Yurt Dışı Araştırmalar .....	32

## ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

### MATERYAL VE YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli.....	34
3.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi.....	34
3.3. Veri Toplama Araçları .....	39
3.3.1. Örgütsel Bağlılık Ölçeği .....	40
3.3.2. Mülteci Öğrenci Tutum Ölçeği.....	41
3.3.3. Kişisel Bilgi Formu.....	41
3.3.4. Verilerin Toplanması .....	42
3.3.5. Verilerin Analizi .....	42

## DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

### ARAŞTIRMA BULGULARI

4.1. Öğretmenlerin Örgütsel Bağlılıklarına ilişkin Bulgular.....	44
4.2. Öğretmenlerin Örgütsel Bağlılıklarının Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi.....	46
4.2.1. Cinsiyet Değişkenine İlişkin Bulgular.....	46

4.2.2. Yaş Değişkenine İlişkin Bulgular .....	47
4.2.3. Mesleki Kıdem Değişkenine İlişkin Bulgular .....	49
4.2.4. Branş Değişkenine İlişkin Bulgular .....	50
4.2.5. Çalıştıkları Okul Türü Değişkenine İlişkin Bulgular.....	51
4.2.6. Eğitim Durumu Değişkenine İlişkin Bulgular .....	52
4.3. Öğretmenlerin Mülteci Öğrencilere Tutumlarına İlişkin Bulgular.....	53
4.4. Öğretmenlerin Mülteci Öğrencilere Tutumlarının Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi .....	56
4.4.1. Cinsiyet Değişkenine İlişkin Bulgular.....	56
4.4.2. Yaş Değişkenine İlişkin Bulgular .....	57
4.4.3. Mesleki Kıdem Değişkenine İlişkin Bulgular.....	60
4.4.4. Branş Değişkenine İlişkin Bulgular .....	62
4.4.5. Çalıştıkları Okul Türü Değişkenine İlişkin Bulgular.....	63
4.4.6. Eğitim Durumu Değişkenine İlişkin Bulgular .....	64
4.5. Öğretmenlerin Mülteci Öğrencilere Yönelik Tutumları ile Örgütsel Bağlılıkları Arasındaki İlişki .....	65
4.6. Mülteci Öğrencilere Yönelik Tutum Ölçeğinin Örgütsel Bağlılığı Yordama Gücü....	66
4.7. Güvenirlilik Analizi .....	68

## BEŞİNCİ BÖLÜM

### SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç ve Tartışma .....	70
5.2. Öneriler .....	74
5.2.1. Uygulamacılar için öneriler .....	74
5.2.2. Araştırmacılar için öneriler.....	75
KAYNAKÇA.....	76
EKLER.....	86
Ek A: Mülteci Öğrenci Tutum Ölçeği .....	86
Ek B: Örgütsel Bağlılık Ölçeği .....	87
Ek C: Kişisel Bilgiler Formu .....	88
Ek D: Mülteci Öğrenci Tutum Ölçeği İzin Yazısı .....	89

Ek E: Örgütsel Bağlılık Ölçeği İzin Yazısı.....	89
ÖZGEÇMİŞ .....	90



## SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ

AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AFAD	Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
BMMYK	Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
MEB	Millî Eğitim Bakanlığı
PİKTES	Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonunun Desteklenmesi Projesi
UAF	Uluslararası Af Örgütü
UNHCR	Birleşmiş Milletler Mülteci Örgütü
UNICEF	Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu
SGDD	Sığınmacılar ve Göçmenler Dayanışma Derneği

## TABLolar DİZİNİ

<b>Tablo No</b>	<b>Tablo Adı</b>	<b>Sayfa No</b>
<b>Tablo 1</b>	İstanbul İli Küçükçekmece İlçesinde Bulunan Resmi İlkokul Ortaokul Lise Sayısı	35
<b>Tablo 2</b>	Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Cinsiyetlerine İlişkin Dağılımlar	35
<b>Tablo 3</b>	Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Yaşlarına İlişkin Dağılımlar	36
<b>Tablo 4</b>	Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Medeni Durumlarına İlişkin Dağılımlar	36
<b>Tablo 5</b>	Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Mesleki Kıdemlerine İlişkin Dağılımlar	37
<b>Tablo 6</b>	Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Eğitim Durumlarına İlişkin Dağılımlar	37
<b>Tablo 7</b>	Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin İstihdam Durumlarına İlişkin Dağılımlar	38
<b>Tablo 8</b>	Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Çalıştıkları Okul Türüne İlişkin Dağılımlar	38
<b>Tablo 9</b>	Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Branşlarına İlişkin Dağılımlar	39
<b>Tablo 10</b>	Örgütsel Bağlılık Ölçeği Sınırları ve Düzeyleri	40
<b>Tablo 11</b>	Mülteci Öğrenci Tutum Ölçeği Sınırları ve Düzeyleri	41
<b>Tablo 12</b>	Örgütsel Bağlılık Ölçeği Duygusal Boyutuna Ait Tanımlayıcı İstatistikler	44
<b>Tablo 13</b>	Örgütsel Bağlılık Ölçeği Devam Boyutuna Ait Tanımlayıcı İstatistikler	45
<b>Tablo 14</b>	Örgütsel Bağlılık Ölçeğinin Normatif Boyutuna Ait Tanımlayıcı İstatistikler	46
<b>Tablo 15</b>	Öğretmenlerin Cinsiyetleri ile Örgütsel Bağlılıkları Arasındaki İlişkiye Ait t Testi Sonuçları	47



<b>Tablo 16</b>	Öğretmenlerin Yaşları ile Örgütsel Bağlılıkları Arasındaki İlişkiye Ait Anova Testi Sonuçları	48
<b>Tablo 17</b>	Öğretmenlerin Yaşları ile Örgütsel Bağlılıkları Arasındaki İlişkiye Ait LSD Testi Sonuçları	48
<b>Tablo 18</b>	Öğretmenlerin Mesleki Kıdemleri ile Örgütsel Bağlılıkları Arasındaki İlişkiye Ait Anova Testi Sonuçları	49
<b>Tablo 19</b>	Öğretmenlerin Mesleki Kıdemleri ile Örgütsel Bağlılıkları Arasındaki İlişkiye Ait LSD Testi Sonuçları	50
<b>Tablo 20</b>	Öğretmenlerin Branşları ile Örgütsel Bağlılıkları Arasındaki İlişkiye Ait Anova Testi Sonuçları	50
<b>Tablo 21</b>	Öğretmenlerin Çalıştıkları Okul Türü ile Örgütsel Bağlılıkları Arasındaki İlişkiye Ait Anova Testi Sonuçları	51
<b>Tablo 22</b>	Öğretmenlerin Çalıştıkları Okul Türü ile Örgütsel Bağlılıkları Arasındaki İlişkiye Ait LSD Testi Sonuçları	52
<b>Tablo 23</b>	Öğretmenlerin Eğitim Durumları ile Örgütsel Bağlılıkları Arasındaki İlişkiye Ait Anova Testi Sonuçları	53
<b>Tablo 24</b>	Mülteci Öğrenciler Tutum Ölçeği İletişim Boyutuna Ait Tanımlayıcı İstatistikler	54
<b>Tablo 25</b>	Mülteci Öğrenciler Tutum Ölçeği Uyum Boyutuna Ait Tanımlayıcı İstatistikler	55
<b>Tablo 26</b>	Mülteci Öğrenciler Tutum Ölçeği Yeterlik Boyutuna Ait Tanımlayıcı İstatistikler	56
<b>Tablo 27</b>	Öğretmenlerin Cinsiyetleri ile Mülteci Öğrencilere Tutumları Arasındaki İlişkiye Ait t Testi Sonuçları	57
<b>Tablo 28</b>	Öğretmenlerin Yaşları ile Mülteci Öğrencilere Tutumları Arasındaki İlişkiye Ait Anova Testi Sonuçları	58
<b>Tablo 29</b>	Öğretmenlerin Yaşları ile Mülteci Öğrencilere Tutumları Arasındaki İlişkiye Ait LSD Testi Sonuçları	59
<b>Tablo 30</b>	Öğretmenlerin Mesleki Kıdemleri ile Mülteci Öğrencilere Tutumları Arasındaki İlişkiye Ait Anova Testi Sonuçları	60
<b>Tablo 31</b>	Öğretmenlerin Mesleki Kıdemleri ile Mülteci Öğrencilere Tutumları Arasındaki İlişkiye Ait LSD Testi Sonuçları	61

<b>Tablo 32</b>	Öğretmenlerin Branşları ile Mülteci Öğrencilere Tutumları Arasındaki İlişkiye Ait Anova Testi Sonuçları	62
<b>Tablo 33</b>	Öğretmenlerin Çalıştıkları Okul Türü ile Mülteci Öğrencilere Tutumları Arasındaki İlişkiye Ait Anova Testi Sonuçları	63
<b>Tablo 34</b>	Öğretmenlerin Çalıştıkları Okul Türü ile Mülteci Öğrencilere Tutumları Arasındaki İlişkiye Ait LSD Testi Sonuçları	64
<b>Tablo 35</b>	Öğretmenlerin Eğitim Durumları ile Mülteci Öğrencilere Tutumları Arasındaki İlişkiye Ait Anova Testi Sonuçları	65
<b>Tablo 36</b>	Mülteci Öğrenci Tutum Ölçeği ile Örgütsel Bağlılık Ölçeği Arasındaki İlişkiye Ait Sonuçlar	66
<b>Tablo 37</b>	Model Özeti	67
<b>Tablo 38</b>	Model Anlamlılık Tablosu	67
<b>Tablo 39</b>	Katsayılar	68
<b>Tablo 40</b>	Güvenirlilik Analizi	68

## ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil No	Şekil Adı	Sayfa No
Şekil 1	Türkiye’deki Suriyeli mülteci çocukların yaşadığı sorunlar	9
Şekil 2	Eğitim çağındaki mülteci çocukların sayısı	15
Şekil 3	Ülkemizde eğitime erişimi sağlanan mülteci öğrenci sayısı	16
Şekil 4	Türkiye’nin Suriyeli sığınmacılara sunduğu eğitim hizmetleri	18



# BİRİNCİ BÖLÜM

## GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problem durumu, amacı, önemi, varsayımları ve sınırlılıkları ifade edilecektir.

### 1.1. Problem Durumu

Bir yerleşim yerinden başka bir yere doğru gerçekleşen insan hareketliliği olarak ifade edilen göç, insanlık tarihinin tümüne sosyal, ekonomik, siyasi ve kültürel anlamda etki oluşturma gücüne sahip bir kavramdır. Yaşanılan bölgedeki şartların insanların ihtiyaçlarına cevap vermemesi, kültürel farklılıklar, ekonomik, coğrafi nedenler ve savaşlar bu hareketliliğin önde gelen sebeplerindendir. İnsanlar bu sebeplerle çoğu zaman vatanlarını terk ederek her manada daha güvende hissettikleri bir yer arayışına girmişlerdir. “Türkiye’nin geçmişten günümüze coğrafi konumu ve farklı ulus insanlarından oluşan yapısı gerekçesiyle göç alma konusunda deneyimli olduğu ifade edilebilir” (Aydın, 2020). Özellikle Ülkemizin Ortadoğu ülkeleriyle Avrupa, Asya ve Afrika kıtalarının ulaşım güzergâhında yer alması göç konusunda ülkemizi önemli bir konuma getirmektedir (Kandemir, 2018). Sanayiyle küreselleşmenin getirisi olan iletişim teknolojileri ve ulaşım imkanları da göç konusunu önemli bir gündem maddesi haline getiren gelişmelerdendir. Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye de göç olgusundan oldukça fazla etkilenmiştir. Suriye’den ülkemize ilk toplu göç 29 Nisan 2011 tarihinde yaşanmıştır (Erdoğan, 2015). Göç İdaresinin 2016 yılındaki verilerine göre ülkemizde kısa süreli yerleşim müsaadesi bulunan 244.034 mülteci; Irak yurttaşları 34.909 kişi ile ilk sırada, Suriye yurttaşları 33.247 ile ikinci sırada, Afgan uyruklu yurttaşlar ise 14.742 ile üçüncü sırada bulunmaktadır (Göç İdaresi, 2016). Bu tarihten itibaren aralıklarla devam eden göç hareketi ülkemizde de göçmenler için bazı düzenlemeleri beraberinde getirmiştir.

Eğitim konusunu öncelikli tutan devletimiz, mülteci öğrencilerin eğitimi konusunda da oldukça hassas davranmıştır. Türkiye’de eğitim almakta olan yabancı uyruklu öğrencilere yönelik MEB’in araştırmalarının sonuçları analiz edildiğinde; 2016-2017 eğitim öğretim yılında 232.714 yabancı öğrencinin Türkiye’de eğitim öğretime devam ettiği belirlenmiştir (Göç İdaresi, 2016). Göç sürecinin stres ve travma oluşturduğu çocukların psikososyal

durumlarının eğitim aracılığıyla iyileştirilebileceği çeşitli araştırmalarla ortaya koyulmuştur. Bu durum mülteci çocukların eğitimle duygusal anlamda iyileştirilebileceği anlamına gelmektedir. Suriyeli çocukların eğitim süreçlerinde yaşanan sorunlar onların sağlıklı bir entegrasyon süreci yaşaması anlamına gelmektedir (Emin, 2016). Mülteci çocuklar için okullar sadece eğitim aldıkları bir yer değil aynı zamanda dil öğrenme, sosyalleşme, iletişim ve etkileşim alanlarıdır. Eğitimin önemli sacayağı olan öğretmenlerin bu süreçteki katkıları yadsınamayacak düzeydedir. Öğrencilerin eğitim sistemine, ülkeye, dil ve kültürüne uyum sağlamasında en önemli faktör öğretmen olacaktır. Bu sebeple öğretmenlerin mülteci öğrencilere tutumu ve çalıştıkları kuruma bağlılıklarının incelenmesi önemsenmelidir.

Örgütsel bağlılığa ilişkin çeşitli tanımlamalar mevcuttur. Genel itibariyle; bireyin kurumun değer ve gayelerini benimsemesi, hedeflere ulaşılması yönünde çaba harcaması ve kuruma bağlılığını sürdürme isteğidir şeklinde tanımlanmaktadır (Durna ve Eren, 2005). Bir başka deyişle örgütsel bağlılık; çalışanın iş yerini kabulü ve çalışanın sözleşmeyle işe girmesiyle başlar. Örgüte dahil olan bir üye olarak örgütün hedefleri, gayeleri ve işin gerektirdiği niteliklerle ilgili bilgi sahibi olmasıyla gelişir. Bu yönden düşünüldüğünde örgütsel bağlılık, bireyin hizmet ettiği örgüt ile kimlik birliği sağlayarak oluşturduğu güç birliğidir (Northcraft ve Neale, 1990). Tüm bu kavramların ortak noktası ise tutum ya da davranış olarak belirlenip dayanaklandırılması ve o biçimde kabul görmesidir “Çalışanların örgüt aidiyetine devamlılığı, gösterdikleri tutumsal ve davranışsal emeklerle desteklenmektedir.” (Çöl, 2005: 2). Çalışanların kurumuna bağlılıkları başarıya ulaşmada noktasında önemli etkenlerden biri olarak ifade edilmektedir. Yapılan araştırmalarda örgütsel bağlılık ifadesinin çeşitli değişkenlerle ilişkisi üzerinde durulmuş.

Bu araştırmanın temel amacı öğretmenlerin mülteci öğrencilere tutumlarını incelemek ve örgütsel bağlılıklarıyla ilişkisini ortaya koymaktır.

## **1.2. Problem Cümlesi**

Araştırmamıza ilişkin problem cümlesi “Öğretmenlerin mülteci öğrencilere yönelik tutumları ile örgütsel bağlılıkları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?” sorusu ile ifade edilmektedir.

### 1.3. Alt Problemler

Araştırmamıza ilişkin alt problemler sınıflandırılmak istendiğinde;

1. Öğretmenlerin örgütsel bağlılıkları nasıldır?
2. Öğretmenlerin örgütsel bağlılıkları sahip oldukları bireysel özellikleri olan;
  - 2a) Cinsiyet,
  - 2b) Yaş
  - 2c) Mesleki kıdem,
  - 2d) Branş,
  - 2e) Çalıştıkları okul türü,
  - 2f) Eğitim durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
3. Öğretmenlerin mülteci öğrencilere yönelik tutumları nasıldır?
4. Öğretmenlerin mülteci öğrencilere yönelik tutumları sahip oldukları bireysel özellikleri olan;
  - 4a) Cinsiyet
  - 4b) Yaş
  - 4c) Mesleki kıdem
  - 4d) Branş,
  - 4e) Çalıştıkları okul türü
  - 4f) Eğitim durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
5. Öğretmenlerin mülteci öğrencilere yönelik tutumları ile örgütsel bağlılıkları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
6. Öğretmenlerin mülteci öğrencilere yönelik tutumları örgütsel bağlılıklarını yordamakta mıdır?

### 1.4. Araştırmanın Amacı

Araştırmadaki amaç; öğretmenlerin mülteci öğrencilere yönelik tutumlarını, örgütsel bağlılıklarını tespit etmek, mülteci öğrencilere yönelik tutumları ile demografik özellikleri arasında ilişki bulunup bulunmadığını incelemek, örgütsel bağlılıkları ile demografik özellikleri arasında ilişki olup olmadığına ışık tutmak ve öğretmenlerin mülteci öğrencilere yönelik tutumlarıyla örgütsel bağlılıkları arasında ilişki olup olmadığını yordamaktır.

Öğretmenlerin örgütsel bağlılıkları ve mülteci öğrencilere yönelik tutumları ile ilgili edinilen bulgular ve öneriler sunulmaktadır.

### **1.5. Araştırmanın Önemi**

Ülkelerin kendi içlerinde yaşadıkları iç karışıklıklar günümüz koşullarında yalnızca onları ilgilendirmemektedir. Bu durum uluslararası bir boyut kazanmıştır. Çeşitli sebeplerle farklı ülkelerde mülteci statüsünde olan bireyler, birçok zorlukla karşı karşıya kalmaktadır. Her geçen gün mültecilik ve mültecilere ilişkin yasal müeyyidelerin önem kazandığı düşünüldüğünde, konunun ayrıntılı biçimde ele alınması gerekmektedir. Bu sorunlardan bir tanesi de eğitim ile ilgili sorunlardır. Araştırmamızda öğretmenlerin mülteci öğrencilere ilişkin tutumlarıyla bu tutumların etki ve yansımaları analiz edilmektedir. Ayrıca örgütsel bağlılıklarıyla arasında ilişki olup olmadığı irdelenmektedir.

Alanyazın incelendiğinde mülteci çocukların eğitimine yönelik araştırmalara denk gelmiş olsa da öğretmenlerin mülteci öğrencilere tutumları ile örgütsel bağlılıkları arasındaki ilişkiyi ortaya koyacak yeterli araştırmaya rastlanmamıştır. Seçilen konu dolayısıyla yapılan araştırmanın literatüre katkı sağlayacağı ifade edilebilir.

### **1.6. Araştırmanın Varsayımları**

1. Öğretmen ve yöneticilerin kendilerine sorulan sorulara tarafsız yanıt verdikleri ve gerçeği yansıttığı kabul edilmektedir.
2. Araştırmanın bulgularının genellenebileceği biçimde öğretmen ve yönetici sayısına ulaşıldığı düşünülmektedir.

### **1.7. Araştırmanın Sınırlılıkları**

Araştırmamız İstanbul Küçükçekmece'deki devlete bağlı resmi ilkokul, ortaokul, lisede görev alan 623 öğretmen ile sınırlıdır.

Kullanılan veri toplama araçları ise “Mülteci Öğrenci Tutum Ölçeği” ve “Örgütsel Bağlılık Ölçeği”nin geçerliği ve güvenilirliği ile sınırlandırılmıştır.

Mülteci kavramı; zaruri sebeplerle ülkesinden göç etmiş, ülkemizde BMMYK tarafından statüsü tanınmış bireylerle sınırlandırılmıştır.





## İKİNCİ BÖLÜM

### KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde mülteci kavramına; mülteci, göçmen, sığınmacı ayrımına; eğitim alanı başta olmak üzere mültecilerin yaşadığı sorunlara ve örgütsel bağlılık kavramına değinilecek. Bu kavramlarla ilgili yurt içi ve yurt dışında yapılan araştırmalar ve sonuçlarından bahsedilecektir.

#### 2.1. Mülteci Kavramı

Mülteci kavramı; farklı kaynaklarda ve birçok uzman tarafından çeşitli şekillerde tanımlanmıştır. Burada özellikler, statü ve uluslararası anlaşmalar nezdindeki durum incelenmekte, dar ve geniş manada mülteci kavramı tanımlamalarına yer verilmektedir.

Mülteci; Mensup olduğu ırk, tabiiyet, din, belirli bir sosyal grup ya da politik fikirlerinden dolayı yaşadığı zulüm korkusu ile vatandaşı bulunduğu ülkenin dışında hayatını idame ettiren ve BMMYK korumasından faydalanmaya hak kazanmış bireydir (Göç Terimleri Sözlüğü, 2009).

1951’de yapılan “Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme” de ise mülteci kavramı din, dil, ırk, milliyet, siyasi görüş veya belirli bir sosyal gruba aidiyet gibi sebepler ve zulme uğrama korkusu sebebiyle kendi ülkesine dönmeyi başaramayan veya istemeyen kişilerdir (UNCHR, 2021).

Bu konuda araştırma yapmış olan bazı uzman kişilere göre mülteciler, özel insan sınıfında yer almaktadır. “Bu ifadeyle anlatılmak istenen, mültecilerin ulus-devlet eylemleri sonucunda ortaya çıkmalarıdır” (Benhabib, 2006: 74).

“Mültecilik, enternasyonal hukuk açısından kendi ülke sınırlarının dışında olan ve dini, ırkı, dili, inanışları ve diğer kişilerden farklı olan özellikleri sebebiyle ülkesine döndüğünde eziyete maruz kalacağını varsayan ve bu nedenlerden dolayı memleketine dönmeyen ya da dönemeyen kişileri kapsamaktadır” (Vardar, 2016).

Mülteci, göçmen ve sığınmacı kavramları sık sık birbirine karıştırılan kavramlardır. Bu sebeple aralarındaki benzerlik ve farklılıkları incelemekte de fayda vardır.

### 2.1.1. Mülteci, Göçmen, Sığınmacı Ayrımı

Göçmen; kendi ülkesinden ayrılıp ikamet etmek gayesiyle farklı bir ülkeye yerleşen -kişi, aile ya da topluluk- muhacir olarak aktarılmıştır (TDK, 2021). Göçmenler; bulunduğu ülkeden iktisadi nedenler başta olmak üzere farklı sebeplerle kişisel isteği yönünde ayrılıp bir başka ülkeye legal yollardan giriş yapan, o ülkede yaşamaya başlayan kişilerdir.

“Mülteci olan kişilere dönüldüğünde, kişisel olarak ayrımcı hallerle karşılaşan; kendisini savaş, iç savaş ve muadili durumların içerisinde bulan şahıslar karşımıza çıkmaktadır. Şayet yaşanan durum toplu bir biçimde ortaya çıkarsa toplu iltica ile birlikte mültecilik durumu olarak adlandırılmaktadır” (Öztürk, 1991: s. 150-151). Mülteciler, bir sebepten ötürü mal ve can güvenliği tehlike altında olan ve haksızlığa maruz kalacağı korkusuyla yurttaşı bulunduğu ülkede yaşamayan, ikamet ettiği ülkenin korumasından faydalanamayan ve memleketine geri dönmek istemeyen kişilerdir. Bir başka araştırmacıya göre; “Bireylerin mecburi göç gerekçesiyle memleketleri içerisinde başka yerlere tehciri ve bu kişilerin enternasyonal sınırlar dışına çıkarılması durumunda ise mülteci olmaları mevzu bahis olmaktadır” (Gender, 1999: s. 8).

“Memleketinden ayrı düşerek mülteci olduğu savıyla başka bir ülkeye iltica eden lakin mülteci olup olmadığı konusunda henüz resmî kurumlarca karar verilmemiş bireyler sığınmacı olarak adlandırılır” (Deniz, 2014). Sığınmacılar; zulüm veya ciddi anlamda oluşabilecek zarardan korunmak amacıyla, ülkeleri dışında güvenlik arayışına girerler. Ulusal ya da uluslararası belgeler çerçevesinde mülteci statüsü için başvuru yaparlar. Olumsuz bir karar çıkması durumunda sığınmacılar ülkeden ayrılmak mecburiyetindedir. Kendilerine insani ya da farklı sebeplerle ülkede ikamet etme izni verilmemişse, bu kişiler herhangi bir yabancı gibi ülkeden çıkarılabilirler (Göç Terimleri Sözlüğü, 2009).

Mülteci, göçmen ve sığınmacı kavramlarından kısaca söz ettikten sonra sığınmacı, göçmen ve mülteci ile arasındaki farkların öne çıkarılmasına gidilmektedir.

Tüm bu açıklamalar ışığında mültecilerin aksine sığınmacıların herhangi bir statülerinin bulunmadığı sonucuna varılmaktadır. Sığınmacılar statü alamadığı takdirde herhangi bir yabancı gibi sınır dışı edilebilir. Ayrıca, mültecilere özel statü ve hukuki koruma sağlanması uluslararası anlaşmalarla ortaya koyulmaktadır. Göçmenler ülkelerini kendi

kararı ile terk eden grubu oluştururken, mülteci ve sığınmacılarda bu durumun zorunluluk olduğu ifade edilmektedir.

### **2.1.2. Mültecilerin Yaşadığı Sorunlar**

BMMYK verilerine göre dünyadaki en yoğun göç hareketinin 2014 yılında yaşandığı tespit edilmiştir. Her gün ortalama 42.500 kişinin yurdundan ayrılmak zorunda kaldığı sonucuna ulaşılmıştır. Kişilerin yurtlarından ayrılmalarına sebep olan unsurlardan biri savaştır. Savaştan kaçan bireylerin sayısı son yıllarda dört kat yükselmiş durumdadır (Ay, 2016). Göç eden insanlar ve göç ettikleri ülke ve ülkenin halkı için çeşitli problemler ortaya çıkmaktadır. “Mültecilik enternasyonal bir problem olarak görülmektedir. Bu nedenle mülteci problemi, enternasyonal belgelerle mevzuatlar yoluyla çözüme ulaştırılmaktadır” (Yükseker, 2006).

Mülteciler, yaşamaya başladıkları ülkelerde birçok sıkıntı ve problemle karşılaşabilmektedir. Başta kadınlar ve çocuklar olmak üzere mülteciler barınma, beslenme, sağlık ve eğitim konularında yerleştikleri ülkede sıkıntılar yaşamaktadır. Dil sorunuyla beraber kültürel değişikliklerinden dolayı dışlanabilmektedir. Zaman zaman sosyal olarak dışlanmayla yüz yüze gelebilmektedir. Sosyal dışlanma, kapitalist düzenin eriştiği yeni bir aşama olarak karşımıza çıkmaktadır. Global anlamda yaşanan değişimler sonucunda; artan rekabet koşullarının, üretim sırasındaki değişim ve dönüşümlerdeki yeniden yapılandırma süreçlerinin siyasi ve toplumsal kurumlar temelinde gündeme gelmesiyle yeni serbest politikaların ve eşitsizliklerin ele alınması ortaya çıkmaktadır (Sapançalı: 2008: 4).

“Bahsedilen sosyal dışlanma durumu; eğitim, sağlık, sosyal güvenlik hizmetlerinden ve sosyal yardımlardan dışlanma biçiminde karşımıza gelmektedir. Bazı durumlarda, sosyal dışlanma; yoksulluğun nedenidir, bazı durumlarda ise sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır” (Sapançalı, 2005: 58-59). Ancak mültecilerin yaşadıkları sosyal dışlanma durumu normal bireylerle kıyaslandığında, daha ağır bir tablo ile karşımıza çıkar. Bunun nedeni de farklı bir ülkede olmanın yanında, birçok zaruri ihtiyaçtan mahrum kalmaları olmaktadır.

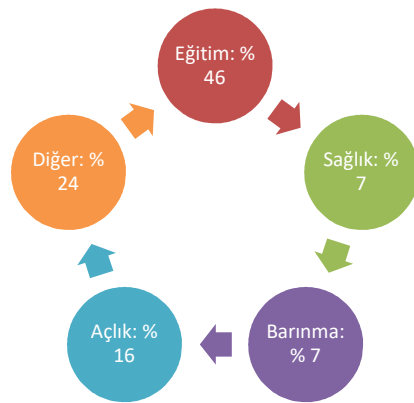
Kişilerin temel gereksinimlerini gidermek maksadıyla hayatını idame ettirebileceği yeterli gelirin olmadığı durumlar da maddi anlamda dışlanmış olmaktır. İşsizlikse gelirden

yoksun kalmış olmanın en belirgin sonucu olarak görülmektedir. Uzun süreli işsizler ekonomik dışlanmanın en temel ögesidir. Bir işe sahip olmak, bireylere sosyal anlamda statü, gaye, kabiliyetlerini geliştirme olanağı ve özsaygı sağlamakla birlikte bir kimlik sahibi olmalarına imkân vermektedir (Savcı: 2002: 48).

Mülteci statüsüne sahip olabilmek için yurt dışında olmak, dil, din, renk, ırk veya inaniştan dolayı zalimlik görme korkusu hissetmek, zulüm korkusunun acımasız realitesi ve korkularından kaynaklı memleketine dönememe veya dönmeyi istememe durumunu kapsamaktadır (Bulut vd., 2016: 3019).

Suriye iç savaşı başladığında, zulme uğrama riski altında bulunan Suriyeliler ülkelerinden kaçtıkları zaman bunun kısa sürede son bulacağını ve memleketlerine bir an önce dönebileceklerini sanmaktaydılar. Ancak savaşın kısa sürede bitmeyip aksine uzaması bu durumun geçici olmadığını gözler önüne serdi. Ülkemizdeki Suriyeli mültecilerin büyük bir kısmının ilerleyen yıllarda ülkemizde hayatlarına devam etme ve mümkün olursa Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığı hakkına sahip olmayı istedikleri günümüzdeki araştırmalar sonucunda ortaya çıkmaktadır (Apak, 2015; Erdoğan, 2015).

Çocukların mülteci olma durumunu kabullenip benimseyebilmesi yetişkinlere göre çok daha zor olmaktadır. Çünkü mülteci olma durumunun psikolojik yansımalarının yanı sıra mülteci çocukları bekleyen fakirlik, hastalık, barınma sorunları, kötü yaşam koşulları, kötü niyetli kişilerce zarara uğratılma tehlikesi, işkence, cinsel istismar, kötü koşullarda çalıştırılma, örgün eğitime dâhil olamama gibi durumlar yetişkinlere göre çok daha fazladır.



Şekil 1. Türkiye'deki Suriyeli mülteci çocukların yaşadığı sorunlar

Kaynak: Çocuk Haklarını Koruma Platformu (ÇHKP), (2016). 19 Aralık 2021. Erişim <http://cocukhaklarinikorumaplatformu.org/>

Şekil 1’de verilen tabloda mülteci çocukların yaşadığı sorunlar arasında %46 ile en yüksek orana sahip sorunun eğitim olduğu görülmektedir. Ülkemizde, 6-13 yaş aralığında eğitim çağındaki çocukların sayısı 651.482 olarak belirlenmiştir. Bu çocukların 484.460’ı 6-10 yaş aralığındadır. Ancak tüm çocuklar okula erişim imkânı bulamamaktadır. Hemen hemen her üç çocuktan biri örgün eğitime erişememektedir. Eğitim sisteminin katı ve keskin kuralları arasında bu çocuklar eriyip gitmektedir. Sosyal, ailevi ve ekonomik açıdan yaşanan durumların çocuk açısından ortaya çıkardığı bu olumsuzluklar, ek tedbirler uygulanmadığı takdirde çocuğun eğitim sisteminden dışlanmasına yol açmaktadır (UNICEF, 2021). Sosyal izolasyonla benzer bir kavram olan “eğitimden izolasyon” mültecilerin çocukların yaşadığı sorunların başında gelmektedir.

Mültecilerin yaşadıkları diğer sorunlar arasında; dil ve iletişim sorunları, istihdam ve toplumsal ilişkiler gibi sorunlar gündeme gelmektedir. Mültecilerin memleketleri ile yerleştikleri yeni ülke arasında dil ve kültür ayrılıkları olması muhtemeldir. Kültür ve dil ayrılıkları mültecilerin yerleştikleri ülkelerde büyük sorunlar yaşamasına ve toplumdaki insanlardan kopmasına sebep olabilecek durumlardır.

Dil; insanların temel ihtiyaçlarını karşılama ve yaşamlarını idame ettirme adına en temel taşlardan biridir. Dil ve iletişim mültecilerin yaşadığı en büyük problemlerden biridir. Göç ettiği ülkenin dilini bilmeyen mülteci büyük problemlerle karşılaşacaktır (Küçükkaraca, 2001). Dil unsuru, uyum sürecinde en önemli değişkenlerden biridir (Chambers, 2005: 37). Mültecilerin yerleştikleri ülkenin diline uyumları da büyük önem taşımaktadır.

Ülkemizde yapılan bazı araştırmaların sonuçlarına göre mülteci öğrencilerin dil konusunda yaşadığı sorunlar; telaffuz, dil farklılıklarından kaynaklı ünlü-ünsüz harflerde yaşanan sıkıntılar ve diğerleri şeklinde sıralanmaktadır (Moralı, 2018: 1441). Bu durumdan kaynaklı mülteci çocuklar arkadaş edinme ve iletişim konusunda ciddi problemlerle karşılaşmaktadır. Dil sorunları, yaşadıkları ülkeye entegrasyon konusunda da çok büyük sorunları beraberinde getirmektedir. Arkadaşlık ilişkileri kurma ve sürdürme konusunda ortak bir dil kullanımının gerekliliği aşikardır. Bu sebeple dil sorunu en başta aşılması gerekenlerden görünmektedir.

Çocukların kültürel uyumu onların geleceklerine de şekillendirir. Bu sebeple aldıkları eğitim ve yaşadıkları ülkenin kültürüne uyumları tüm toplumun sorumluluğudur. Çocukların entegrasyonunun kolaylaşması için toplumun kapsayıcı ve özümseyici nitelikte olması gerekmektedir. Fakat toplum, farklılıkları kabul etme konusunda zorlanıyorsa ve katı kurallara sahipse tabii ki uyum süreci olumsuz sonuçlanacaktır (Berry, 1997).

Çocukların duygusal anlamdaki durumları da mültecilerin yaşadığı problemler arasında öne çıkmaktadır. Küçük yaşlarda büyük olaylara tanıklık eden, ilticaya zorlanmış çocuklar bazen agresif bazen ise depresif olabilmektedirler (Kopala vd. 1994). Bu çocuklar ailelerinin yaralanmasına ya da hayatlarını kaybetmesine tanıklık ettikleri için bu tür davranışlara yöneldikleri yapılan araştırmalar sonucu ulaşılan veriler arasındadır. Tanıklık ettikleri bu kötü olaylar onlarda travma sonrası stres bozukluğu gibi psikolojik rahatsızlıkları ortaya çıkarmaktadır. Bu çocuklar yeni geldikleri ülkelerin dilini öğrenme noktasında direnç gösterebilir, saldırgan tavırlar sergileyebilir. Akademik anlamda motivasyon eksikliği, sorumsuzluk ve benliğini kaybetme gibi durumlarla karşı karşıya kalabilir (Moralı, 2018: 1440).

Suriye ile komşu olan şehirlerimizde mültecilerin yoğun olarak gelip yerleşmesiyle konut ihtiyacında ve kiralarda büyük artışlar gerçekleşmiştir. Bunların yanı sıra çalışma izni olmadan düşük ücretlerle çalıştırılan mülteciler işverenler açısından olumlu bir kaynak oluşturmuştur. Özellikle nitelsiz işgücünün söz konusu olduğu durumlarda Suriyeli mültecilerin çalışması ve göçten kaynaklı birdenbire yaşanan nüfus artışı üretim ve dağıtım sektöründe canlılık ortaya çıkmasına sebep olmuştur (ÇSGB, 2017). Bu durum mülteciler için yakın vadede olumlu görünse de hem mülteciler için hem de yerleştikleri ülke için uzun vadede farklı sonuçlar oluşturabilir.

Mültecilerin işsizlik oranının artması ve istihdamının azalması mültecileri olumsuz anlamda etkileyip ihtiyaçlarını karşılayamamalarına bu yüzden de uyum gösterme konusunda sorunlar yaşamalarına sebep olmaktadır.

Mülteciler, ülkelerinden, kendi kültürlerinden, dillerinden ve sosyal alışkanlıklarından koparak ülkemize göç etmişlerdir. Bahsettiğimiz yönlerden yeni alışkanlıklar ortaya çıkarmaları onlar için oldukça güç bir süreçtir. Bunun üzerine ulusal kimlik karmaşası da dahil olunca iş içinden çıkılmaz bir hale gelmektedir. Türkiye’de çeşitli kimlikleri, dinleri ve dilleri içinde barındıran çok kültürlü ve kültürel hoşgörüyü sahip bir

yapılanma vardır. Fakat bu mültecilerin kimlik bunalıma yaşamasına yeterince engel olamamaktadır. Doğal olarak toplumlar ve bireyler kendi kimliklerini ve kendi kültürel yapılarını korumak isterler. Ancak mültecilerin gittikleri yerlerde bu yapıları korumaları ve sürdürmeleri oldukça zorlu bir süreç olacaktır. Ancak unutulmamalıdır ki kendilerine yer edindikleri ülkelere, entegre oldukları miktarda ve çeşitli şekillerde kabul görmeleri mümkündür.

### **2.1.3. Eğitim ve Mülteci Öğrenciler**

Bir yerden bir yere göçün çeşitli sebeplerle yaşandığı görülmektedir. Göç eden kişiler bazen mülteci bazen göçmen bazen de sığınmacı statüsüyle kendi vatanlarından uzak kalmış kişilerdir. Ancak çocuklar bu konuda tercih hakkı bulunmayan kesimdedir. Onlar ailelerinin peşinden giderek rahat yaşam şartlarına sahip olmaya, ekonomik açıdan refah düzeyine ulaşmaya, en temelde de can güvenliklerini sağlamaya çalışmaktadır. Bu yönden bakıldığında çocuklar ve gençler göç sürecinin aslında en çok etkilenen ama en etkisiz elemanı olmaktadır. Bu sebeple mülteci çocukların ve gençlerin her yönüyle korunması ve geliştirilmesi büyük önem arz etmektedir.

Mülteci çocukların ve gençlerin yetiştirilmesi, geliştirilmesi ve kültürümüze entegre edilmesi adına yerleştirildikleri ülkelerde eğitim faaliyetlerine büyük önem verilmektedir. Yapılan faaliyetlerin takibi yurt içi ve yurt dışında yapılmaktadır.

İnsan Hakları İzleme Örgütü, hükümetler ve paydaşları için eğitim konusunda belirli politikalar oluşturmuştur. Oluşturulan bu politikalar kapsamında;

- Zorla yerinden edilmiş bireylerin eğitim haklarının milli politikalar ve kanunlara eklenmesi,
- Yerinden edilmiş çocuk ve gençlerin eğitim sistemine uyumunun sağlanması,
- Mülteci öğrenciler için hızlandırılmış ve esnetilmiş eğitim politikalarının uygulanması,
- Öğretmenlerin alanında uzman ve yüksek motivasyona sahip olan bireylerden tercih edilmesine dikkat etmek gerekmektedir (İnsan Hakları İzleme Örgütü, 2015).

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği mültecilerin, sığındıkları ülkelerde eğitim hizmetlerinden faydalanmasının önemli olduğunu belirtmekte ve mülteci eğitiminin önemini şu hususlarla vurgulamaktadır:

- Eğitim en temel insan hakkıdır,
- Eğitim, mülteci çocukları zorla silahlı gruplara katılmaktan, çocuk işçiliğinden, seks ticaretinin bir parçası olmaktan ve küçük yaşta zorla evliliklerden korur,
- Eğitim, mültecilerin üretken olmasını sağlar, onlara doyurucu ve bağımsız bir yaşam sürmeleri için bilgi ve beceriler kazandırır, onları güçlendirir,
- Eğitim, mültecilerin hayatlarını ve topluluklarını yeniden inşa etmek için önemli fırsatlar sağlar ve onların çabalarını destekler (UNHCR, 2021).

Türkiye’de geçmişten bugüne gündem olan mülteci konusunun eğitim yönüne değinmekte fayda vardır. Dünya çapında UNICEF’in 2016 – 2020 yılları arası için planladığı yıllık faaliyet raporuna göre:

- Ülkemizde 3 milyon 600 bin geçici koruma statüsünde Suriyeli mülteci vardır. Bunların 1 milyon 600 bini çocuktur. Suriyeli mülteciler dışında 400.000 civarında başka yerlerden gelmiş üçte biri çocuklardan oluşan mülteci ve sığınmacılar da vardır. Bu çocukların örgün eğitime dahil edilmesi amaçlanmaktadır. Aralık 2019 itibariyle örgün eğitime 684.728 Suriyeli mülteci öğrenci kazandırılmıştır. 2018-2019 eğitim öğretim yılına göre %6,5; 2016-2017 eğitim öğretim yılına göre %39’luk bir artış yaşanmıştır.
- Mülteci öğrencilerin %96’lık kısmı devlet okullarına devam etmiş ve entegrasyon süreci büyük ölçüde devlet okullarında gerçekleşmiştir.
- Çocukluğun erken dönemlerinden ergenlik dönemine kadar olan süreçte engelli olan, iltica eden ve diğer tüm risk gruplarındaki çocuklar da dahil olmak üzere çocukların kapsayıcı ve nitelikli eğitim alabilmeleri amaçlanarak eğitim sisteminin kapasitesi artırılmıştır.
- Mülteci öğrencilerin örgün eğitime dahil olabilmeleri için hayata geçirilen ŞEY programının kapsamı düzenli bir şekilde artırılmıştır. Şartlı Eğitim Yardımından yararlanan çocuk sayısı 2018 Aralık’ta 410.740 olmuştur. 2019 Aralık’ta 562.016’ya yükseldiği gözlemlenmiştir. Mülteci çocukların okula devam etme oranında ŞEY ile %80’e varan artış sağlanmıştır. Ortaokul ve lise kademesinde eğitim görmekte olan mülteci öğrenciler için ise ek ödeme imkanları sağlanmıştır.



- Örgün eğitimde yer almayan mülteci çocuklara sertifikalı öğrenme fırsatları sunmak amacıyla Hızlandırılmış Eğitim Programı (HEP) yapılmış ve genişletilmiştir. Programının 2018 yılındaki başlangıcından 2019 yılının sonuna kadar geçen sürede 17.492 çocuk programdan faydalanmıştır. Bunların %47'si kız öğrencilerden oluşmuştur. %48'iye ilgili HEP sürecini tamamlamış ve örgün eğitim sistemine dahil edilmiştir.
- UNICEF tarafından desteklenen Gençlik Merkezleri ve diğer ortamlarda sunulan Türkçe dil sınıflarının kapsama alanı arttırılmıştır. 2019 yılında bu kurslardan 11.937 çocuk yarar görmüş olup bunların %47'si kız çocuklardan oluşmuştur.
- Kapsayıcı eğitim dahilinde Öğretmen Eğitimi Programı geliştirilerek yeni eğitim modülleri hemen hemen 24.000 yönetici ve farklı eğitim kademelerinde görev yapan eğitimcilere ulaştırılmıştır. Eğitimcilerin kapsayıcı bir okul ortamı yaratması, sınıflarda rehberlik yapması ve Türkçeyi ikinci bir dil olarak öğretmesine imkân sağlanmıştır (UNICEF, 2021).

#### **2.1.4. Türkiye'de Mülteci Öğrenci Politikaları**

Son dönemlerde artan mülteci konusu ülkemiz için de tüm dünya için de başta gelen sorunlardan biridir. 2011 yılı ve sonrasında ülkemizin güneyinde yer alan Suriye'de ortaya çıkan iç karışıklıklar sebebiyle insanlar can güvenliğini sağlamak ve yaşam koşullarını iyileştirmek amacıyla yeni yerler arayışına girmiştir. Ülkeler belli şartlar altında göç eden milyonlarca insana kucak açmıştır.

Türkiye'de 3,6 milyon Suriyeli yaşamaktadır. Yapılan araştırmalar ve istatistikler ışığında Türkiye'nin uluslararası korunma ihtiyacı olan bireylere destek olma noktasında önde gelen ülkelerden biri olduğu görülmektedir. Türkiye'de uluslararası koruma çalışmalarını, Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu ve Geçici Koruma Yönetmeliğiyle geniş çaplı yasal bir dayanağa bağlı olarak yürütülmektedir (UNCHR, 2021).

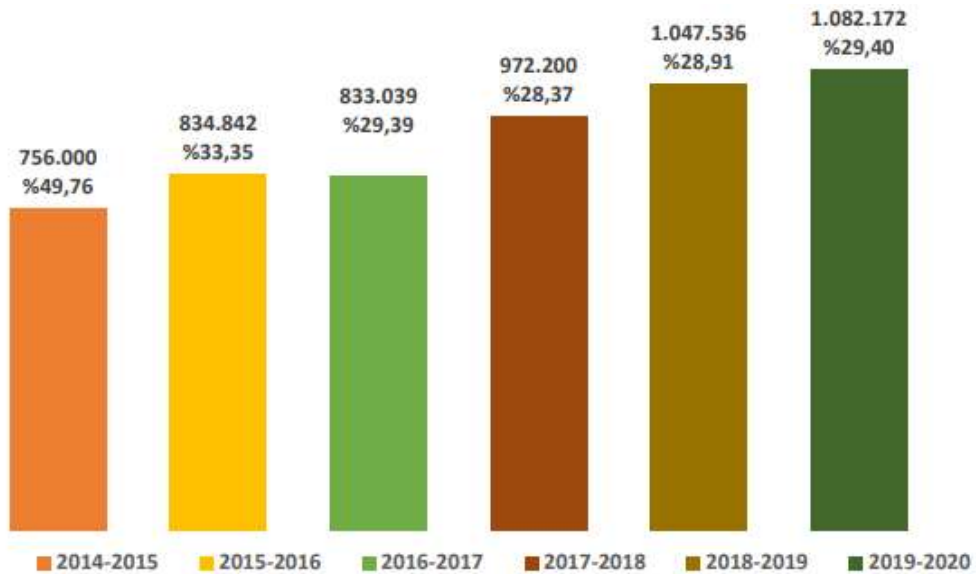
Göçmenlere uygulanacak eğitim politikaları en belirgin haliyle 2000'li yıllarda ortaya çıkmıştır (Gershberg vd., 2004). Mülteciler sığındıkları ülkelerde ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasi alanda pek çok problem yaşamaktadır. Bunlardan başka eğitim konusunda

da pek çok sorunla karşılaşmaktadır. Eğitimin iyileştirici gücünden yola çıkarak uygulanan eğitim politikalarının da önem arz ettiği söylenebilir.

Mültecilerin tarihsel süreç içinde Türk eğitim sistemindeki yerinin incelenmesi istendiğinde, 1980 sonrasında mültecilerin Türkiye'yi ve dünyayı büyük oranda etkilediği görülür. 1988 yılında Irak-İran Savaşı'nda 515.427 kişi ülkemize sığınmıştır. 1989'da Bulgaristan'dan sınır dışı edilmiş 345.000 sığınmacı, ülkemiz tarafından kabul edilmiştir. 1990-1991 yıllarında Körfez Savaşı'nda ise 460.000 kişi can güvenliğini sağlamak amacıyla ülkemize gelmiştir. Yine 1992-1997 yılları arasında Yugoslavya İç Savaşı'nda 20.000 kişi ve 1999'da Kosova'da açığa çıkan olaylardan sonra zulme uğramaktan kaçan 934.354 kişi ülkemize sığınmıştır (Ergüven ve Özturanlı, 2013). 2011 yılından günümüze kadar olan dönemde de Türkiye özellikle Suriye'den yoğun göç alan ülkelerden biri olmuştur.

Öncelikle ülkemizde Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) verilerine dayanılarak hazırlanmış olan Türkiye'deki göçmen öğrencilerin devlet okullarına ve geçici eğitim merkezlerine ulaşım imkanı incelendiğinde devlet okullarına giden mülteci öğrenci sayısının 369.180, Geçici Eğitim Merkezlerinde ise 238.955 öğrencinin öğrenim gördüğü tespit edilmiştir (MEB, 2020). Geçici Eğitim Merkezlerinin, özellikle Suriyeli öğrenciler açısından büyük önem taşıdığı kabul edilmektedir. Bunun nedeni ise, eğitimlerini yarıda bırakmak zorunda kalan öğrencilerin GEM'ler aracılığı ile ilk eğitimlerine devam etmeleri olmaktadır.

Ülkemizde eğitim çağındaki mülteci çocuk sayısı yıldan yıla artış göstermektedir (MEB, 2020).

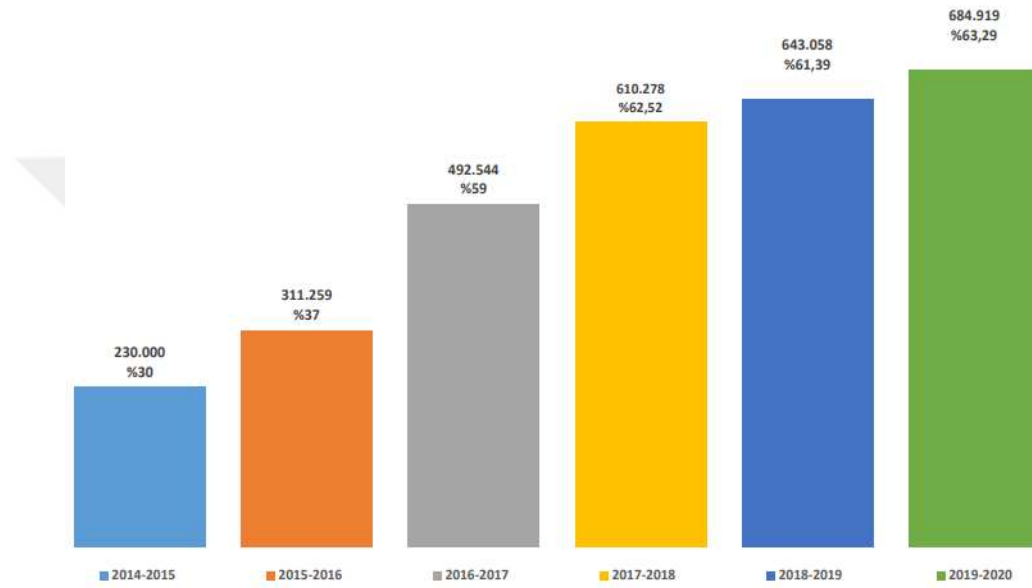


### Şekil 2. Eğitim çağındaki mültecilerin dağılımı

Kaynak: MEB Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü Göç ve Acil Durum Daire Başkanlığı Ocak, 2020. 19 Aralık 2021. Erişim

<https://hbogm.meb.gov.tr/www/goc-ve-acil-durumlarda-egitim-daيره-baskanligi>

Şekil 2’de verilen verilere göre 2014 – 2020 yılları arasında eğitim çağındaki mülteci öğrencilerin sayısı 2016-2017 yılı hariç artış göstermiştir.



### Şekil 3. Eğitime erişimi sağlanan mülteci öğrenci sayısı

Kaynak: MEB Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü Göç ve Acil Durum Daire Başkanlığı Ocak, 2020. 19 Aralık 2021. Erişim

<https://hbogm.meb.gov.tr/www/goc-ve-acil-durumlarda-egitim-daيره-baskanligi>

Şekil 3’te verilen verilere göre 2014 – 2020 yılları arasında eğitim çağındaki mülteci öğrencilerin eğitime erişimi sürekli artış göstermiştir. 2014 – 2015 yılında 230.000 mülteci öğrenci eğitime erişim imkânı sağlayabiliyorken 2019-2020 eğitim öğretim yılında bu sayı 684.919’u bulmuştur. 2019-2020 eğitim öğretim yılında mülteci öğrencilerin %63,29’una eğitime erişim imkânı sağlandığı görülmüştür.

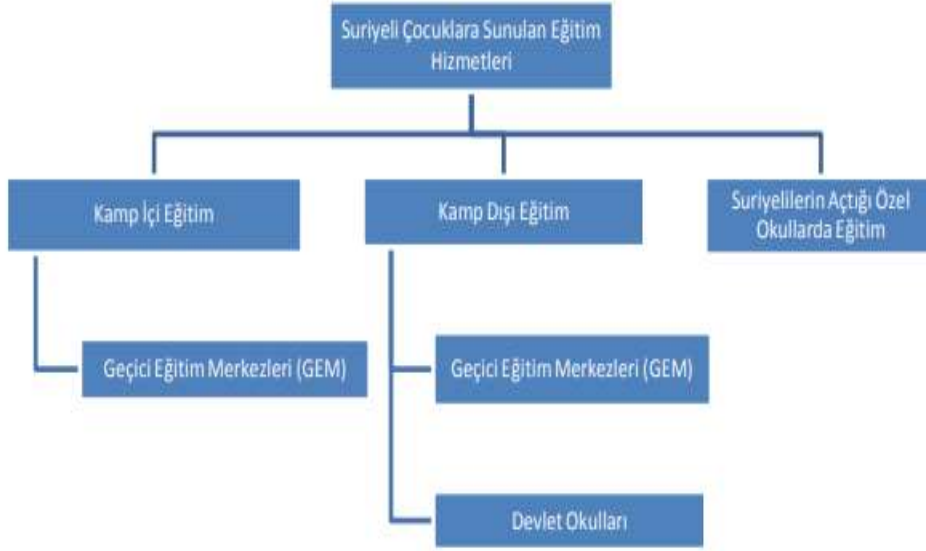
Uluslararası Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi ve Çocuk Hakları Sözleşmesi temelinde, Türkiye'nin yetki alanlarına giren yerlerde çocukların eğitim haklarından faydalanmalarını sağlama sorumluluğu vardır. Bu sorumluluk kapsamında

Türkiye'de bulunan çocukların ailelerinin statüleri, mülteci veyahut sığınmacı olmaları, diğer statüler ve koşullara bağlı olarak ayrımcılık yapılmaksızın hem ücretsiz hem de zorunlu kabul edilen eğitimin verilmesi sayılmaktadır (Uluslararası Af Örgütü, 2009).

Suriye'de çıkan iç savaşın çok uzun sürmeyeceğini ve kısa vadede her şeyin eski haline döneceğini düşünen Türkiye, Suriyeli sığınmacıların eğitimi için çeşitli eğitim politikaları benimsemiştir. Fakat savaşın beklenenden uzun sürmesiyle ülkemiz farklı eğitim politikalarına yönelme zorunluluğunu hissetmiştir (Kızıl ve Dönmez, 2017: 12).

2013 yılında ülkemizde geçici koruma altında bulunan Suriye vatandaşlarına yönelik eğitim öğretim hizmetlerini kapsayan genelge yayımlanmıştır. Bu genelgeye göre bazı hususlara dikkat edilmektedir;

- Verilen eğitim Suriyeli öğrencilerin sene kaybına uğramamaları adına hazırlanmakta,
- MEB sorumluluğunda verilen eğitimler kontrol edilmekte,
- Öğretmen ihtiyacı olması durumunda norm kadrodan, bu da yeterli gelmediğinde Arapça bilen öğretmenlerden ücretli olarak sağlanmakta,
- Ücret talep etmemeleri koşuluyla Suriyeli gönüllü öğretmenlerden de gerekli görülen durumlarda yardım alınmakta,
- Suriyelilerin talep etmesi durumunda Türkiye mevzuatına göre eğitim verilebilmektedir.
- Verilecek eğitimin içeriği Suriye Ulusal Koalisyonu Yüksek Eğitim Komisyonu tarafından belirlenmekte ve MEB tarafından kontrol edilmektedir.
- Türkçe öğrenmek isteyenlere eğitim vermek adına Türkçe öğrenimine ilişkin kurslar açılmaktadır (Kızıl ve Dönmez, 2017: 213).



Şekil 4. Türkiye'nin Suriyeli sığınmacılara sunduğu eğitim hizmetleri

Kaynak: Emin, M.N., (2016). Türkiye'deki Suriyeli Çocukların Eğitimi-Temel Eğitim Politikaları, İstanbul: Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı.

Son yıllarda mültecilere yönelik pek çok proje ve faaliyet gerçekleştirilmektedir. Bunlardan biri olan PIKTES ile amaçlanan geçici koruma altında bulunan çocuklar adına Türkiye'deki sosyal uyum ve eğitim erişimleri konusunda katkı sunmak şeklindedir. Projeye dair özel amaç; MEB kapsamında geçici koruma altındaki çocukların Türk eğitim sistemine entegrasyonu ve katılımını sağlamaktır (PIKTES, 2021). 3 Haziran 2016 tarihinde başlayan proje 26 şehirde devam etmektedir. Bu proje için ihtiyaç duyulan bütçenin tamamı Türkiye'deki Mülteciler için Mali Yardım Programı (FRIT) anlaşması aracılığıyla sağlanmaktadır. PIKTES kapsamında pek çok eğitimci ve yönetici yerel ve merkezi hizmet içi eğitimlere yönlendirilerek bu alanda kendilerini geliştirmesi sağlanmaktadır. PIKTES projesinin Aralık 2021'e kadar sürdürülmesi planlanmıştır (PIKTES, 2021).

Mülteci öğrencilere yönelik eğitimde fırsat eşitliği sağlamaya yönelik çalışmalardan bir diğeri "Şartlı Eğitim Yardımı (ŞEY)" dir. Şartlı Eğitim Yardımı (ŞEY)'in temel amacı okullaşma oranlarını artırarak çocukların düzenli bir şekilde eğitime devam etmesini sağlamaktır. Bu program çerçevesinde çocukların okula düzenli devam etmesi şartıyla ailelerine nakit yardımı yapılmaktadır. Yardım tutarı öğrencinin yaşı, cinsiyeti ve sınıf düzeyine göre değişiklik göstermektedir. Ülkemizde Şartlı Eğitim Yardımı (ŞEY), 2003 yılından itibaren oldukça başarılı şekilde uygulanmaktadır. Geçen 15 yıldan fazla sürede

milyonlarca çocuğun eğitimine katkı sağlayan program 2017 yılında Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı; MEB, Kızılay ve UNICEF'in iş birliğinde Türkiye'de geçici/enternasyonal koruma altında ve okul çağındaki çocukları içerecek şekilde genişletilmiştir. Programın finansı AB, Norveç ve ABD tarafından sağlanmaktadır. Türkiye'de resmi ve özel devlet okullarına, geçici eğitim merkezlerine ve hızlandırılmış eğitim programlarına kayıtlı tüm öğrenciler Şartlı Eğitim Yardımı (ŞEY)'na başvurabilmektedir (UNICEF, 2021).

Mülteci öğrencilere eğitim olanakları sağlamak amacıyla yürütülen programlardan biri de "Okula Kayıt için Destek Programı" dır. Bu program, UNICEF, MEB ve Sığınmacılar ve Göçmenler Dayanışma Derneği (SGDD) ortaklığında Avrupa Birliği'nin maddi desteği ile yürütülmektedir. Programın temel amacı 5 – 17 yaş aralığındaki savunmasız mülteci öğrencilerin tespit edilerek örgün ve yaygın eğitim programlarına erişimlerini sağlamaktır (UNICEF, 2021).

### **2.1.5. Öğretmenlerin Mülteci Öğrencilere Yönelik Tutumları**

Öğretmenlerin mülteci öğrencilere yönelik tutumları, öğrencilerin Türk eğitim sistemine entegrasyonu ve akademik motivasyonu açısından önem arz etmektedir. Bu sebeple öğretmenlerin tutumunun incelenmesi ve bu konuda hizmet içi eğitimlere yöneltilmesi gerekli görülebilir. Bu doğrultuda çeşitli çalışmalar incelenmiştir. Bunlardan bir tanesi Erdem (2017)'in çalışmasıdır. Çalışmada, mülteci öğrencilerle çalışan öğretmenlerin yaşadığı problemler ve bu problemlere yönelik çözüm önerilerine yer verilmiştir. Yöntem olarak betimsel analizin kullanıldığı bu çalışmada, görüşme ve gözlem yoluyla verilerin toplanması sağlanmıştır. Araştırma sonucunda, öğretimde ana problemin dil problemi olduğu, öğretim içeriğinin mülteci öğrencilere uygun biçimde düzenlenmesi gerektiği ve değerlendirme için nesnel bir ölçeğe ihtiyaç duydukları tespit edilmiştir. Öğretmenlerin öğretim içeriğinin analizi, ders materyalleri, öğrenme stratejileri, ölçme araçları geliştirme ve değerlendirme konusunda mesleki gelişime ihtiyaç duydukları önerilerine yer verilmiştir (Erdem, 2017).

Yurdakul ve Tok (2018)'un öğretmenlerin mülteci öğrencilere ilişkin görüşlerini, yaşadıkları problemleri ve çözüm önerilerini yansıttıkları araştırmaya göre öğretmenler

mülteci öğrencilerle ilgili; kültürel farklılık sorununa ilişkin olarak arkadaşları tarafından dışlandıklarını, diğer öğrencilerle kaynaşamadıkları, geçici olduklarını düşündüklerini, sosyal yaşamdan soyutlandıklarını, eğitim konusunda yeterli hassasiyeti göstermediklerini ve kültürel farklılıklarından dolayı kendilerini yabancı olarak hissettiklerini gözlemlediklerini ifade etmişlerdir. Araştırmaya katılan öğretmenler, mülteci öğrencilerin çaba sarf ettikleri takdirde sınıfla uyum sağlayabileceklerini ve bu öğrencilerin gelecekte farklı beklentilerinin olduğunu düşünmektedir. Bu verilerden yola çıkarak ailelere dil eğitiminin; yönetici, öğretmen ve öğrencilere çok kültürlülük eğitiminin verilmesi önerilmiştir (Yurdakul ve Tok, 2018).

Yiğit, Şanlı ve Gökalp (2021) tarafından yapılan çalışmada mülteci öğrencilerin okula uyumlarına öğretmenlerin, yöneticilerin ve öğrencilerin görüşleri incelenmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme formlarının kullanıldığı araştırma nitel yöntem ile yapılmıştır. Öğretmenlerin mülteci öğrencilere yönelik kabullenici tutumlarının öğrencilerin derse alakasını arttırdığı ve okula entegrasyonunu kolaylaştırdığı tespit edilmiştir. Ayrıca akademik başarısızlık yaşayan öğrencilerin okula uyum konusunda da problem yaşadığı görülmüştür. Suriyeli öğrencilerin ailesini ve öğrencileri tanımak amacıyla ev ziyareti yapılması, oryantasyonu sağlaması için sportif ve sanatsal faaliyetlerden faydalanılması önerilmiştir (Yiğit vd., 2021).

Şeker ve Arslan (2015)'ın mülteci çocukların eğitim sürecinde karşılaştıkları problemleri ele aldığı çalışması incelendiğinde, tek kültürlü ve tek dilli eğitim vermek adına yetiştirilen öğretmenlerin Türkiye'nin her yerine yerleşen farklı kültür ve dile sahip olan öğrencilere eğitim vermek durumunda kalmaları üzerine yoğunlaşıldığı görülmektedir. Bu durumda eğitim alanında birçok sorun gündeme gelmekte ve öğretmenlerin öğrencilere olan yaklaşımları da etkilenmektedir. Bu noktada öğretmenlere birçok sorumluluk yüklenmektedir. Bu sorumluluklar içerisinde;

- Farklı etnik kökene sahip çocukların uyum sorunları ile ilgilenmek ve adaptasyonları konusunda yardımcı olmak,
- Çocukların eğitim süreçlerine katılımları konusunda destek hizmetleri sağlamak,
- Mülteci öğrencilerin kültürel kodlar hakkında fikir sahibi olmasında ve bunları öğrenmelerinde etkin rol oynamak,

- Okuma ve yazma becerilerinin geliştirilmesi konusunda rehberlik ve uzmanlık sağlamak,
- Göç edilen ülkenin dilini öğrenmelerinde yardımcı rol oynamak,
- Çocukların topluma katılımında etkin görev üstlenmek yer almaktadır (Şeker ve Aslan, 2015).

Eğitimciler, mülteci çocukların eğitim kurumlarına getirdikleri özel zorluklar ve ihtiyaçlarla başa çıkmak durumunda kalmışlardır. Mülteci öğrencilere karşı yaklaşımlarında nasıl hareket edecekleri konusunda kararsız kalmışlar ve nasıl davranacaklarını bilememişlerdir (Rah vd., 2009; Karaca ve Doğan, 2014).

Öğretmenlerin mülteci öğrencilere karşı tutumunda bir belirsizliğin söz konusu olduğu açıktır. Gerek verecekleri eğitim ve gerekse pedagojik unsurlar baz alındığında öğretmenlerin üzerinde büyük bir yük oluştuğu görülmektedir. Bu durum öğretmenlerin yaklaşımlarına, eğitim usullerine ve psikolojilerine değin yansıtacak niteliktedir. Bu nedenle Türkiye’de mülteci eğitimi konusunda daha derin araştırmalara gidilmesinde ve eğitim programlarının düzenlenmesinde fayda görülmektedir. Öğretmenlerin örgütsel bağlılıklarının da mülteci öğrencilere yönelik tutumuna dolayısıyla mülteci öğrencilerin eğitimine etki edebileceği de göz önünde bulundurularak üzerine çalışmalar yapılmalıdır.

### **2.1.6. Mülteci Öğrencilerle İlgili Yapılan Yurt İçi Araştırmalar**

Ülkemizde mülteci öğrencilerin yaşadıkları problemler ve mülteci öğrencilere karşı yaklaşımların incelendiği birçok araştırma söz konusu olmaktadır.

Palaz, Çepni ve Kılcan (2019) tarafından yapılan ortaokul öğrencilerinin mülteci öğrencilere bakış açısını tespit etmeyi amaçlayan bir araştırmada; ortaokul öğrencilerinin mülteci çocukları savaştan kaçan insan olarak nitelendirdiği belirlenmiştir. Ayrıca araştırmaya dahil olan öğrenciler için mülteci kavramı Suriyeli ve yardıma muhtaç kişi anlamlarını taşımaktadır. Karma yöntemle yapılan bu araştırmada ulaşılan bir diğer sonuç ise mültecilerin Türkiye’ye gelmesinin katılımcıların büyük bir bölümü tarafından olumlu karşılandığıdır (Palaz vd., 2019).

Köse, Bülbül ve Uluman (2019)’ın sınıf öğretmenlerinin mülteci öğrencilere tutumlarını çeşitli parametreler bakımından incelediği çalışmada; çalışmaya dahil olan



öğretmenlerin mülteci öğrencilere tutumlarının olumlu yönde ve yüksek olduğu tespit edilmiştir. Araştırmaya dahil olan öğretmenlerin cinsiyetlerine, öğrenim düzeylerine, mesleki kıdemlerine ve yaşlarına göre mülteci öğrencilere yönelik tutumlarının değişmediği belirlenmiştir. Sınıfında mülteci öğrenci bulunan ve bulunmayan öğretmenler üzerinde yapılan araştırmada tutumları açısından herhangi bir farklılık olmadığı gözlemlenmiştir (Köse vd., 2019).

Kazu ve Deniz (2019) kapsayıcı eğitim çerçevesinde öğretmenlerin mülteci öğrencilere yönelik tutumlarını farklı parametreler açısından incelemiştir. Araştırmada betimsel ve ilişkisel tarama yöntemi beraber kullanılmıştır. Ulaşılan sonuçlarda; mülteci öğrencilere ilişkin öğretmen tutumlarının cinsiyet yönünden anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmüştür. Kıdem değişkeni açısından elde edilen bulgulara göre yalnızca yeterli alt boyutunda öğretmenlerin mülteci öğrencilere yönelik tutumlarında anlamlı farklılıklar olduğunu tespit etmişlerdir. Uyum ve iletişim boyutlarında, ayrıca araştırmanın genelinde anlamlı farklılıklar bulunamamıştır. Branş değişkeni ile mülteci öğrencilere tutum arasında da anlamlı farklılıklar gözlenmemiştir (Kazu vd., 2019).

Akman (2020) eğitimcilerin mülteci öğrencilere tutumları ve çok kültürlü eğitim algıları arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmada; öğretmenlerin mülteci öğrencilere yönelik tutumunun tespit edildiği kadarıyla orta düzeyde olduğunu ifade etmiştir. İlişkisel tarama modeliyle yapılmış araştırmada eğitimcilerin çok kültürlü eğitim tutumlarıyla mülteci öğrencilere tutumları ve tutumların boyutları arasında pozitif yönde orta derecede anlamlı ilişkiler olduğu gözlemlenmiştir (Akman, 2020).

Aykırı ve Erdem (2017) yaptıkları çalışmada sınıflarında Suriyeli Mülteci öğrenci olan öğretmenlerin yaşadıkları problemleri analiz etmiştir. Yapılan analize göre, mülteci öğrencilerin öğretimdeki en temel probleminin dil sorunu olduğu ortaya çıkmıştır.

Türkiye'deki çeşitli araştırmacılar tarafından mülteci öğrencilerin yaşadıkları problemlere ilişkin araştırmalar yapılmış ve tespit edilen bu sorunlar şu şekilde ifade edilmiştir (İstanbul Bilgi Üniversitesi Çocuk Çalışmaları Birimi, 2015);

- Türkçeye hâkim olmamaları yani dile ilişkin yetersizlikleri,
- Devlet okullarının göçmen öğrencilere eğitim verebilecek yeterlilikte olmamaları ve bu eğitim sürecinde uyumu sağlayamamaları,

- Uygun bir eğitim programının olmaması,
- Öğrenci ve velilerin kayıt yapma konusunda isteksiz olmaları,
- Kayıt ve denklik konusunda yaşanan sorunlar,
- Öğretmenlerin verilecek eğitim konusunda yeterli donanıma sahip bulunmamaları şeklinde sınıflandırılabilir.

### **2.1.7. Mülteci Öğrencilerle İlgili Yapılan Yurt Dışı Araştırmalar**

Yurt dışında mülteci öğrencilerle ilgili çalışmalar incelendiğinde; mülteci çocuklarının akademik gelişimleriyle ilgili alanyazında genellikle çocukların akademik başarılarının ve derse karşı motivasyonlarının düşük olduğu belirlenmiştir. Velilerin alakasız, kaynaklarının yetersiz, davranışlardaki şiddet oranının yüksek olduğu tespit edilmiştir. Suriyeli çocukların eğitimini konu alan, Ürdün’de yapılan nitel bir araştırmada benzer sorunların dile getirildiği gözlenmiştir (Alkawaldehy, 2018).

Kanada’da öğretmen ve yöneticiler örneklem alınarak yapılan bir araştırma sonucunda, mülteci öğrencilerin travma yaşadıkları tespit edilmiştir. Yaşadıkları bu travma sonrasında eğitime yeterince değer vermedikleri gözlemlenmiştir. Ayrıca danışman yardımının yetersiz olduğu, eğitime dahil olmada sıkıntılar yaşadıkları, akranlarıyla sosyal ilişkilerinde sorun yaşadıkları ve öğretmenlerin derse hazırlıklarının yeterli düzeyde olmadığı belirlenmiştir (Gagne, Al-Hashimi, Little, Lowen ve Sidhu, 2018; akt. Sarier, 2020).

Biasutti, Concina ve Frate (2020) mülteci öğrencileri olan İtalyan ilkökul ile ortaokul öğretmenlerinin uygulamaları ve ihtiyaçlarını analiz etmiştir. Nitel bir çalışma olan araştırmada veriler anket yolu ile toplanmıştır. 29 ilkökul ve ortaokul öğretmenine ulaşılmıştır. Araştırma sonucunda; öğretim stratejileri ve yöntemlerinin mülteci öğrencilerin entegrasyonunu ile tüm sınıfın refahını desteklemek amacıyla kapsayıcı yaklaşımların kullanılması gerektiği tespit edildi. Öğretmenlerin çalışmalarında yaratıcılık ve esneklik özelliklerinden faydalandıkları görüldü. Bunların dışında didaktik danışmanlık, öğretimi destekleyici materyaller, ekonomik kaynaklar ve okul faaliyetlerine gereksinim duyulduğu sonucuna ulaşıldı (Biasutti vd., 2020).

Barrett ve Berger (2021) travmaya maruz kalan mülteci öğrencilere destek olmak için öğretmenlerin deneyimlerini ve önerilerini ifade ettikleri bir çalışma yapmıştır. Çalışmada

tematik analiz yöntemi kullanılmıştır. Görüşmelere altı öğretmen katılmıştır. Öğretmenler; öğrencileri özel durumlarda ne zaman yönlendirecekleri ve dış faktörlerden kaynaklı durumlarda mülteci öğrencilere en iyi yardımı ne şekilde yapabilecekleri konusunda sıkıntılar yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Çalışmada, mevcut uygulamaların etki düzeyi ve uygulamaların travma yaşamış mülteci çocuklara uygun hale getirilmesi için önerilerde bulunulmuştur (Barrett ve Berger, 2021).

Lundberg (2020) eğitim liderlerinin ve uygulayıcıların mülteci öğrencilerin sosyal entegrasyonu ile ilgili görüşlerini araştırmak amacıyla bir çalışma yapmıştır. Araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemi yedi bölüm başkanı, üç müdür ve beş uygulayıcıdan oluşmaktadır. Araştırma sonuçlarına göre; mülteci öğrencilerin yardım, psikolojik ve sosyal destek ihtiyaçları sosyal entegrasyona engel oluşturmaktadır. Ayrıca okullaşmanın örgütsel yapısının mülteci öğrenciler üzerindeki sosyal yükü arttırdığı, bireyin kontrolü dışında sosyal uyum için hem imkanlar hem engeller yarattığı tespit edilmiştir (Lundberg, 2020).

Rossi (2008) tarafından göç eden ailelerin çocukları analiz edildiğinde, yerleştikleri ülkelerde eğitime başladıklarında çeşitli sorunlar yaşadıkları ifade edilmiştir. Göç eden çocukların eğitimin dışında kalmalarındaki sebepler; kültürel ve sosyal izolasyon, aşırı yoksulluk, kötü sağlık koşulları, dil sorunları, tehlikeli ve yorucu işler, diğerleri şeklinde belirtilmiştir (Rossi, 2008)

Miller (2009) mülteci öğrencilere eğitim veren öğretmenlerin dil problemi ile karşılaştıklarını ifade etmiştir. Psikolojik ve akademik yardım sunmaya çalışan öğretmen, dilini bilmediği öğrenci ile anlaşmakta büyük zorluklar çekmektedir. Yapılan araştırmalara göre öğretmenler adına pedagojik bir çıkmaz gündeme gelmektedir. Bunun oluşmasında, öğrencinin henüz kendi dilinde dahi kelime hazinesi geliştirememesi ve karmaşık içerikleri anlamaması, okul hayatının kesintiye uğramasından dolayı öğrencinin büyük eksikleri söz konusu olmaktadır (Miller, 2009).

## **2.2. Bağlılık ve Örgütsel Bağlılık Kavramları**

Bu kısımda bağlılık ve örgüte bağlılık kavramları üzerinde ayrıntılı biçimde durulmaktadır. Kavramlara ilişkin tanımlamalar, özellik ve bileşenler ile birlikte

öğretmenlerin örgütsel bağlılıklarının tespit edilmesine ışık tutacak kaynaklar yer almaktadır.

Türk Dil Kurumunun çevrim içi sözlüğünde bağlılık; bağlı olma durumu, merbutiyet ve birine sevgi, saygıyla yakınlık duyma, gösterme, sadakat olarak ifade edilmektedir (TDK, 2021). Bunun dışında bir kişi, düşünce veya örgüte karşı bağlılık göstermek, sözü geçen nesnelere karşı sadakat duygusu beslemek olarak ifade edilebilir. Örgütlere yönelik tatmin, çalışanın örgütün gaye ve hedefleri doğrultusunda yapılması zaruri olan durumlara karşı uzun vadede arzulu şekilde etkin olması durumudur. Çalışanın, çalıştığı örgütle kimlik birliği içinde olması örgütsel bağlılık şeklinde tanımlanmaktadır. Çalışan ile örgüt arasında çıkar farklılığının olmaması olarak da tanımlanabilmektedir (Tutar, 2016: 224-230).

Çalışanların işletmelere ait amaç ve değerleri benimsemesi, amaç ve değerlere inanması, örgütün gayelerini bütünüyle kabul etmesi ve örgüt için emek vermesi; örgütte devamlılık sağlayarak örgüt içinde yer almak için duydukları arzu örgütsel bağlılıklarını tarif eder (Mowday vd., 1979). Başka bir kaynakta örgüt ile çalışan arasında algılanan uyumun fonksiyonu biçimde belirtilmiştir (Bateman ve Strasser, 1984). Reichers (1985) örgütsel bağlılığı şahısların örgüte gösterdikleri bağlılık neticesinde meydana gelen davranışsal eylemler şeklinde tarif etmiştir (Reichers, 1985).

Wasti (2000)'ye göre bağlılık; çalışanların çalıştıkları zaman diliminde sarf ettikleri emek, süre, çaba, kazandıkları unvan, maddi kazanç gibi edinimlerden örgütten ayrılırsa yoksun kalacağı korkusudur (Wasti, 2000). Örgüte bağlılık bazı araştırmacılar tarafından da kişinin bir örgüte alakası ve o örgütle özdeşleşme düzeyi şeklinde ifade edilir. Bu tanıma göre örgütsel bağlılık kavramının üç unsuru vardır:

- Örgüt gayelerinin benimsenmesi ve ulaşılabilecek gayelere güçlü bir inanç duyulması
- Örgüt yararı için yüksek düzeyde çaba gösterme
- Örgütte devamlılığını sağlamak adına kesin bir arzu hissetme şeklindedir (Mottaz, 1989; akt. Uygur, 2015).

Örgüte bağlılık, katılım, çaba ve devamlılık gibi pozitif davranışları içermektedir. Aynı zamanda tüm bunların okul çevresi de dahil olmak üzere psikolojik manada bağlantılarını içeren bir yapıyı ihtiva etmektedir (Önen, 2014). Örgütsel bağlılık kavramı işgörenin çalıştığı örgütle duygusal bağının gücünü ifade etmektedir.

Tüm bu tanımlamalar incelendiğinde temelde bağlılık duygusu hem çalışan birey hem işveren hem de işlerin sağlıklı bir şekilde sürdürülebilmesi için önem arz eden bir kavramdır.

“Örgütsel bağlılık çok boyutlu bir yapı olarak düşünüldüğünde, üç boyuta sahip (davranışsal boyut, duyuşsal boyut, bilişsel boyut) bir kavram olarak tarif edilmektedir” (Fredricks vd., 2004).

Örgütsel bağlılık kavramı kavramsal manada ele alınmak istendiğinde, içerisinde barındırdığı boyutlardan söz edilmesi gerekli olmaktadır. Bu boyutlar (Meyer ve Allen 1991; akt. Karababa vd., 2018);

**Davranışsal boyut:** Bu boyut başlığı altında gözlenebilen davranışlardan söz etmek mümkündür. Soru sorma, öğrenmeye hâkim olma, kurallara uyma, zarar verici davranışlardan kaçınma, okulla alakalı etkinliklere katılım gibi yaklaşımlar bağlılığın davranışsal boyutunu oluşturmaktadır.

**Duyuşsal boyut:** Bireyin okul çevresine karşı olumlu duygularını içermektedir. Duyuşsal boyut okulla alakalı konularla ilgilenme, bahsedilen konularla alakalı ilgi ve coşku hissetme ve örgüte karşı hissedilen pozitif duyguları içermektedir.

**Bilişsel boyut:** Zor veya kompleks konulara karşın istek ve çabaları ifade etmektedir. Burada okula olan psikolojik yatırım gündeme gelmektedir. Bilişsel boyut bireyin örgüte adanmışlığı ile ilgilidir.

### **2.2.1. Örgütsel Bağlılık Kavramının Özellik ve Bileşenleri**

Bir örgütün kurabilmesi için minimum iki kişiye gereksinim vardır. Minimum iki kişinin bir ortak gaye etrafında toplanmalarıyla örgüt kurulabilir. Her örgütte ortak gayeler bulunmak zorundadır. Örgüt olmanın en temel şartı ortak gayelere sahip olmaktır (Şimşek, 2013: 24).

Örgüte bağlılık duygusu, örgütsel performansı pozitif yönde etkileyen temel faktörlerden biridir. Örgütsel bağlılık duygusunun bireyin işe geç kalma, işe gelmeme, işten ayrılma, isteksizlik gibi olumsuz duyguları ortadan kaldırma konusunda etkililiğini kanıtlayan pek çok araştırmaya alanyazında rastlanmıştır.

Örgütün gayelerine bağlılık, sadece rolün başarı düzeyini nitelik, nicelik açısından yükseltip örgüte devamsızlığın ve işgücü devrinin azalmasını sağlamaz. Bunun dışında kişiyi, örgütsel yaşamda üst düzeyde başarı sağlanması ve verim alınması yönünde zaruri gönüllü eyleme yönlendirir (Katz ve Kahn, 1977).

Örgütsel bağlılık, işçinin bağlı olduğu işletmeye duyduğu güçlü duyguları ifade etmektedir. Bununla ilintili olarak çalışanların yaptıklarından ve örgütten memnun olmalarını sağlamak, örgütlerin ürün ve hizmetlerinin arttırılması kadar büyük öneme sahip ve inkâr edilemez. Gereğesi ise örgütsel bağlılığın hissiyatının örgütlerin verimli olma durumlarına uygun bir şekilde katkı sağlamasıdır (Şenturan, 2014: 172-175). İşletmelerin amaç ve hedeflerine ulaşabilmelerinde ihtiyaç duyulan etkenler arasında en önemlilerinden biri örgütsel bağlılıktır. Çünkü çalıştığı örgüte bağlılık hissedilen işgören şirketin amaç ve hedeflerini kabul edecek, örgüte devam etme ve yapılan etkinliklere katılım konusunda istekli olacak, işletme için yaratıcı ve yenilikçi anlayışa sahip olacaktır (Seymen, 2008: 146).

Bu alanda örgütsel bağlılık ve davranış, endüstriyel ve örgütsel psikoloji sıklıkla incelenmiş kavramlardır. Örgütsel bağlılıkla ona sebep olan ögeler ve neticeler arasındaki ilişkiyi inceleyen pek çok çalışmanın bulunması durumu açıkça ifade etmektedir (Doğan, 2013: 65-66).

Örgütsel bağlılık pek çok kavramla ilişkilendirilebilmektedir. Bu kavramlar da örgütsel bağlılık üzerinde etkili olmaktadır. Genellikle örgütsel bağlılığı etkileyen etkenler kişisel, örgütsel ve örgüt dışı etkenler olmak üzere üç başlıkta toplanmaktadır:

- Kişisel Etkenler: Bu etkenler kişinin bireysel özellikleri ile ilgili olmaktadır. Yaş, cinsiyet, medeni durum gibi etkenler örgütsel bağlılık üzerinde etkili olabilmektedir.
- Örgütsel Etkenler: Bu etkenler ise çalışılan ortam ve örgüt kültürü ile ilgilidir. Yöneticilerin tutumu, yapılan işin nitelikleri, iş tatmini gibi başlıklar örgüte bağlılığı etkileyen örgütsel faktörler olarak incelenmektedir.
- Örgüt Dışı Etkenler: Örgüt dışı etkenler için; yeni iş imkânları, çalışılan sektörün durumu, ülkenin içinde bulunduğu genel ekonomik durum örnek verilebilir.

(Yücel ve Koçak, 2014)

Son yıllarda giderek önem kazanan örgütsel bağlılık konusunu bu kadar önemli kılan çeşitli faktörler bulunmaktadır. Bunların başında ise örgüte yansımalarının giderek daha iyi

anlaşılması gelmektedir. Düşük örgütsel bağlılık söz konusu olduğunda çalışan devrinde artış, performansta düşüş, işgörenlerin şikâyetlerinde artış gibi olumsuzluklar görülmektedir. Orta derecede bir bağlılık ile çalışanlar daha az işten ayrılma isteği duyar ve iş doyumuna ulaşır ancak kendilerini geliştirme olanakları sınırlı olur (Esmer ve Yüksel, 2017).

1950'lerden sonra örgütsel bağlılık oldukça önem kazanmaya başlamıştır. Bunun nedenleri ise şöyle sıralanabilir (Özsoy vd., 2004);

- Örgüte olan bağlılıkla beklenen çalışma davranışı arasındaki ilişki,
- Örgüte bağlılığın işe devam etmede, iş doyumundan daha etkili bulunması,
- Örgüte bağlılığın yüksek olmasının performansa olan etkisi,
- Örgüte bağlılığın kurumsal etkililikte rol oynaması,
- Örgüte bağlılığın örgüt vatandaşlığı ile ilişkili bazı erdemli (fedakârlık, dürüstlük vb.) davranışların göstergesi olarak kabul edilmesi.

Örgütsel bağlılığın sınıflandırılması konusunda literatürde farklı yaklaşımlar önerildiği görülmektedir. Ancak genel olarak sınıflandırmada tutumsal ve davranışsal temele dayandırılmaktadır. Bunun sebebiyse örgütsel davranışçılar ve sosyal psikologlar konuyu başka yönlerden ele almaktadır (Doğan ve Kılıç, 2007).

Örgütsel bağlılık konusunda literatürde yer alan sınıflandırmalardan bazıları şu şekildedir (Bayram, 2005):

- Etzioni'nin sınıflandırması: İlk sınıflandırmalardan biri olup; ahlaki, hesapçı ve yabancılaştırıcı bağlılık olmak üzere üç başlıkta sınıflandırma yapılmıştır.
- O'Reilly ve Chatman'ın sınıflandırması: Örgütsel bağlılık örgüte hissedilen duygusal bağ şeklinde tanımlanmaktadır. Uyum, özdeşleşme ve içselleştirme bağlılığı şeklinde üç başlıkta ele alınmaktadır.
- Balcı'nın sınıflandırması: O'Reilly ve Chatman'ın sınıflandırmasına benzeyen bir yaklaşımla oluşturulmuştur. Ayrıca üç aşamalı oluşundan bahsedilmektedir.
- Katz ve Kahn'ın sınıflandırması: Bağlılığın oluşmasında iç ödüller ve dış ödüllerin yer aldığı bir model etkilidir.
- Mowday'ın sınıflandırması: Örgütsel bağlılığın ilk sınıflandırmalarından biri olup tutumsal ve davranışsal olarak iki başlıkta bağlılığı incelemektedir.

- Wiener'in sınıflandırması: Normatif (moral) bağlılık ve araçsal bağlılık şeklinde iki başlıkta ele alınan örgütsel bağlılık, esasında işçi ve işveren arasında karşılıklı beklentilerin karşılanması ile oluşmaktadır.

Örgütler çalışanların örgütsel bağlılıklarını arttırmak için çeşitli çalışmalar yapmaktadırlar. Bunun sebebi, bağlılığı yüksek olan çalışanların örgütün gayelerine ulaşmak amacıyla vazifelerini yerine getirip daha fazla çaba göstermeleridir. Bu çalışanların örgütte kalma süresi daha uzundur, örgüt içindeki iletişimleri daha iyidir. Yüksek performanslı çalışanın örgüte katkısının sürekli olması verimliliği olumlu etkiler. Hedeflerinin gerçekleşmesi amacıyla, çalışan büyük çaba harcar. Hedeflerinin gerçekleşmesiyle işten ayrılmayı düşünmez. İş tatmini; çalışanın örgütte, örgüt yöneticisinden ve iş organizasyonundan görmek istediği rahatlatıcı ve iç yatıştırıcı durumdur (Karaca, 2001).

Mowday ve arkadaşlarına göre, örgütsel bağlılık çalışanların örgütün düşüncelerine karşı verdiği tepkilerdir (Mowday, 1979; akt. Koç, 2009) Örgütsel bağlılık birçok olguyla yüksek ilişki gösterir. Burada çalışan, firmaya ve firmanın değerleriyle hedeflerine pozitif duygular beslerken aynı anda örgüt içinde yaptığı belirli bir işten kaynaklı negatif duygular geliştirebilmektedir (Koç, 2009).

Okula bağlılığın özellikleri üzerinde durulmak istendiğinde ise kendini okula ait hissetme ve okulun gerektirdiklerini yerine getirme şeklinde genellenebilmektedir (Finn, 1993).

Örgütsel bağlılık, örgüte saygı, gösterilen özen, verilen dikkat ve örgütü benimseme gibi özellikleri de içermektedir. Akademik araştırmalar analiz edildiğinde örgütsel bağlılıkla alakalı araştırmaların olduğu görülmektedir. Araştırmamızda ise öğretmenlerin örgütsel bağlılıkları tahlil edilmektedir. Öğretmenlerin örgütsel bağlılık düzeylerine ışık tutulması amaçlanmıştır.

### **2.2.2. Öğretmenlerin Örgütsel Bağlılıkları**

Kişilerin kurum hedeflerini benimsemesi, çalıştıkları kuruma bağlılığı verimliliğe etki eden faktörlerden biridir. Eğitim alanında yüksek verimi alabilmek adına öğretmenlerin



çalıştıkları kurumun bakış açısını algılamasının ve desteklemesinin önde gelen konulardan olması gerekir.

Yapılan araştırmalara göre öğretmenlerin örgütsel bağlılığı bazı değişkenlere göre farklılık göstermektedir. Öğretmenlerin çalıştığı kurum ile ilişkisiyle örgütsel bağlılık arasında paralellik söz konusudur. Tsui ve Cheng (1999) yaptıkları araştırmada ortaokullarda çalışan öğretmenlerin örgütsel bağlılığının okul öncesi ve ilkokulda eğitim veren öğretmenlerinden daha düşük olduğunu tespit etmiştir (Tsui ve Cheng, 1999)

Öğretmenlerin örgütsel bağlılığı (Tsui ve Cheng, 1999);

- Okula ait amaç ve değerlere sıkı sıkıya bağlanma ve bunları kabullenme,
- Okul için yüksek düzeyde çaba sarf etmeyi isteme,
- Okulda çalışmaya devam etme ve okula ait bir üye olmaya karşı yüksek bir istek besleme ile ilişkilendirilmektedir.

Öğretmenlerin okula bağlılıklarıyla alakalı yurt içi araştırmaların kısaca incelenmesi konuya ışık tutması açısından önemli kabul edilmektedir.

### **2.2.3. Konu ile İlgili Yapılan Yurt İçi Araştırmalar**

Tümkiye ve Ulum (2019) tarafından örgütsel bağlılığın çeşitli değişkenler açısından incelenmesi amacıyla bir çalışma yapılmıştır. Çalışmada cinsiyet, medeni durum, branş değişkenlerinin öğretmenlerin örgütsel bağlılığı üzerinde etkisi incelenmiştir. Çalışma meta-analiz yöntemiyle yapılmıştır. Araştırmada 23 çalışma meta-analize dahil edilmiştir. Araştırmada erkeklerin kadınlardan, bekar öğretmenlerin evli öğretmenlerden, sınıf öğretmenlerinin diğer branşlardan daha yüksek örgütsel bağlılıkları olduğu görülmüştür (Tümkiye ve Ulum, 2019).

Tan (2017) ortaokulda görev yapmakta olan öğretmenlerin örgütsel sağlık ve örgütsel bağlılıklarının analiz ettiği bir yüksek lisans çalışması yapmıştır. Araştırmada ilişkisel tarama yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini Elazığ ilinde görev yapan 411 ortaokul öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda; öğretmenlerin örgütsel bağlılığına ilişkin pozitif orta düzeyde ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Cinsiyet

değişkenine ilişkin örgütsel bağlılık incelendiğinde kadınların erkeklere göre çalıştıkları kuruma daha yüksek bağlılık hissettikleri tespit edilmiştir. Öğretmenlerin öğrenim durumuna göre örgütsel bağlılıkları incelendiğinde lisansüstü eğitime sahip öğretmenlerin lisans düzeyinden mezun öğretmenlere göre örgütsel bağlılıklarının yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Branş bazında inceleme yapıldığında Fen Bilimleri öğretmenlerinin örgütsel bağlılıklarının diğer branşlara göre uyum boyutunda daha düşük seviyede olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Mesleki kıdem değişkenine göre yapılan inceleme de ise 11 yıl ve üzeri kıdeme sahip öğretmenlerin bağlılıklarının yüksek olduğu görülmüştür (Tan, 2017).

Serin ve Buluç (2012) yaptıkları bir araştırmada ilköğretim okullarında öğretim liderliği ile örgütsel bağlılığı öğretmenlerin perspektifinden incelemiştir. Çalışma ilişkisel tarama yöntemi ile yapılmıştır. Araştırmanın örneklemi Konya'da görev yapan 419 öğretmenden oluşmaktadır. Araştırmanın sonuçlarına göre, öğretmenlerin okullarına bağlılıklarının yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca öğretim liderliği ve örgütsel bağlılık arasında olumlu yönde orta düzeyde ilişki bulunmuştur (Serin ve Buluç, 2012).

Yorulmaz ve Çelik (2016) ilkokullarda öğretmenlerinden örneklem olarak örgütsel bağlılık, vatandaşlık ve sinizm kavramları arasındaki korelasyonu araştırmıştır. Örneklem İstanbul Bağcılar'da görev yapan 309 sınıf öğretmeni olarak belirlenmiştir. Araştırma sonucunda sınıf öğretmenlerinin örgütsel bağlılıklarının orta seviyede olduğundan bahsedilmiştir. Aynı çalışmada eğitimcilerin bağlılıkları arttıkça örgütsel vatandaşlığı arttığı örgütsel sinizmin ise azaldığı sonucuna varılmıştır (Yorulmaz ve Çelik, 2016).

Demirtaş (2015) ilköğretim okullarında öğretmenlerin iş memnuniyetiyle örgütsel bağlılıkları arasındaki korelasyonu incelemiştir. Katılımcıların örgütsel bağlılıkları yüksek düzeyde tespit edilmiştir. Örgütsel bağlılık algıları cinsiyet, kıdem, yaş parametreleri bakımından anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Ayrıca sınıf öğretmenlerinin diğer branşlara göre yüksek örgütsel bağlılıkları olduğu tespit edilmiştir (Demirtaş, 2015).

Kaya, Balay ve Tınaz (2014) öğretmen ve yöneticilerin örgütsel bağlılık ve yönetsel etkililikleri arasındaki korelasyonu analiz etmek amacıyla bir çalışma yapmıştır. İlkokullarla ortaokullarda çalışan öğretmen ve yöneticilerin örgütsel bağlılıkları farklı değişkenler açısından analiz edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre; örgütsel bağlılık cinsiyet değişkenine göre farklılık göstermektedir. Erkek öğretmen ve yöneticiler kadınlara göre yüksek örgütsel bağlılığa sahiptir. Ayrıca yönetici ve öğretmenlerin örgütsel bağlılıkları ile

branşları arasında anlamlı farklılıklar görülmüştür. Sınıf öğretmenlerinin örgütsel bağlılıklarının diğer branş öğretmenlerinden yüksek olduğu tespit edilmiştir. Yönetici ve öğretmenlerin mesleki kıdemleriyle örgütsel bağlılıkları arasında da anlamlı ilişkiye rastlanmıştır. Araştırmanın sonucuna göre 16 yıl ve üzeri mesleki kıdeme sahip öğretmen ve yöneticilerin 0-5 yıl arası mesleki kıdeme sahip olanlardan yüksek örgütsel bağlılığı olduğu gözlenmiştir (Kaya vd., 2014).

Çetin, Basım ve Aydoğan (2011) öğretmenleri örneklem olarak örgütsel bağlılık ve tükenmişlik arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmada ilişkisel tarama yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemi 22-64 yaş aralığında ilköğretim okullarında görev yapmakta olan 349 öğretmen oluşturmaktadır. Araştırmanın sonucunda örgütsel bağlılık ile tükenmişlik arasında çeşitli düzeylerde anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir (Çetin vd., 2011)

Konu ile alakalı yurt içi araştırmalara yer verildikten sonra yurt dışı araştırmaların incelenmesinde fayda vardır.

#### **2.2.4. Konu ile İlgili Yurt Dışı Araştırmalar**

Yurt dışında öğretmenlerin örgütsel bağlılıkları ve örgütsel bağlılığın çeşitli kavramlarla ilişkisi üzerine incelemeler yapılmıştır. Bu bölümde yurt dışında yapılan araştırmalardan literatür taramasında erişilebilenlere yer verilmiştir.

Shamma (2018) İsrail'deki Arap okullarında cinsiyetin öğretmenlerin örgütsel bağlılıkları ile ilişkisini araştırmıştır. Betimleyici yaklaşımla yapılan araştırmada öğretmenlerin örgütsel bağlılık düzeyleri çok yüksek olarak belirlenmiştir. Ayrıca cinsiyet parametresiyle örgütsel bağlılık arasında anlamsal farklılık gözlemlenmemiştir. Araştırmada örgütsel bağlılıkla diğer demografik veriler arasındaki ilişkinin analiz edilmesi önerilmiştir (Shamma, 2018).

Shah, İshak ve Nawaz (2020) yaptıkları çalışmada ortaokul öğretmenlerinin örgütsel bağlılıkları ile demografik değişkenler arasındaki ilişkiyi analiz etmiştir. Betimsel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Basit örnekleme yöntemiyle 860 öğretmen araştırmaya dahil edilmiştir. Öğretmenlerin medeni durumlarıyla örgütsel bağlılıkları arasında anlamlı farklılık bulunamamıştır. Mesleki kıdeme ilişkin anlamlı farklılıklar olduğu belirlenmiştir (Shah vd., 2020)

Shah ve Mahmood (2021) tarafından yapılan araştırmada yaş, cinsiyet ve görev yapılan konunun örgütsel bağlılık ile ilişkisi analiz edilmiştir. Ravalpindi ve İşlamabad'taki özel ortaöğretim kurumların seçilen 860 ğretmen evreni temsil gücü olan örneklem olarak tespit edilmiştir. Araştırmanın sonucunda kadın öğretmenlerin örgütsel bağlılıklarının erkek öğretmenlerden yüksek olduğu bulunmuştur. Ayrıca yaşça büyük öğretmenlerin örgütsel bağlılıklarının daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir (Shah ve Mahmood, 2021).

Madhu ve Sunita (2018) betimsel tarama yöntemi kullanarak öğretmenlerin cinsiyetleri ile örgütsel bağlılıkları arasında ilişki olup olmadığını analiz etmiştir. Tesadüfi rneklemleyle seçilen 350 ğretmen çalışmanın örneklemine oluşturmuştur. Araştırmanın sonucunda öğretmenlerin örgütsel bağlılıklarıyla cinsiyetleri arasında anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir (Madhu ve Sunita, 2018).

Tadessa (2019) Etiyopya'da ortaokul kademesinde görev yapan öğretmenlerin okula bağlılığına ilişkin bir araştırma yapmıştır. Araştırmanın rneklemi rastgele/basit örnekleme yöntemiyle seçilen 230 öğretmenden oluşmaktadır. Yapılan çalışmada, öğretmenlerin örgütsel bağlılıklarının orta düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Örgütsel bağlılığın alt boyutlarından duygusal ve normatif bağlılığınsa düşük seviyede olduğu grlmştir. Araştırmada ğretmenlerin bu alt boyutlarda örgütsel bağlılığının düşük çıkmasının sebebi olarak karşılanmayan ihtiyaçlarına değinilmiştir. Örgütsel bağlılığın devam boyutu ise duygusal ve normatif bağlılık boyutlarından biraz daha yüksek bulunmuştur (Tadesse, 2019).

Saleem ve Sağir (2020) ilkokul öğretmenlerini örgütsel bağlılıklarıyla ilgili yaptıkları nicel çalışmada evreni temsil gücüne sahip olan 300 ğretmeni örneklem olarak seçmiştir. Araştırmada ğretmenlerin örgütsel bağlılıklarının orta düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Saleem ve Sağir, 2020).

Sethi (2018) yaptığı araştırmada öğretmenlerin örgütsel bağlılığını ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Araştırmanın rneklemi lise son sınıflarda görev yapan 74 öğretmenden oluşmaktadır. Araştırmada betimsel analiz yönteminden faydalanılmıştır. Araştırma sonucunda; öğretmenlerin örgütsel bağlılıklarının cinsiyete bağlı değişiklik gösterdiği tespit edilmiştir. Kadın ğretmenlerin erkeklere göre yüksek örgütsel bağlılığa sahip oldukları neticesine ulaşılmıştır. Ayrıca ğretmenlerin çoğunun düşük örgütsel bağlılığa sahip olduğu tespit edilmiştir (Sethi, 2018).

## ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

### MATERYAL VE YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, veri toplama araçlarıyla verilerin toplanması ve analizinden söz edilecektir.

#### 3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmada öğretmenlerin örgütsel bağlılıkları ile mülteci öğrencilere yönelik tutumları farklı parametreler açısından analiz edilmiştir. Bu araştırmada güvenilir sonuçlar elde etmek amaçlandığından ilişkisel tarama yöntemi tercih edilmiştir. “İlişkisel tarama modeli, iki veya fazla sayıda değişken arasında birlikte değişimin varlığını saptamayı hedefleyen yaklaşımdır. İlişkisel tarama modelinde değişkenlerin birlikte değişip değişmediği, değişme varsa bunların nasıl gerçekleştiği belirlenmeye çalışılır” (Karasar, 2011). Araştırmanın ulaşmak istediği sonuç sebebiyle en uygun modelin ilişkisel tarama olduğu belirlenmiştir.

#### 3.2. Araştırmanın Evreni ve Örnekleme

Araştırmanın evreni, İstanbul Küçükçekmece ilçesinde ilkokul, ortaokul, lise kademelerinde çalışmakta olan öğretmenlerden oluşmaktadır. İstanbul ili Küçükçekmece ilçesinde 46 ilkokul, 44 ortaokul, 39 lise bulunmaktadır. 2021 – 2022 Eğitim öğretim yılı itibariyle İstanbul Küçükçekmece ilçesinde 5.562 öğretmen görev yapmaktadır.

Araştırmanın örnekleme ise İstanbul Küçükçekmece ilçesi ilkokul, ortaokul ve lisede görev yapan öğretmenler arasından rastgele/random seçilen 623 kişiden oluşmaktadır. İllkokul, ortaokul, lise bünyesinde toplam 63 okula ziyaret gerçekleştirilmiştir. Bu okullardan 25’i ilkokul, 26’sı ortaokul, 12’si lise kademesindeki bulunan okullardır.

Bu çerçevede 15.10.2021 – 15.11.2021 tarihleri arasında yeterli öğretmene ulaşabilecek veri toplama süreci planlanmıştır. Süreç için gerekli izinler alınmıştır. Anket uygulamaları İstanbul İl MEM’in gerekli görmesiyle okullar tek tek gezilerek yapılmıştır. Uygulamalar ders zamanını olumsuz etkilemeyecek şekilde planlanmıştır. Anketler

araştırmanın amacına uygun şekilde, öğretmenler tarafından gönüllülük esasına dayalı olarak doldurulmuştur. Toplam 623 ankete erişim sağlanmıştır. Alınan verilerde katılımcıların sorulara kendi istekleri dahilinde, çalışmanın veri analizini olumsuz etkileyecek cevaplar vermedikleri tespit edilerek analizler 623 anket üzerinden yapılmıştır.

Tablo 1

*İstanbul İli Küçükçekmece İlçesinde Bulunan Resmi İlkokul Ortaokul Lise Okul Sayısı*

S/N	Okul Kademesi	Okul Sayısı
1	İlkokul	46
2	Ortaokul	44
3	Lise	39
	Toplam	129

Tablo 1’de İstanbul ili Küçükçekmece ilçesinde bulunan resmi ilkokul, ortaokul ve lise kademelerinin okul sayısı gösterilmiştir. Bu bilgiler ışığında İstanbul ili Küçükçekmece ilçesinde 46 ilkokul, 44 ortaokul ve 39 lise bulunmaktadır. Bu bilgi, İstanbul ili Küçükçekmece ilçesi Milli Eğitim Müdürlüğünden 17.12.2021 tarihinde telefon aracılığıyla alınmıştır. Bilginin doğruluğu devam eden süreçte ilçe internet sayfasından takip edilmiştir. Verilerde herhangi bir değişim olmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 2

*Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Cinsiyetlerine İlişkin Dağılımlar*

Boyutlar	frekans	Yüzde %
Kadın	378	60,7
Erkek	245	39,3
	<b>623</b>	<b>100</b>

Tablo 2’de araştırmaya katılan öğretmenlerin cinsiyetlerine ilişkin dağılımlar verilmiştir. Bu dağılımlara göre öğretmenlerin %60,7’sinin kadın ve %39,3’ünün erkek

olduğu anlaşılmaktadır. Bu bilgiler doğrultusunda araştırmaya katılan օđretmenlerin çoğunluğu kadındır.

Tablo 3

*Araştırmaya Katılan օđretmenlerin Yaşlarına İlişkin Dağılımlar*

<b>Boyutlar</b>	<b>frekans</b>	<b>Yüzde %</b>
20-29	184	29,5
30-39	225	36,1
40-49	139	22,3
50 ve üzeri	75	12,0
	<b>623</b>	<b>100,0</b>

Tablo 3'te araştırmaya katılan օđretmenlerin yaşlarına ilişkin dağılımlar verilmiştir. Bu dağılımlara gօre araştırmaya katılan օđretmenlerin %29,5'i 20-29; %36,1'i 30-39; %22,3'ü 40-49 yaş aralığında ve %12'si 50 yaş ve üzerindedir. Bu bilgiler doğrultusunda օđretmenlerin çoğunluğunun 30-39 yaş aralığındadır.

Tablo 4

*Araştırmaya Katılan օđretmenlerin Medeni Durumlarına İlişkin Dağılımlar*

<b>Boyutlar</b>	<b>frekans</b>	<b>Yüzde %</b>
Evli	387	62,1
Bekâr	236	37,9
	<b>623</b>	<b>100</b>

Tablo 4'te araştırmaya katılan օđretmenlerin medeni durumlarına ilişkin dağılımlar verilmiştir. Bu dağılımlara bakıldığında araştırmaya katılan օđretmenlerin %62,1'i evli ve %37,9'u bekârdır. Bu bilgiler doğrultusunda օđretmenlerin çoğunluğunun evli olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 5

*Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Mesleki Kıdemlerine İlişkin Dağılımlar*

<b>Boyutlar</b>	<b>frekans</b>	<b>Yüzde %</b>
1-5 Yıl	174	27,9
6-10 Yıl	174	27,9
11-15 Yıl	106	17,0
16 Yıl ve üzeri	169	27,1
	<b>623</b>	<b>100</b>

Tablo 5'te araştırmaya katılan öğretmenlerin mesleki kıdemlerine ilişkin dağılımlar verilmiştir. Dağılımlara göre öğretmenlerin %27,9'u 1-5 yıl arası; %27,9'u 6-10 yıl arası; %17'si 11-15 yıl arası ve %27,1'i 16 yıl üzeri mesleki kıdeme sahiptir. Bu bilgilere göre öğretmenlerin çoğunluğunun çalışma kıdemi 1-10 yıl arasındadır.

Tablo 6

*Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Eğitim Durumlarına İlişkin Dağılımlar*

<b>Boyutlar</b>	<b>frekans</b>	<b>Yüzde %</b>
Lisans	556	89,2
Yüksek Lisans	64	10,3
Doktora	3	,5
	<b>623</b>	<b>100</b>

Tablo 6'da araştırmaya katılan öğretmenlerin eğitim durumlarına ait dağılımlar verilmiştir. Bu dağılımlara bakıldığında araştırmaya katılan öğretmenlerin %89,2'si lisans; %10,3'ü yüksek lisans ve %0,5'i doktora mezunudur. Dağılımlar incelendiğinde öğretmenlerin çoğunluğunun lisans mezunu olduğu görülmektedir.



Tablo 7

*Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin İstihdam Durumlarına İlişkin Dağılımlar*

<b>Boyutlar</b>	<b>frekans</b>	<b>Yüzde %</b>
Kadrolu	477	76,6
Sözleşmeli	146	23,4
	<b>623</b>	<b>100</b>

Tablo 7’de araştırmaya katılan öğretmenlerin istihdam durumlarına ilişkin dağılımlar verilmiştir. Dağılımlara göre araştırmaya katılan öğretmenlerin %76,6’sının kadrolu; %23,4’ünün sözleşmeli istihdam durumuna sahip olduğu anlaşılmaktadır. Bu dağılımlara göre araştırmaya katılan öğretmenlerin çoğunluğunun kadrolu olarak istihdam edildiği anlaşılmaktadır.

Tablo 8

*Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Çalıştıkları Okul Türüne İlişkin Dağılımlar*

<b>Boyutlar</b>	<b>frekans</b>	<b>Yüzde %</b>
İlkokul	108	17,3
Ortaokul	474	76,1
Lise	41	6,6
	<b>623</b>	<b>100</b>

Tablo 8’de araştırmaya katılan öğretmenlerin çalıştıkları okul türüne ait dağılımlar gösterilmiştir. Bu dağılımlara göre araştırmaya katılan öğretmenlerin %17,3’ünün ilkokulda, %76,1’inin ortaokulda ve %6,6’sının da lisede çalıştıkları anlaşılmaktadır.

Tablo 9

*Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Branşlarına İlişkin Dağılımlar*

<b>Boyutlar</b>	<b>frekans</b>	<b>Yüzde %</b>
Beden Eğitimi ve Spor	44	7,1
Bilişim Teknolojisi	6	1,0
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	31	5,0
Fen Bilimleri	63	10,1
Görsel Sanatlar- Teknoloji ve Tasarım	30	4,8
Matematik	74	11,9
Müzik	24	3,9
Özel Eğitim	10	1,6
Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik	20	3,2
Sınıf Öğretmeni	98	15,7
Sosyal Bilgiler- Tarih- Coğrafya	51	8,2
Türkçe-Edebiyat	129	20,7
Yabancı Dil (İngilizce)	43	6,9
	<b>623</b>	<b>100</b>

Tablo 9’da araştırmaya katılan öğretmenlerin branşlarına ilişkin dağılımlar verilmiştir. Dağılımlara göre araştırmaya katılan öğretmenlerin çoğunluğunun branşının Türkçe-Edebiyat ve Sınıf öğretmeni olduğu tespit edilmiştir.

### 3.3. Veri Toplama Araçları

Verileri toplamak amacıyla anket yöntemi kullanılmıştır. Araştırmaya yönelik yapılacak ankette üç bölüm bulunmaktadır. Birinci bölümde kişisel bilgiler formu yer alacaktır. Bu bölümde araştırmaya katılan yönetici ve öğretmenlerin demografik bilgilerine ilişkin sorular yer alacaktır. İkinci bölümde öğretmenlerin mülteci öğrencilere yönelik tutumlarını belirlemeyi amaçlayan Mülteci Öğrenci Tutum ölçeği (MÖTÖ) yer alacaktır. Üçüncü bölümde öğretmenlerin örgütsel bağlılıklarını tespit etmeye yönelik Örgütsel Bağlılık Ölçeği kullanılacaktır.

Çalışma, ilişkisel tarama modeli kapsamında öğretmenlerin mülteci öğrencilere yönelik tutumlarının örgütsel bağlılıkları üzerinde etkisi olup olmadığını incelemeyi amaçlamıştır. Bu sebeple öğretmenlerin örgütsel bağlılıklarını tespit etmek amacıyla Dağlı, Elçiçek ve Han (2018)’in Örgütsel Bağlılık ölçeğinden yararlanılmıştır.

Öğretmenlerin mülteci öğrencilere yönelik tutumunu tespit etmek amacıyla Sağlam ve Kanbur (2017)'un Mülteci Öğrenci Tutum Ölçeği (MÖTÖ) kullanılmıştır.

### 3.3.1. Örgütsel Bağlılık Ölçeği

Araştırma ilişkisel tarama yöntemi kullanılarak öğretmenlerin mülteci öğrencilere yönelik tutumlarını incelemek ve öğretmenlerin örgütsel bağlılıkları ile mülteci öğrencilere yönelik tutumları arasında bir ilişkiyi incelemeyi amaçlamaktadır. Bu sebeple öğretmenlerin örgütsel bağlılıklarını tespit etmek amacıyla Örgütsel Bağlılık ölçeği uygulanmıştır. Bu ölçek Meyer, Allen, Smith (1993) tarafından geliştirilmiştir. Dağlı, Elçiçek ve Han (2018) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Ölçekte; duygusal bağlılık, devam bağlılığı ve normatif bağlılık olmak üzere üç alt boyut bulunmaktadır. Cevaplama sistemi her ifade için “(1) Kesinlikle Katılmıyorum”dan “(5) Tamamen Katılıyorum” şeklinde sıralanmış beşli likert ölçeği şeklindedir. Ölçeğin Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı ,79'dur. Ölçeğin duygusal bağlılık boyutunu 1,2,3,4,5 ve 6. maddeler; devam boyutunu 7,8,9,10,11 ve 12. maddeler; normatif bağlılık boyutunu 13,14,15,16,17 ve 18. maddeler oluşturmaktadır. Ölçek için gerekli izinler e-posta yoluyla alınmıştır. Ölçek ve e-posta yoluyla alınan izin eklerde belirtilmiştir (Ek E).

Tablo 10

#### *Seçeneklerin Sınırları ve Düzeyleri*

Seçenek	Sınırlar	Düzeyler
Kesinlikle Katılmıyorum	1,00-1,80	Çok Düşük
Katılmıyorum	1,11-2,60	Düşük
Kararsızım	2,61-3,40	Orta
Katılıyorum	3,41-4,20	Yüksek
Tamamen Katılıyorum	4,21-5,00	Çok Yüksek

Tablo 10'da ölçme aracında yer alan aralıkların eşit olduğu varsayılmış, seçeneklerle ilgili alt ve üst sınırlar ve düzeyler belirtilmiştir.

### 3.3.2. Mülteci Öğrenci Tutum Ölçeği (MÖTÖ)

Mülteci Öğrenci Tutum Ölçeği (MÖTÖ), Sağlam ve Kanbur (2017) tarafından sınıf öğretmenlerinin mülteci öğrencilere yönelik tutumlarının farklı parametreler açısından incelenmesi amacıyla geliştirilmiştir. Ölçek; yeterlik, uyum, iletişim olmak üzere üç boyuttan ve 24 maddeden oluşmaktadır. Cevaplama sistemi “(1) Hiç Katılmıyorum”dan “(4) Tamamen Katılıyorum” şeklinde sıralanmış dördümlük likert ölçeği şeklindedir. Ölçeğin Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı ,93’tür. Ölçeğin iletişim boyutu 1,2,3,4,5,6,7,8,9,10 ve 11. maddelerden; uyum boyutu 12,13,14,15,16,17,18,19 ve 20. maddelerden; yeterlik boyutu ise 21,22,23 ve 24. maddelerden oluşmaktadır. Ölçek için gerekli izinler e-posta yoluyla alınmıştır. Ölçek ve e-posta yoluyla alınan izin ekte belirtilmiştir. (Ek D)

Tablo 11

#### *Seçeneklerin Sınırları ve Düzeyleri*

Seçenekler	Sınırlar	Düzeyler
Hiç Katılmıyorum	1,00-1,75	Çok Düşük
Biraz Katılıyorum	1,76-2,50	Düşük
Çoğunlukla Katılıyorum	2,51-3,25	Yüksek
Tamamen Katılıyorum	3,26-4,00	Çok Yüksek

Tablo 11’de ölçme aracında yer alan aralıkların eşit olduğu varsayılmış, seçeneklerle ilgili alt ve üst sınırlar ve düzeyler belirtilmiştir.

### 3.3.3. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından hazırlanmış olan formda katılımcıların cinsiyet (kadın/erkek), medeni hal (evli/bekar), yaş, unvan, branş, kıdem, eğitim durumu, istihdam tipi, bulunulan okulda görev yapma yılı ve görev yapılan okulun türü (ilkokul/ortaokul/lise) alanlarında demografik bilgileri belirlemeye yönelik sorular sorulmuştur. Bu sorular yapılan alanyazın taramasında öğretmenlerin mülteci öğrencilere yönelik tutumları ile örgütsel bağlılıkları

arasında ilişki kurularak belirlenmiştir. Forma uzman görüşleri doğrultusunda bazı demografik değişkenler eklenip/çıkarılmıştır.

### **3.3.4. Verilerin Toplanması**

Anket çalışmasına ilişkin veriler, anketlerin öğretmenlere okullar gezilerek elden dağıtılması ile elde edilmiştir. Veriler 15.10.2021- 15.11.2021 tarihleri arasında toplanmıştır. Öğretmenlere araştırmanın amacı ve nasıl uygulanacağı sözlü ve yazılı olarak aktarılmıştır. Veri toplama aracının herhangi bir not değeri olmadığı belirtilerek gerçek duygularını ve durumlarını yansıtan maddeleri seçmelerinin gerekliliği ifade edilmiştir. Araştırmanın amacına ulaşması ve alanyazına sağlanmak istenen katkı dile getirilerek öğretmenler dışsal olarak motive edilmiştir. Araştırma sürecinde sadece gönüllülük esas alınarak dahil olmak isteyen öğretmenler ölçekleri yanıtlamıştır. Araştırmaya katılacak öğretmenlerden anketin başında gönüllü katılım sağladıklarına dair beyanname alınmıştır.

### **3.3.5. Verilerin Analizi**

Ölçme araçlarından edinilen veriler Office Excel ile düzenlenerek Statistical Package for the Social Sciences (SPSS 21.0) programı aracılığıyla bilgisayara aktarılmıştır. Veriler program aracılığıyla analiz edilmiştir. Verilerin analizi sırasında aşağıda verilen istatistiksel işlemler yapılmıştır. Ankete katılan öğretmenlerin demografik bilgilerinin belirlenmesi için cinsiyet, medeni hal, yaş, branş, kıdem, eğitim durumu, istihdam tipi, bulunulan okulda görev yapma yılı ve görev yapılan okulun türü (ilkokul/ortaokul/lise) ile ilgili verilere tanımlayıcı istatistiksel analizler yapılmıştır. Demografik bilgilere yönelik frekans ve yüzde alma işlemleri uygulanmıştır. Verilerin analizinde öğretmenlerin cinsiyetleri ile mülteci öğrencilere yönelik tutumları ve örgütsel bağlılıkları arasındaki korelasyona ait iki bağımsız örneklem t testi yapılmıştır. Öğretmenlerin yaşları, eğitim durumları, mesleki kıdemleri, branşları ve çalıştıkları okul türü ile mülteci öğrencilere yönelik tutumları ve örgütsel bağlılıkları arasındaki ilişkiyi tespit etmek amacıyla tek yönlü varyans analizi uygulanmıştır.

Anova testi sonucunda anlamlı farklılıklar görülen durumlarda farkın hangi gruplar arasında olduğunun belirlenmesi amacıyla LSD (Least Significant Difference) testinden

faýdalanılmıştır. Araştırmada kullanılan Mülteci Öğrenci Tutum Ölçeği (MÖTÖ) ile bağılık ölçeği arasındaki ilişki Pearson-momentler çarpımı korelasyon katsayısıyla tespit edilmiştir. Daha sonra öğretmenlerin mülteci öğrencilere yönelik tutumlarının örgütsel bağılıklarını yordayıp yordamadığını tespit etmek amacıyla regresyon analizine başvurulmuştur. Sonuçlar bulgular kısmında detaylı olarak tablolandırılmıştır.



## DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

### ARAŞTIRMA BULGULARI

Bu bölümde gönüllü yönetici ve öğretmenler tarafından doldurulmuş “Kişisel Bilgi Formu”, “Mülteci Öğrenci Tutum Ölçeği” ve “Örgütsel Bağlılık Ölçeği” aracılığıyla elde edilen verilerin analiziyle ulaşılan bilgiler bulunmaktadır.

#### 4.1. Öğretmenlerin Örgütsel Bağlılıklarına İlişkin Bulgular

Bu bölümde Örgütsel Bağlılık Ölçeğinin duygusal boyutuna ait tanımlayıcı istatistiklere yer verilmiştir. Maddelerin analizleri yapılarak ortalamaları ( $\bar{x}$ ) ve standart sapmaları tespit edilmiştir.

Tablo 12

*Örgütsel Bağlılık Tutum Ölçeği Duygusal Boyutuna Ait Tanımlayıcı İstatistikler*

Madde No	Ölçek Maddeleri	$\bar{x}$	SS
1	Meslek hayatımın geri kalan kısmını bu okulda geçirmek beni çok mutlu eder.	3,5923	1,33494
2	Bu okulun problemlerini gerçekten kendi problemlerim gibi görüyorum.	4,1108	1,01068
3	Okulum karşı güçlü bir aidiyet hissetmiyorum.	2,7897	1,37587
4	Bu okula karşı duygusal bağlılık hissetmiyorum.	3,1188	1,18214
5	Bu okulda kendimi “ailenin bir parçası” gibi görmüyorum.	2,4783	1,42410
6	Bu okulun benim için çok özel bir yeri vardır.	3,5634	1,23406
<b>Toplam Duygusal Boyutu Puanı</b>		<b>3,2755</b>	<b>1,26029</b>

Tablo 12’de örgütsel bağlılık tutum ölçeği duygusal boyutuna ait tanımlayıcı istatistikler verilmiştir. Bu istatistiklere bakıldığında duygusal boyutu için ortalama değer 3,27 civarı bulunmuştur. Elde edilen değere göre öğretmenlerin örgütsel bağlılık tutum

ölçeği duygusal alt boyutu sorularına çoğunlukla orta düzeyde kararsızım şeklinde cevap verdikleri görülmektedir.

*Duygusal* alt boyutunda öğretmenlerin en yüksek ortalama puan (en olumlu) aldıkları soru ise “Bu okulun problemlerini gerçekten kendi problemlerim gibi görüyorum.” ( $\bar{x}=4,1108$ ) olarak elde edilmiştir.

Tablo 13

*Örgütsel Bağlılık Tutum Ölçeği Devam Boyutuna Ait Tanımlayıcı İstatistikler*

Madde No	Ölçek Maddeleri	$\bar{x}$	SS
7	Şu anda bu okulda çalışıyor olmam hem kendi isteğimden hem de şartların bunu gerektirmesindedir.	4,1043	1,05950
8	Okulumdan ayrılmayı isteseydim dahi şu anda bu bana çok zor gelirdi.	3,3467	1,26104
9	Şu anda okulumdan ayrılacak olsam, hayatımda birçok şey alt üst olur.	2,7384	1,29825
10	Bu okuldan ayrılmamı düşündürecek seçenekler oldukça azdır.	3,2857	1,29254
11	Eğer bu okula kendimden çok şey katmamış olsaydım, başka yerde çalışmayı düşünebilirdim.	3,1413	1,26133
12	Bu okuldan ayrılacak olsam, uygun alternatiflerim az olur.	2,8363	1,27510
<b>Toplam Devam Boyutu Puanı</b>		<b>3,2421</b>	<b>1,2412</b>

Tablo 13’te örgütsel bağlılık tutum ölçeği devam boyutuna ait tanımlayıcı istatistikler verilmiştir. Bu istatistiklere bakıldığında devam boyutu için ortalama değer 3,25 civarındır. Bu değere göre öğretmenlerin örgütsel bağlılık tutum ölçeği devam alt boyutu sorularına çoğunlukla orta düzeyde cevap verdiklerini tespit edilmiştir.

*Devam* alt boyutunda öğretmenlerin en yüksek ortalama puan (en olumlu) aldıkları soruysa “Şu anda bu okulda çalışıyor olmam hem kendi isteğimden hem de şartların bunu gerektirmesindedir.” ( $\bar{x}=4,1043$ ) olarak elde edilmiştir.



Tablo 14

*Örgütsel Bağlılık Tutum Ölçeği Normatif Boyutuna Ait Tanımlayıcı İstatistikler*

Madde No	Ölçek Maddeleri	$\bar{x}$	SS
13	Bu okulda çalışmaya devam etmek için yöneticilerime karşı bir minnet borcu/sorumluluk hissetmiyorum.	3,2039	1,38615
14	Eğer bu okuldan ayrılmak benim yararına olsa dahi şu anda buradan ayrılmanın doğru olmadığını düşünüyorum.	3,1621	1,345844
15	Okulmdan şu anda ayrılacak olsam kendimi suçlu hissederim.	2,6838	1,37426
16	Bu okul benim sadakatimi (bağlılığımı) hak ediyor.	3,5875	1,27994
17	Bu okuldaki insanlara karşı bir minnet borcu/sorumluluk hissettiğim için şu anda bu okuldan ayrılmam.	2,9133	1,29885
18	Bu okula çok şey borçluyum.	3,0257	1,26389
<b>Toplam Normatif Boyutu Puanı</b>		<b>3,0960</b>	<b>1,3248</b>

Tablo 14'te örgütsel bağlılık tutum ölçeği normatif boyutuna ait tanımlayıcı istatistikler verilmiştir. İstatistikler incelendiğinde normatif boyutu için ortalama değer 3,10 civarındır. Bu değere doğrultusunda öğretmenlerin örgütsel bağlılık tutum ölçeği normatif alt boyutu sorularına çoğunlukla orta düzeyde cevap verdikleri görülmüştür.

*Normatif alt boyutunda öğretmenlerin en yüksek ortalama puan (en olumlu) aldıkları soruya “Bu okul benim sadakatimi (bağlılığımı) hak ediyor.” ( $\bar{x}=3,5875$ ) olarak görülmektedir.*

## 4.2. Öğretmenlerin Örgütsel Bağlılıklarının Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesine İlişkin Bulgular

### 4.2.1. Cinsiyet Değişkenine İlişkin Bulgular

Araştırmada 2a alt problemi “Öğretmenlerin örgütsel bağlılıkları cinsiyetlerine göre farklılık göstermekte midir?” olarak belirlenmiştir.

Öğretmenlerin örgütsel bağlılıkları ile ilgili ölçek verilerinin standart sapmaları ve aritmetik ortalamaları hesaplanmıştır. Sonra bağlılık ölçeğinin boyutları arasında anlamlı farklılık olup olmadığını tespit etmek için t testi yapılmıştır.

Tablo 15

*Öğretmenlerin Cinsiyetleri ile Örgütsel Bağlılıkları Arasındaki İlişkiye Ait t testi Sonuçları*

Boyut	Gruplar	N	$\bar{x}$	t testi		
				t	Sd	p
Örgütsel Bağlılık	Kadın	378	57,6614	-,060	621	<b>,952</b>
	Erkek	245	57,7143			

$p > \alpha = 0,05$

Tablo 15'te araştırmaya katılan öğretmenlerin cinsiyetleri ile örgütsel bağlılıkları arasındaki korelasyonun incelenmesi amacıyla parametrik t testi uygulanmıştır. Test sonucunda öğretmenlerin cinsiyetleriyle örgütsel bağlılıkları arasındaki ilişki için anlamlılık değeri  $p > \alpha = 0,05$  olarak tespit edilmiştir. Diğer deyişle öğretmenlerin cinsiyetleriyle örgütsel bağlılıkları arasında istatistiksel olarak farklılık olmadığı anlaşılmaktadır.

#### 4.2.2. Yaş Değişkenine İlişkin Bulgular

Araştırmanın 2b alt problemi “Öğretmenlerin örgütsel bağlılıkları yaşlarına göre farklılık göstermekte midir?” şeklindedir. Öğretmenlerin örgütsel bağlılıkları incelenmiş. Verilerin aritmetik ortalamaları ve standart sapmaları hesaplanmıştır. Aşağıdaki tablolarda öğretmenlerin örgütsel bağlılıklarının yaş değişkenine bağlı incelemesi yapılmıştır.

Tablo 16

*Öğretmenlerin Yaşları ile Örgütsel Bağlılıkları Arasındaki İlişkiye Ait Anova Testi Sonuçları*

Boyut	Gruplar	KT	sd	KO	F	p
Örgütsel Bağlılık	Gruplar Arası	2154,093	3	718,031	6,375	<b>,000*</b>
	Gruplar İçi	69720,979	619	112,635		
	Toplam	71875,072	622			

$p < \alpha = 0,05$

Tablo 16’da araştırmaya katılan öğretmenlerin yaşları ile örgütsel bağlılıkları arasındaki ilişkilerin incelenmesi amacı ile parametrik anova testi uygulanmıştır. Test sonucunda öğretmenlerin yaşlarıyla örgütsel bağlılıkları arasında anlamlılık değeri  $p < \alpha = 0,05$  olarak tespit edilmiştir.

Öğretmenlerin yaşlarıyla örgütsel bağlılıkları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar olduğu görülmüştür. Farklılıklar LSD testiyle incelenmiştir.

Tablo 17

*Öğretmenlerin Yaşları ile Örgütsel Bağlılıkları Arasındaki İlişkiye Ait LSD Testi Sonuçları*

Bağımlı Değişken	(I) Yaş	(J) Yaş	Mean Difference (I-J)	Std. Error	Sig.	95% Confidence Interval	
						Lower Bound	Upper Bound
Örgütsel Bağlılık	20-29	30-39	-2,08229*	1,05487	,049	-4,1538	-,0107
		40-49	-4,24386*	1,19267	,000	-6,5860	-1,9017
		50 ve üzeri	-5,23341*	1,45394	,000	-8,0887	-2,3782
	30-39	20-29	2,08229*	1,05487	,049	,0107	4,1538
		40-49	-2,16157	1,14496	,060	-4,4100	,0869
		50 ve üzeri	-3,15111*	1,41506	,026	-5,9300	-,3722
	40-49	20-29	4,24386*	1,19267	,000	1,9017	6,5860
		30-39	2,16157	1,14496	,060	-,0869	4,4100
		50 ve üzeri	-,98954	1,52057	,515	-3,9756	1,9965
	50 ve üzeri	20-29	5,23341*	1,45394	,000	2,3782	8,0887
		30-39	3,15111*	1,41506	,026	,3722	5,9300
		40-49	,98954	1,52057	,515	-1,9965	3,9756

LSD testinin sonuçlarına göre öğretmenlerin yaşları arttıkça örgütsel bağlılıkla ilgili olumlu görüşlerinin de arttığı sonucu elde edilmiştir.

### 4.2.3. Mesleki Kıdem Değişkenine İlişkin Bulgular

Araştırmanın 2c alt problemi “Öğretmenlerin örgütsel bağlılıkları kıdemlerine göre farklılık göstermekte midir?” şeklindedir. Öğretmenlerin örgütsel bağlılıklarının mesleki kıdeme göre değişkenlik gösterip göstermediğini incelemek amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi yapılmıştır. Verilen tabloda örgütsel bağlılığın mesleki kıdeme göre değişkenlik gösterip göstermediği verilmiştir.

Tablo 18

*Öğretmenlerin Mesleki Kıdemleri ile Örgütsel Bağlılıkları Arasındaki İlişkiye Ait Anova Testi Sonuçları*

Boyut	Gruplar	KT	sd	KO	F	p
Örgütsel Bağlılık	Gruplar Arası	2477,858	3	825,953	7,367	<b>,000*</b>
	Gruplar İçi	69397,214	619	112,112		
	Toplam	71875,072	622			

$p < \alpha = 0,05$

Tablo 18’de öğretmenlerin mesleki kıdemleriyle örgütsel bağlılıkları arasındaki ilişkinin incelenmesi amacı ile parametrik anova testi uygulanmıştır. Test sonucuna göre öğretmenlerin mesleki kıdemleriyle örgütsel bağlılıkları arasında anlamlılık değeri  $p < \alpha = 0,05$  olarak tespit edilmiştir. Öğretmenlerin mesleki kıdemleriyle örgütsel bağlılıkları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar vardır.

Bu farklılıkların yönünü tespit etmek amacıyla LSD testi yapılmıştır. LSD testinin sonuçları aşağıda verildiği şekildedir:

Tablo 19

*Öğretmenlerin Mesleki Kıdemleri ile Örgütsel Bağlılıkları Arasındaki İlişkiye Ait LSD Sonuçları*

Bağımlı Değişken	(I) Kıdem	(J) Kıdem	Ortalama Farkları (I-J)	Std. Error	Sig.	95% Güven Aralığı	
						Alt Limit	Üst Limit
Örgütsel Bağlılık	1-5 Yıl	6-10 Yıl	-,86782	1,13518	,445	-3,0971	1,3615
		11-15 Yıl	-2,98352*	1,30460	,023	-5,5455	-,4215
		16 Yıl ve üzeri	-4,94059*	1,14355	,000	-7,1863	-2,6949
	6-10 Yıl	1-5 Yıl	,86782	1,13518	,445	-1,3615	3,0971
		11-15 Yıl	-2,11570	1,30460	,105	-4,6777	,4463
		16 Yıl ve üzeri	-4,07277*	1,14355	,000	-6,3185	-1,8271
	11-15 Yıl	1-5 Yıl	2,98352*	1,30460	,023	,4215	5,5455
		6-10 Yıl	2,11570	1,30460	,105	-,4463	4,6777
		16 Yıl ve üzeri	-1,95707	1,31188	,136	-4,5334	,6192
	16 Yıl ve üzeri	1-5 Yıl	4,94059*	1,14355	,000	2,6949	7,1863
		6-10 Yıl	4,07277*	1,14355	,000	1,8271	6,3185
		11-15 Yıl	1,95707	1,31188	,136	-,6192	4,5334

Öğretmenlerin mesleki kıdemleri ile örgütsel bağlılıkları arasındaki ilişkide görülen farklılıkların hangi gruplar arasından kaynaklandığının görülmesi amacı ile LSD testi tablo 19’da ifade edilmiştir. Yapılan LSD testi sonucunda öğretmenlerin mesleki kıdemleri arttıkça örgütsel bağlılıkla ilgili olumlu görüşlerinin arttığı sonucu elde edilmiştir.

#### 4.2.4. Branş Değişkenine İlişkin Bulgular

Araştırmanın 2d alt probleminde “Öğretmenlerin örgütsel bağlılığı branşlarına göre farklılık göstermekte midir?” sorusunun cevabı aranmıştır. Öğretmenlerin örgütsel bağlılıklarının branşa göre farklılık gösterip göstermediğini incelemek maksadıyla Anova testi yapılmıştır. Verilen tabloda örgütsel bağlılığın branş değişkenine göre farklılık gösterip göstermediği verilmiştir.

Tablo 20

*Öğretmenlerin Branşları ile Örgütsel Bağlılıkları Arasındaki İlişkiye Ait Anova Testi Sonuçları*

Boyut	Gruplar	KT	sd	KO	F	p
Örgütsel Bağlılık	Gruplar Arası	2618,586	12	218,216	1,922	,073
	Gruplar İçi	69256,486	610	113,535		
	Toplam	71875,072	622			

$p > \alpha = 0,05$

Tablo 20’de araştırmaya katılan öğretmenlerin branşları ile örgütsel bağlılıkları arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla parametrik anova testi uygulanmıştır. Test sonucuna göre öğretmenlerin branşları ile örgütsel bağlılıkları için anlamlılık değeri  $p>\alpha=0,05$  tespit edilmiştir. Öğretmenlerin branşlarıyla örgütsel bağlılıkları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar olmadığı anlaşılmaktadır.

#### 4.2.5. Çalıştıkları Okul Türü Değişkenine İlişkin Bulgular

Araştırmanın 2e alt problemi “Öğretmenlerin örgütsel bağlılıkları çalıştıkları okul türüne (ilkokul, ortaokul, lise) göre değişiklik göstermekte midir?” sorusunu cevaplamaya yönelik ele alınmıştır. Öğretmenlerin örgütsel bağlılıklarının çalıştıkları okul türüne göre değişiklik gösterip göstermediğini incelemek maksadıyla tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Verilen tabloda örgütsel bağlılık ölçeğinin çalıştıkları okul türü değişkenine göre farklılık gösterip göstermediği verilmiştir.

Tablo 21

*Öğretmenlerin Çalıştıkları Okul Türleri ile Örgütsel Bağlılıkları Arasındaki İlişkiye Ait Anova Testi Sonuçları*

Boyut	Gruplar	KT	sd	KO	F	p
Örgütsel Bağlılık	Gruplar Arası	2453,739	2	1226,869	10,957	<b>,000*</b>
	Gruplar İçi	69421,334	620	111,970		
	Toplam	71875,072	622			

$p<\alpha=0,05$

Tablo 21’de araştırmaya katılan öğretmenlerin çalıştıkları okul türleri örgütsel bağlılıkları arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla parametrik anova testi yapılmıştır. Test sonucuna göre öğretmenlerin çalıştıkları okul türleri ile örgütsel arasındaki anlamlılık değeri  $p<\alpha=0,05$  olduğu tespit edilmiştir.

Öğretmenlerin örgütsel bağlılıklarıyla çalıştıkları okul türü arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar olduğu anlaşılmaktadır. Bu farklılıkların kaynağını araştırmak maksadıyla LSD testi uygulanmıştır. Yapılan LSD testinin sonuçları şu şekildedir:

Tablo 22

*Öğretmenlerin Çalıştıkları Okul Türü ile Örgütsel Bağlılıkları Arasındaki İlişkiye Ait LSD Testi Sonuçları*

Örgütsel Bağlılık	İlkokul	Ortaokul	4,68964*	1,12826	,000	2,4740	6,9053
		Lise	,13731	1,94106	,944	-3,6745	3,9492
	Ortaokul	İlkokul	-4,68964*	1,12826	,000	-6,9053	-2,4740
		Lise	-4,55233*	1,72256	,008	-7,9351	-1,1696
	Lise	İlkokul	-,13731	1,94106	,944	-3,9492	3,6745
		Ortaokul	4,55233*	1,72256	,008	1,1696	7,9351

Öğretmenlerin çalıştıkları okul türleri ile örgütsel bağlılıkları arasındaki ilişkide görülen farklılıkların hangi gruplar arasından kaynaklandığının görülmesi amacı ile LSD testi tablo 22’de uygulanmıştır. Yapılan test sonucuna göre bu farklılıklar LSD testi ile incelendiğinde ilkokul ve lisede çalışan öğretmenlerin örgütsel bağlılıklarının ortaokulda çalışanlara göre daha fazla olduğu anlaşılmaktadır.

#### 4.2.6. Eğitim Durumu Değişkenine İlişkin Bulgular

Araştırmada 2f alt problemi “Öğretmenlerin örgütsel bağlılıkları eğitim durumu değişkenine göre farklılık göstermekte midir?” sorusunun cevabı aranmıştır. Öğretmenlerin örgütsel bağlılıklarının eğitim durumu değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini incelemek amacıyla anova testi uygulanmıştır. Verilen tabloda örgütsel bağlılığın eğitim durumuna göre farklılık gösterip göstermediği verilmiştir:

Tablo 23

*Öğretmenlerin Eğitim Durumları ile Örgütsel Bağlılıkları Arasındaki İlişkiye Ait Anova Testi Sonuçları*

Boyut	Gruplar	KT	sd	KO	F	p
Örgütsel Bağlılık	Gruplar Arası	142,829	2	71,415	,617	<b>,540</b>
	Gruplar İçi	71732,243	620	115,697		
	Toplam	71875,072	622			

$p > \alpha = 0,05$

Tablo 23'te araştırmaya katılan öğretmenlerin eğitim düzeyleriyle örgütsel bağlılıkları arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla parametrik anova testi uygulanmıştır. Test sonucuna göre öğretmenlerin eğitim düzeyleriyle örgütsel bağlılıkları için anlamlılık değeri  $p > \alpha = 0,05$  olarak tespit edilmiştir. Diğer bir deyişle öğretmenlerin eğitim durumları örgütsel bağlılıkları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı anlaşılmaktadır.

#### 4.3. Öğretmenlerin Mülteci Öğrencilere Tutumlarına İlişkin Bulgular

Bu bölümde öğretmenlerin mülteci öğrencilere yönelik tutumlarını incelemek amacıyla kullanılan Mülteci Öğrenci Tutum Ölçeği (MÖTÖ)'nin iletişim, uyum ve yeterlik boyutunda madde analizleri yapılarak her madde için aritmetik ortalama ( $\bar{x}$ ) ve standart sapma değerlerine ulaşmak amaçlanmıştır. Maddeler tek tek incelenerek aşağıda verilen verilere ulaşılmıştır.



Tablo 24

*Mülteci Öğrenci Tutum Ölçeği İletişim Boyutuna Ait Tanımlayıcı İstatistikler*

<b>Madde No</b>	<b>Ölçek Maddeleri</b>	<b><math>\bar{x}</math></b>	<b>SS</b>
1	Mülteci öğrencilere önyargısız yaklaşırım.	3,6950	,64908
2	Uyumda güçlük yaşayan mülteci öğrencilere hoşgörülü davranırım.	3,6790	,58628
3	Mülteci öğrencileri anlamaya çalışırım.	3,7368	,57943
4	Mülteci öğrencilere yeteri kadar zaman ayırmaya çalışırım.	3,4382	,73429
5	Mülteci öğrenciler için yapılan eğitim hizmetlerini desteklerim.	3,6244	,68059
6	Mülteci öğrencilere diğer öğrencilere davrandığım gibi davranırım.	3,7063	,60974
7	Mülteci öğrencilerin derslere motive olmaları için çaba gösteririm.	3,6308	,68174
8	Öğrencilerimin mülteci öğrencilere olumlu davranmalarını sağlarım.	3,7127	,57489
9	Mülteci öğrencilerin temel bakım becerilerini geliştirmelerini desteklerim.	3,5907	,70212
10	Öğrenciler mülteci öğrencilerle birlikte oyun oynarlar.	3,3499	,78748
11	Mülteci öğrencilerin eğitimi konusunda kendimi geliştiririm.	3,3291	,81932
<b><i>Toplam İletişim Boyutu Puanı</i></b>		<b><i>3,5900</i></b>	<b><i>0,6731</i></b>

Tablo 24'te mülteci öğrenciler tutum ölçeği iletişim boyutuna ait tanımlayıcı istatistikler verilmiştir. İstatistiklere göre, iletişim boyutu için ortalama değer 3,59 olarak bulunmuştur. Ulaşılan değere göre, öğretmenlerin mülteci öğrenci tutum ölçeği iletişim alt boyutu sorularına çok yüksek düzeyde olumlu cevap verdikleri görülmektedir.

İletişim alt boyutunda öğretmenlerin en yüksek ortalama puan (en olumlu) elde ettikleri soru ise “Mülteci öğrencileri anlamaya çalışırım.” ( $\bar{x}=3,7368$ ) olarak elde edilmiştir.

Tablo 25

*Mülteci Öğrenciler Tutum Ölçeği Uyum Boyutuna Ait Tanımlayıcı İstatistikler*

<b>Madde No</b>	<b>Ölçek Maddeleri</b>	<b><math>\bar{x}</math></b>	<b>SS</b>
12	Mülteci öğrencilere diğer öğrencilerin aileleri olumlu tutum sergiler.	2,7673	,92069
13	Mülteci öğrencilerin temel ihtiyaçları karşılanır.	3,3756	,80204
14	Öğrenciler mülteci öğrencilerle birlikte olmaktan memnundur.	2,9278	,92635
15	Mülteci öğrenciler düzenli olarak okula devam etmektedir.	2,7191	,93506
16	Mülteci öğrencilere ayırdığım zaman yeterlidir.	3,2616	,84901
17	Mülteci öğrenciler okula uyumludur.	2,6998	,92210
18	Mülteci öğrenciler sınıfa uyumludur.	2,7223	,90102
19	Öğrenciler, mülteci öğrencilere karşı olumlu davranış sergiler.	3,0241	,90251
20	Mülteci öğrencilere rehberlik yapmaya, yol göstermeye çalışırım.	3,5265	,72541
<b>Toplam Uyum Boyutu Puanı</b>		<b>3,0027</b>	<b>0,8760</b>

Tablo 25'te mülteci öğrenciler tutum ölçeği uyum boyutuna ait tanımlayıcı istatistikler verilmiştir. İstatistiklere göre, uyum boyutu için ortalama değer 3,00 civarı bulunmuştur. Ulaşılan değere göre, öğretmenlerin mülteci öğrenci tutum ölçeği uyum alt boyutu sorularına genelde yüksek düzeyde olumlu yönde cevap verdikleri görülmektedir.

*Uyum* alt boyutunda öğretmenlerin en yüksek ortalama puan (en olumlu) elde ettikleri soru ise "Mülteci öğrencilere rehberlik yapmaya, yol göstermeye çalışırım." ( $\bar{x}=3,5265$ ) olarak elde edilmiştir.

Tablo 26

*Mülteci Öğrenciler Tutum Ölçeği Yeterlik Boyutuna Ait Tanımlayıcı İstatistikler*

<b>Madde No</b>	<b>Ölçek Maddeleri</b>	<b><math>\bar{x}</math></b>	<b>SS</b>
21	Mülteci öğrencilerin sınıfa uyum sağlamasını kolaylaştırırım.	3,5024	,70340
22	Mülteci öğrencilerle iletişim kurmakta zorlanmam.	3,0610	,86527
23	Mülteci öğrencilerin eğitiminde yeterli olduğumu düşünürüm.	2,9181	,92901
24	Mülteci öğrencilerin dil farklılığı benim için sorun oluşturmaz.	2,6902	1,02006
<b><i>Toplam Yeterlik Boyutu Puanı</i></b>		<b><i>3,0429</i></b>	<b><i>0,8794</i></b>

Tablo 26’da mülteci öğrenciler tutum ölçeği yeterlik boyutuna ait tanımlayıcı analizler verilmiştir. Analizlere göre, yeterlik boyutu için ortalama değer 3,04 civarındır. Ulaşılan değere göre, öğretmenlerin mülteci öğrenci tutum ölçeği yeterlik alt boyutu sorularına genelde yüksek düzeyde olumlu yönde cevap verdikleri görülmektedir.

*Yeterlik* alt boyutunda öğretmenlerin en yüksek ortalama puan (en olumlu) elde ettikleri soru ise “Mülteci öğrencilerin sınıfa uyum sağlamasını kolaylaştırırım.” ( $\bar{x}=3,5024$ ) olarak elde edilmiştir.

#### **4.4. Öğretmenlerin Mülteci Öğrencilere Yönelik Tutumlarının Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesine İlişkin Bulgular**

##### **4.4.1. Cinsiyet Değişkenine İlişkin Bulgular**

Bu bölümde öğretmenlerin cinsiyetleri ile mülteci öğrencilere yönelik tutumları arasındaki ilişki incelenecektir. Öğretmenlerin cinsiyetleri ile mülteci öğrencilere yönelik tutumları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını test etmek uyum, iletişim, yeterlik alt boyutlarında t testi yapılarak analiz edilmiştir. Analiz sonuçları aşağıdaki şekilde ifade edilmiştir:

Tablo 27

*Öğretmenlerin Cinsiyetleri ile Mülteci Öğrencilere Yönelik Tutumları Arasındaki İlişkiye Ait t testi Sonuçları*

Boyut	Gruplar	N	$\bar{x}$	t testi		
				t	Sd	p
Mülteci Öğrencilere Yönelik Tutumları	Kadın	378	78,4048	-,732	621	<b>,464</b>
	Erkek	245	79,1265			
Mülteci Öğrencilere Yönelik Tutumları	<i>İletişim Boyutu</i>			1,035	621	<b>,301</b>
	<i>Uyum Boyutu</i>			-2,218	621	<b>,057</b>
	<i>Yeterlik Boyutu</i>			-,505	621	<b>,614</b>

$p > \alpha = 0,05$

Tablo 27’de araştırmaya katılan öğretmenlerin cinsiyetleriyle mülteci öğrencilere yönelik tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi amacı ile parametrik t testi yapılmıştır. Test sonucuna göre, öğretmenlerin cinsiyetleriyle mülteci öğrencilere yönelik tutumları arasındaki ilişki için anlamlılık değeri  $p > \alpha = 0,05$ ’tir. Mültecilere yönelik tutumlara ait alt boyutlar incelendiğindeyse anlamlılık değerleri  $p > \alpha = 0,05$  olarak bulunmuştur. Başka bir deyişle öğretmenlerin cinsiyetleriyle mülteci öğrencilere yönelik tutumları (İletişim, Uyum ve Yeterlik Boyutları) arasında istatistiksel olarak farklılık olmadığı anlaşılmaktadır.

#### 4.4.2. Yaş Değişkenine İlişkin Bulgular

Bu bölümde öğretmenlerin yaşları ile mülteci öğrencilere yönelik tutumları arasındaki ilişki incelenecektir. Öğretmenlerin yaşları ile mülteci öğrencilere yönelik tutumları arasında anlamlı ilişki olup olmadığını yordamak amacıyla iletişim, uyum ve yeterlik alt boyutlarında anova testi uygulanmıştır. Test sonuçlarına ilişkin veriler şu şekildedir:

Tablo 28

*Öğretmenlerin Yaşları ile Mülteci Öğrencilere Yönelik Tutumları Arasındaki İlişkiye Ait Anova Testi Sonuçları*

Boyut	Gruplar	KT	sd	KO	F	p
Mülteci Öğrencilere	Gruplar Arası	1820,987	3	606,996	4,270	<b>,005*</b>
Yönelik Tutumları	Gruplar İçi	87984,602	619	142,140		
	Toplam	89805,589	622			
		<i>İletişim Boyutu</i>			6,942	<b>,000*</b>
Mülteci Öğrencilere		<i>Uyum Boyutu</i>			1,620	<b>,184</b>
Yönelik Tutumları		<i>Yeterlik Boyutu</i>			2,815	<b>,039*</b>

$p < \alpha = 0,05$

Tablo 28’de öğretmenlerin yaşlarıyla mülteci öğrencilere yönelik tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla parametrik anova testi yapılmıştır. Test sonucuna göre öğretmenlerin yaşlarıyla mülteci öğrencilere yönelik tutumları için anlamlılık değeri  $p < \alpha = 0,05$  şeklinde bulunmuştur. Mültecilere yönelik tutumlara ait alt boyutlar incelendiğindeyse uyum boyutu hariç anlamlılık değerleri  $p > \alpha = 0,05$  şeklindedir. Başka bir deyişle öğretmenlerin yaşlarıyla mülteci öğrencilere yönelik tutumları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar vardır. Mülteci öğrencilere yönelik tutumlarla yaş arasındaki farklılık incelendiğindeyse bu farkın iletişim ve yeterlik boyutundan kaynaklandığı anlaşılmaktadır.

Öğretmenlerin yaşları ile mülteci öğrencilere yönelik tutumları arasındaki ilişkide görülen farklılıkların hangi gruplar arasından kaynaklandığının görülmesi amacı ile LSD testi tablo 29’da uygulanmıştır:

Tablo 29

*Öğretmenlerin Yaşları ile Mülteci Öğrencilere Yönelik Tutumları Arasındaki İlişkiye Ait LSD Testi Sonuçları*

Bağımlı Değişken	(I) Yaş	(J) Yaş	Mean Difference (I-J)	Std. Error	Sig.	95% Confidence Interval	
						Lower Bound	Upper Bound
Mülteci Öğrenci Tutumu	20-29	30-39	-2,64527*	1,18500	,026	-4,9724	-,3182
		40-49	-4,69182*	1,33981	,000	-7,3229	-2,0607
		50 ve üzeri	-2,90304	1,63331	,076	-6,1105	,3045
	30-39	20-29	2,64527*	1,18500	,026	,3182	4,9724
		40-49	-2,04655	1,28620	,112	-4,5724	,4793
		50 ve üzeri	-,25778	1,58963	,871	-3,3795	2,8639
	40-49	20-29	4,69182*	1,33981	,000	2,0607	7,3229
		30-39	2,04655	1,28620	,112	-,4793	4,5724
		50 ve üzeri	1,78878	1,70815	,295	-1,5657	5,1433
	50 ve üzeri	20-29	2,90304	1,63331	,076	-,3045	6,1105
		30-39	,25778	1,58963	,871	-2,8639	3,3795
		40-49	-1,78878	1,70815	,295	-5,1433	1,5657
İletişim	20-29	30-39	-1,25022*	,49514	,012	-2,2226	-,2779
		40-49	-2,53914*	,55982	,000	-3,6385	-1,4398
		50 ve üzeri	-1,37022*	,68245	,045	-2,7104	-,0300
	30-39	20-29	1,25022*	,49514	,012	,2779	2,2226
		40-49	-1,28892*	,53742	,017	-2,3443	-,2335
		50 ve üzeri	-,12000	,66421	,857	-1,4244	1,1844
	40-49	20-29	2,53914*	,55982	,000	1,4398	3,6385
		30-39	1,28892*	,53742	,017	,2335	2,3443
		50 ve üzeri	1,16892	,71373	,102	-,2327	2,5705
	50 ve üzeri	20-29	1,37022*	,68245	,045	,0300	2,7104
		30-39	,12000	,66421	,857	-1,1844	1,4244
		40-49	-1,16892	,71373	,102	-2,5705	,2327
Uyum	20-29	30-39	-,73959	,56729	,193	-1,8536	,3745
		40-49	-1,35913*	,64140	,034	-2,6187	-,0995
		50 ve üzeri	-1,01514	,78191	,195	-2,5507	,5204
	30-39	20-29	,73959	,56729	,193	-,3745	1,8536
		40-49	-,61954	,61574	,315	-1,8287	,5897
		50 ve üzeri	-,27556	,76100	,717	-1,7700	1,2189
	40-49	20-29	1,35913*	,64140	,034	,0995	2,6187
		30-39	,61954	,61574	,315	-,5897	1,8287
		50 ve üzeri	,34398	,81774	,674	-1,2619	1,9499
	50 ve üzeri	20-29	1,01514	,78191	,195	-,5204	2,5507
		30-39	,27556	,76100	,717	-1,2189	1,7700
		40-49	-,34398	,81774	,674	-1,9499	1,2619
Yeterlik	20-29	30-39	-,65546*	,27165	,016	-1,1889	-,1220
		40-49	-,79356*	,30713	,010	-1,3967	-,1904
		50 ve üzeri	-,51768	,37441	,167	-1,2530	,2176
	30-39	20-29	,65546*	,27165	,016	,1220	1,1889
		40-49	-,13810	,29485	,640	-,7171	,4409
		50 ve üzeri	,13778	,36440	,705	-,5778	,8534
	40-49	20-29	,79356*	,30713	,010	,1904	1,3967
		30-39	,13810	,29485	,640	-,4409	,7171
		50 ve üzeri	,27588	,39157	,481	-,4931	1,0448
	50 ve üzeri	20-29	,51768	,37441	,167	-,2176	1,2530
		30-39	-,13778	,36440	,705	-,8534	,5778
		40-49	-,27588	,39157	,481	-1,0448	,4931

Yapılan LSD testi sonucuna göre öğretmenlerin yaşları arttıkça mülteci öğrencilerle ilgili olumlu görüşlerinin arttığı sonucuna ulaşılmıştır.

#### 4.4.3. Mesleki Kıdem Değişkenine İlişkin Bulgular

Bu bölümde “Öğretmenlerin Mesleki kıdemlerine göre mülteci öğrencilere yönelik tutumları değişiklik göstermekte midir?” sorusunun cevabını bulmak amacıyla mülteci öğrenci tutum ölçeği ve alt boyutlarında anova testi sonuçlarına yer verilecektir:

Tablo 30

*Öğretmenlerin Mesleki Kıdemleri ile Mülteci Öğrencilere Yönelik Tutumları Arasındaki İlişkiye Ait Anova Testi Sonuçları*

Boyut	Gruplar	KT	sd	KO	F	p
Mülteci Öğrencilere Yönelik Tutumları	Gruplar Arası	3430,079	3	1143,360	8,194	,000*
	Gruplar İçi	86375,510	619	139,540		
	Toplam	89805,589	622			
Mülteci Öğrencilere Yönelik Tutumları	<i>İletişim Boyutu</i>				8,666	,000*
	<i>Uyum Boyutu</i>				4,694	,000*
	<i>Yeterlik Boyutu</i>				7,527	,000*

$p < \alpha = 0,05$

Tablo 30’da öğretmenlerin mesleki kıdemleriyle mülteci öğrencilere yönelik tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi amacı ile parametrik anova testi yapılmıştır. Test sonucuna göre öğretmenlerin mesleki kıdemleriyle mülteci öğrencilere yönelik tutumları için anlamlılık değeri  $p < \alpha = 0,05$  şeklinde bulunmuştur. Mülteci öğrencilere yönelik tutumlara ait alt boyutlar için anlamlılık değerleri incelendiğinde  $p < \alpha = 0,05$  olarak elde edilmiştir. Başka bir deyişle öğretmenlerin mesleki kıdemleriyle mülteci öğrencilere yönelik tutumları (İletişim, Uyum ve Yeterlik Boyutları) arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar olduğu anlaşılmaktadır.

Öğretmenlerin mesleki kıdemleri ile mülteci öğrencilere yönelik tutumları arasındaki ilişkiye görülen farklılıkların hangi gruplar arasından kaynaklandığının görülmesi amacı ile LSD testi tablo 31’de uygulanmıştır.

Tablo 31

*Öğretmenlerin Mesleki kıdemleri ile Mülteci Öğrencilere Yönelik Tutumları Arasındaki İlişkiye Ait LSD Testi Sonuçları*

Bağımlı Değişken	(I) Kıdem	(J) Kıdem	Ortalama Farkları (I-J)	Std. Error	Sig.	95% Güven Aralığı	
						Alt Limit	Üst Limit
Mülteci Öğrenci Tutumu	1-5 Yıl	6-10 Yıl	-4,71264*	1,26646	,000	-7,1997	-2,2256
		11-15 Yıl	-5,90609*	1,45546	,000	-8,7643	-3,0478
		16 Yıl ve üzeri	-5,14708*	1,27579	,000	-7,6525	-2,6417
	6-10 Yıl	1-5 Yıl	4,71264*	1,26646	,000	2,2256	7,1997
		11-15 Yıl	-1,19345	1,45546	,413	-4,0517	1,6648
		16 Yıl ve üzeri	-,43444	1,27579	,734	-2,9398	2,0710
	11-15 Yıl	1-5 Yıl	5,90609*	1,45546	,000	3,0478	8,7643
		6-10 Yıl	1,19345	1,45546	,413	-1,6648	4,0517
		16 Yıl ve üzeri	,75902	1,46359	,604	-2,1152	3,6332
	16 Yıl ve üzeri	1-5 Yıl	5,14708*	1,27579	,000	2,6417	7,6525
		6-10 Yıl	,43444	1,27579	,734	-2,0710	2,9398
		11-15 Yıl	-,75902	1,46359	,604	-3,6332	2,1152
İletişim	1-5 Yıl	6-10 Yıl	-2,02874*	,53193	,000	-3,0733	-,9841
		11-15 Yıl	-2,19985*	,61132	,000	-3,4004	-,9993
		16 Yıl ve üzeri	-2,45814*	,53585	,000	-3,5104	-1,4058
		6-10 Yıl	1-5 Yıl	2,02874*	,53193	,000	,9841
	6-10 Yıl	11-15 Yıl	-,17111	,61132	,780	-1,3716	1,0294
		16 Yıl ve üzeri	-,42940	,53585	,423	-1,4817	,6229
		11-15 Yıl	1-5 Yıl	2,19985*	,61132	,000	,9993
	11-15 Yıl	6-10 Yıl	,17111	,61132	,780	-1,0294	1,3716
		16 Yıl ve üzeri	-,25829	,61473	,675	-1,4655	,9489
		16 Yıl ve üzeri	1-5 Yıl	2,45814*	,53585	,000	1,4058
	16 Yıl ve üzeri	6-10 Yıl	,42940	,53585	,423	-,6229	1,4817
		11-15 Yıl	-,25829	,61473	,675	-1,4655	,9489
6-10 Yıl		11-15 Yıl	,25829	,61473	,675	-,9489	1,4655
Uyum	1-5 Yıl	6-10 Yıl	-1,64368*	,60744	,007	-2,8366	-,4508
		11-15 Yıl	-2,28942*	,69809	,001	-3,6603	-,9185
		16 Yıl ve üzeri	-1,74855*	,61191	,004	-2,9502	-,5469
		6-10 Yıl	1-5 Yıl	1,64368*	,60744	,007	,4508
	6-10 Yıl	11-15 Yıl	-,64574	,69809	,355	-2,0167	,7252
		16 Yıl ve üzeri	-,10488	,61191	,864	-1,3066	1,0968
		11-15 Yıl	1-5 Yıl	2,28942*	,69809	,001	,9185
	11-15 Yıl	6-10 Yıl	,64574	,69809	,355	-,7252	2,0167
		16 Yıl ve üzeri	,54086	,70199	,441	-,8377	1,9194
		16 Yıl ve üzeri	1-5 Yıl	1,74855*	,61191	,004	,5469
	16 Yıl ve üzeri	6-10 Yıl	,10488	,61191	,864	-1,0968	1,3066
		11-15 Yıl	-,54086	,70199	,441	-1,9194	,8377
1-5 Yıl		6-10 Yıl	-1,04023*	,28976	,000	-1,6093	-,4712
Yeterlik	1-5 Yıl	11-15 Yıl	-1,41683*	,33301	,000	-2,0708	-,7629
		16 Yıl ve üzeri	-,94039*	,29190	,001	-1,5136	-,3672
		6-10 Yıl	1-5 Yıl	1,04023*	,28976	,000	,4712
	6-10 Yıl	11-15 Yıl	-,37660	,33301	,259	-1,0306	,2774
		16 Yıl ve üzeri	,09984	,29190	,732	-,4734	,6731
		11-15 Yıl	1-5 Yıl	1,41683*	,33301	,000	,7629
	11-15 Yıl	6-10 Yıl	,37660	,33301	,259	-,2774	1,0306
		16 Yıl ve üzeri	,47644	,33487	,155	-,1812	1,1341
		16 Yıl ve üzeri	1-5 Yıl	,94039*	,29190	,001	,3672
	16 Yıl ve üzeri	6-10 Yıl	-,09984	,29190	,732	-,6731	,4734
		11-15 Yıl	-,47644	,33487	,155	-1,1341	,1812



Yapılan LSD testi sonucuna göre ortaya çıkan farklılıklar öğretmenlerin mesleki kıdemleri arttıkça mülteci öğrencilerle ilgili olumlu görüşlerinin arttığı şeklinde yorumlanmıştır.

#### 4.4.4. Branş Değişkenine İlişkin Bulgular

Bu bölümde öğretmenlerin branşları ile mülteci öğrencilere yönelik tutumları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı anova testiyle incelenecektir. Yapılan anova testi sonucu aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

Tablo 32

*Öğretmenlerin Branşları ile Mülteci Öğrencilere Yönelik Tutumları Arasındaki İlişkiye Ait Anova Testi Sonuçları*

Boyut	Gruplar	KT	sd	KO	F	p
Mülteci Öğrencilere Yönelik Tutumları	Gruplar Arası	4089,198	12	340,766	2,425	<b>,054</b>
	Gruplar İçi	85716,392	610	140,519		
	Toplam	89805,589	622			
	<i>İletişim Boyutu</i>				1,536	<b>,107</b>
Mülteci Öğrencilere Yönelik Tutumları	<i>Uyum Boyutu</i>				3,004	<b>,081</b>
	<i>Yeterlik Boyutu</i>				1,550	<b>,150</b>

$p > \alpha = 0,05$

Tablo 32’de öğretmenlerin branşlarıyla mülteci öğrencilere yönelik tutumları ilişkinin incelenmesi amacı ile parametrik anova testi yapılmıştır. Test sonucuna göre, öğretmenlerin branşlarıyla mülteci öğrencilere yönelik tutumları için anlamlılık değeri  $p > \alpha = 0,05$  olarak belirlenmiştir. Mültecilere yönelik tutumlara ait alt boyutlar için anlamlılık değerleri incelendiğinde  $p > \alpha = 0,05$  olarak elde edilmiştir. Başka bir ifadeyle öğretmenlerin

branşlarıyla mülteci öğrencilere yönelik tutumları (İletişim, Uyum ve Yeterlik Boyutları) arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar olmadığı anlaşılmaktadır.

#### 4.4.5. Çalıştıkları Okul Türü Değişkenine İlişkin Bulgular

Bu bölümde “Öğretmenlerin mülteci öğrencilere yönelik tutumları çalıştıkları okul türüne göre değişiklik göstermekte midir?” sorusunun cevabını bulmaya yönelik analizler yapılmıştır. Öğretmenlerin mülteci öğrencilere yönelik tutumlarının çalıştıkları okul türüne göre değişiklik gösterip göstermediği anova testi ile analiz edilmiştir. Analiz sonuçları aşağıda verildiği şekildedir:

Tablo 33

*Öğretmenlerin Çalıştıkları Okul Türleri ile Mülteci Öğrencilere Yönelik Tutumları Arasındaki İlişkiye Ait Anova Testi Sonuçları*

Boyut	Gruplar	KT	sd	KO	F	p
Mülteci Öğrencilere Yönelik Tutumları	Gruplar Arası	3620,458	2	1810,229	13,022	,000*
	Gruplar İçi	86185,131	620	139,008		
	Toplam	89805,589	622			
Mülteci Öğrencilere Yönelik Tutumları	<i>İletişim Boyutu</i>				7,605	,000*
	<i>Uyum Boyutu</i>				15,431	,002*
	<i>Yeterlik Boyutu</i>				6,538	,000*

$p < \alpha = 0,05$

Tablo 33’te öğretmenlerin çalıştıkları okul türleriyle mülteci öğrencilere yönelik tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi amacı ile parametrik anova testi yapılmıştır. Test sonucuna göre, öğretmenlerin çalıştıkları okul türleriyle mülteci öğrencilere yönelik tutumları için anlamlılık değeri  $p < \alpha = 0,05$  olarak belirlenmiştir. Mültecelere yönelik tutumlara ait alt boyutlar için anlamlılık değerleri incelendiğinde  $p < \alpha = 0,05$  sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuçtan, öğretmenlerin çalıştıkları okul türleriyle mülteci öğrencilere

yönelik tutumları (İletişim, Uyum ve Yeterlik Boyutları) arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar olduğu anlaşılmaktadır.

Öğretmenlerin çalıştıkları okul türleri ile mülteci öğrencilere yönelik tutumları arasındaki ilişkide görülen farklılıkların hangi gruplar arasından kaynaklandığının görülmesi amacı ile LSD testi tablo 34’te uygulanmıştır.

Tablo 34

*Öğretmenlerin Çalıştıkları Okul Türü ile Mülteci Öğrencilere Yönelik Tutumları Arasındaki İlişkiye Ait LSD Testi Sonuçları*

Bağımsız Değişken	(I) OkulTürü	(J) OkulTürü	Ortalama Farkı (I-J)	Std. Hata	Sig.	95% Güven Aralığı	
						Alt Limit	Üst Limit
Mülteci Öğrenci Tutumu	İlkokul	Ortaokul	6,40917*	1,25713	,000	3,9404	8,8779
		Lise	4,78207*	2,16277	,027	,5348	9,0293
	Ortaokul	İlkokul	-6,40917*	1,25713	,000	-8,8779	-3,9404
		Lise	-1,62710	1,91930	,397	-5,3962	2,1420
	Lise	İlkokul	-4,78207*	2,16277	,027	-9,0293	-,5348
		Ortaokul	1,62710	1,91930	,397	-2,1420	5,3962
İletişim	İlkokul	Ortaokul	2,07630*	,53308	,000	1,0294	3,1232
		Lise	1,85298*	,91712	,044	,0519	3,6540
	Ortaokul	İlkokul	-2,07630*	,53308	,000	-3,1232	-1,0294
		Lise	-,22332	,81388	,784	-1,8216	1,3750
	Lise	İlkokul	-1,85298*	,91712	,044	-3,6540	-,0519
		Ortaokul	-,22332	,81388	,784	-1,3750	1,8216
Uyum	İlkokul	Ortaokul	3,28399*	,59581	,000	2,1139	4,4540
		Lise	2,04765*	1,02503	,046	,0347	4,0606
	Ortaokul	İlkokul	-3,28399*	,59581	,000	-4,4540	-2,1139
		Lise	-1,23634	,90964	,175	-3,0227	,5500
	Lise	İlkokul	-2,04765*	1,02503	,046	-4,0606	-,0347
		Ortaokul	1,23634	,90964	,175	-,5500	3,0227
Yeterlik	İlkokul	Ortaokul	1,04887*	,29011	,000	,4792	1,6186
		Lise	,88144	,49910	,078	-,0987	1,8616
	Ortaokul	İlkokul	-1,04887*	,29011	,000	-1,6186	-,4792
		Lise	-,16744	,44292	,706	-1,0372	,7024
	Lise	İlkokul	-,88144	,49910	,078	-1,8616	,0987
		Ortaokul	,16744	,44292	,706	-,7024	1,0372

Yapılan test sonucuna göre tespit edilen farklılıklar LSD testi ile incelendiğinde ilkökulda çalışan öğretmenlerin diğer kademelerde çalışanlara göre mülteci öğrencilere bakış açılarının daha olumlu olduğu anlaşılmaktadır.

#### 4.4.6. Eğitim Durumu Değişkenine İlişkin Bulgular

Bu bölümde “Öğretmenlerin mülteci öğrencilere yönelik tutumları eğitim durumlarına göre değişiklik göstermekte midir?” sorusunun cevabını bulmaya yönelik analizler yapılacaktır. Öğretmenlerin mülteci öğrencilere tutumu ile eğitim durumları

arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını analiz etmek amacıyla anova testinden faydalanılmıştır. Testten elde edilen veriler şu şekildedir:

Tablo 35

*Öğretmenlerin Eğitim Durumları ile Mülteci Öğrencilere Yönelik Tutumları Arasındaki İlişkiye Ait Anova Testi Sonuçları*

Boyut	Gruplar	KT	sd	KO	F	p
Mülteci Öğrencilere Yönelik Tutumları	Gruplar Arası	72,568	2	36,284	,251	,778
	Gruplar İçi	89733,022	620	144,731		
	Toplam	89805,589	622			
<i>İletişim Boyutu</i>					1,570	,209
<i>Uyum Boyutu</i>					0,10	,960
<i>Yeterlik Boyutu</i>					0,60	,941

$p > \alpha = 0,05$

Tablo 35’te öğretmenlerin eğitim düzeyleriyle mülteci öğrencilere yönelik tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi amacı ile parametrik anova testi yapılmıştır. Uygulanan test sonucuna göre, öğretmenlerin eğitim düzeyleriyle mülteci öğrencilere yönelik tutumları için anlamlılık değerleri  $p > \alpha = 0,05$  olarak belirlenmiştir. Mülteci öğrencilere yönelik tutumlara ait alt boyutlar için anlamlılık değerleri incelendiğinde  $p > \alpha = 0,05$  sonucuna ulaşılmıştır. Başka bir ifadeyle öğretmenlerin eğitim durumlarıyla mülteci öğrencilere yönelik tutumları (İletişim, Uyum ve Yeterlik Boyutları) arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı anlaşılmaktadır.

#### **4.5. Öğretmenlerin Mülteci Öğrencilere Yönelik Tutumu ile Örgütsel Bağlılıkları Arasındaki İlişkiye Ait Bulgular**

Bu bölümde öğretmenlerin mülteci öğrencilere yönelik tutumlarıyla örgütsel bağlılıkları arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. İki veri arasında yapılan korelasyon analizinin sonuçlarına aşağıda verildiği şekliyle ulaşılmıştır:

Tablo 36

*Mülteci Öğrencilere Yönelik Tutum Ölçeği ve Örgütsel Bağlılık Ölçeği Arasındaki İlişki*

		Mülteci Öğrencilere Yönelik Tutumları	Örgütsel Bağlılık
Mülteci Öğrencilere Yönelik Tutumları	Pearson Correlation	1	<b>,209**</b>
	Sig. (2-tailed)		,000
	N	623	623
Örgütsel Bağlılık	Pearson Correlation	<b>,209**</b>	1
	Sig. (2-tailed)	,000	
	N	623	623

Korelasyon analizi iki değişken arasındaki doğrusal ilişkiyi veya bir değişkenin iki veya daha çok değişkenle olan ilişkisinin yönünü ve derecesini test etmek amacı ile kullanılır. Pearson korelasyon analizi ise iki sürekli değişkenin doğrusal ilişkisinin derecesinin ölçümünde kullanılır. Bu nedenle mülteci öğrencilere yönelik tutum ölçeği ve örgütsel bağlılık ölçeği arasında Pearson korelasyon analizi kullanılmıştır. Bu analiz sonucuna göre de mülteci öğrencilere yönelik tutum ölçeği ve örgütsel bağlılık ölçeği arasında pozitif yönde düşük düzeyde ilişki olduğu ve bu ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu anlaşılmaktadır.

#### **4.6. Mülteci Öğrencilere Yönelik Tutum Ölçeğinin Örgütsel Bağlılığı Yordama Gücüne İlişkin Bulgular**

Bu bölümde mülteci öğrencilere yönelik tutum ölçeğinin örgütsel bağlılık boyutunu yordama gücünün incelenmesi amaçlanmıştır. Yapılan analiz araştırmaya katılan öğretmenlerin mülteci öğrenciler tutum ölçeğinin örgütsel bağlılıkları üzerindeki etkisinin araştırılması amacıyla uygulanacaktır.

Tablo 37

*Model Özeti*

Model	R	R <sup>2</sup>	Düzeltilmiş R <sup>2</sup>	Tahminin Standart Hatası
1	,237 <sup>a</sup>	,056	,051	10,46933

Tablo 37’de görüldüğü üzere regresyon analizi sonucunda kurulacak olan modeldeki bağımsız değişkenlerin yani (İletişim, Uyum, Yeterlik) bağımlı değişkeni açıklama yüzdesi 0,237 olarak bulunmuştur ki bu değer çok düşük bir değer olarak kabul edilir. Bu nedenle bağımsız değişkenlerin modeli açıklama gücünün düşük düzeyde olduğu söylenebilir.

Tablo 38

*Model Anlamlılık Tablosu*

Model		Kareler Topamları	df	Ortalama Kareler	F	Sig.
1	Regresyon	4028,418	3	1342,806	12,251	<b>,000*</b>
	Artık	67846,654	619	109,607		
	Toplam	71875,072	622			

a. Bağımlı Değişken: Okul Bağlılığı

b. Tahmin ediciler: Sabit, İletişim, Uyum, Yeterlik

Tablo 38’de regresyon analizi sonucunda kurulacak olan modelin istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığı test edilmiştir. Tabloda görüldüğü üzere sig. değeri 0,000 olarak elde edilmiştir, bu değer %5 anlamlılık düzeyinden küçük bir değer olduğundan dolayı regresyon modelinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu söylenebilir.

Tablo 39  
Katsayılar

Model	Standartlaştırılmamış Katsayılar		Standartlaştırılmış Katsayılar	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
1	(Sabit)	47,678	3,325	14,339	,000*
	İletişim (X1)	-,086	,115	-,741	,459
	Uyum (X2)	,486	,120	,258	,000*
	Yeterlik (X3)	,021	,229	,092	,927

a. Bağımlı Değişken: Okul Bağlılığı

Tablo 39’da regresyon analizi sonucunda elde edilecek modele ait katsayı değişim değerleri elde edilmiştir. Bu katsayılara göre model  $Y(\text{Örgütsel Bağlılığı})=47,6778 - 0,086X1 + 0,486X2 + 0,021X3$  olarak elde edilmiştir. Bu modele göre iletişim ve yeterlik boyutu hariç her bir bağımsız değişkendeki değişiklik ya da diğer ifade ile her bir boyuta verilen olumlu cevaptaki artış örgütsel bağlılığa olumlu etki etmektedir şeklinde yorumlanabilir.

#### 4.7. Güvenirlilik Analizi

Araştırmadaki ölçeklerin çalışmayı ne denli temsil ettiğini ve sonuçlarının ne derece güvenilir olacağını tespit edilmesi için güvenilirlik analizi yapılması gerekmektedir. Bundan dolayı yapılan analizlerin sonucunda 15 maddeyle son haline getirilen ölçeğin alt boyutlarına ve bütününe yönelik yapılan güvenilirlik analizi şu şekildedir:

Tablo 40

Güvenirlilik Analizi Sonuçları

Ölçekler	Cronbach’s Alpha	Madde Sayısı
Mülteci Öğrencilere Yönelik Tutumları	,934	24
Örgütsel Bağlılık	,789	18

Tablo 40'ta görüldüğü üzere araştırmada kullanılan ölçeklerin Cronbach's Alpha güvenilirlik katsayısı ,934 ve ,789 olarak tespit edilmiştir. Bu değerler iki ölçeğin güvenilirliğinin yüksek derece (%93 ve %79) olduğunu ifade etmektedir. Araştırmada kullanılan ölçeklerin araştırmayı temsil gücünün yüksek derecede güvenilir olduğu söylenebilir.





## BEŞİNCİ BÖLÜM

### SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Araştırmada öğretmenlerin mülteci öğrencilere yönelik tutumlarıyla örgütsel bağlılıkları arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu amaçla devlete bağlı resmi ilkokul, ortaokul ve lisede çalışan öğretmenlere “Bağlılık Ölçeği” ve “Mülteci Öğrenci Tutum Ölçeği” uygulanmıştır.

#### 5.1. Sonuç ve Tartışma

Yapılan bu araştırmada günümüzde büyük bir sorun haline gelen mülteci sorunu üzerinde durulmaktadır. Mültecilerin yaşadığı sorunlardan eğitim problemi ise ön planda tutulmaktadır. Öğretmenlerin mülteci öğrencilere ilişkin geliştikleri tutumlar hem kendilerine hem örgütlere hem de öğrencilere yansımaktadır. Bu nedenle öğretmenlerin mülteci öğrencilere ilişkin tutumlarının değerlendirilmesi ve örgütsel bağlılıklarının analiz edilmesine gidilmektedir.

Araştırmaya ilişkin toplanan demografik veriler özetlenecek olduğunda; araştırmaya katılan öğretmenlerin %60,7’sinin kadın ve %39,3’ünün erkek olduğu; %29,5’inin 20-29 yaş; %36,1’i 30-39 yaş; %22,3’ü 40-49 yaş aralığında ve %12’si 50 yaş ve üzeri; %89,2’sinin lisans; %10,3’ünün yüksek lisans ve %0,5’inin doktora mezunu olduğu; %27,9’unun 1-5 yıl arası; %27,9’unun 6-10 yıl arası; %17’sinin 11-15 yıl arası ve %27,1’inin de 16 yıl üzeri kıdeme sahip olduğu belirlenmiştir. Çalışmaya katılan öğretmenlerin %76,6’sı kadrolu, %23,4’ü sözleşmeli olarak istihdam edilmiştir. Ayrıca araştırmaya katılan öğretmenlerin %17,3’ü ilkokulda; %76,1’i ortaokulda ve %6,6’sı lisede görev yapmaktadır. Öğretmenlerin %62,1’i evli, %37,9’u bekar. Araştırmaya ilkokul, ortaokul ve lisede çalışan her branştan öğretmen dahil edilmeye çalışılmıştır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin çoğunun Türkçe/Edebiyat ve Sınıf öğretmeni oldukları gözlenmiştir.

Araştırmamızda öğretmenlerin mülteci öğrencilere yönelik tutumları iletişim boyutunda 3,59; uyum boyutunda 3,00; yeterlik boyutunda 3,04 olarak tespit edilmiştir. Öğretmenlerin mülteci öğrencilere yönelik tutumları ölçeğin sınırları ve düzeyleri kapsamında incelenmiştir. Öğretmenlerin mülteci öğrencilere yönelik tutumları iletişim

boyutunda pozitif yönde çok yüksek olarak tespit edilmiştir. Uyum ve yeterlik boyutunda ise pozitif yönde yüksek olarak tespit edilmiştir. Genel itibariyle öğretmenlerin mülteci öğrencilere yönelik algıları olumlu yönde yüksektir. Akman (2020) yaptığı araştırmada öğretmenlerin mülteci öğrencilere yönelik tutumlarını orta düzeyde tespit etmiştir. Bu sonuçlar araştırmamızla örtüşmemektedir. Köse, Bülbül ve Uluman (2019) çalışmalarında öğretmenlerin mülteci öğrencilere yönelik tutumunu pozitif yönde yüksek düzeyde tespit etmiştir. Bu araştırma, çalışmamızı destekler niteliktedir.

Öğretmenlerin cinsiyetleriyle mülteci öğrencilere yönelik tutumları arasında istatistiksel olarak farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Köse, Bülbül ve Uluman (2019) tarafından yapılan araştırmada da mülteci öğrencilere yönelik tutumlarıyla cinsiyet değişkeni arasında anlamlı farklılık bulunamamıştır. Kuzu ve Deniz (2019) de mülteci öğrencilere yönelik tutumla cinsiyet arasında anlamlı farklılık tespit edememiştir. Yapılan bu iki araştırma, çalışmamızın sonuçlarını destekler niteliktedir.

Mülteci öğrencilere yönelik tutumlar ile yaş arasındaki farklılık incelendiğinde ise bu farkın iletişim ve yeterlik boyutundan kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Balay (2000)'in çalışmasında da araştırmamızı destekleyen sonuçlara yer verildiği görülmektedir. Köse, Bülbül ve Uluman (2019) tarafından sınıf öğretmenlerinin mülteci öğrencilere yönelik tutumları farklı parametreler açısından incelendiği araştırmada ise yaş değişkenine ilişkin tutum puanlarında farklılaşma görülmemiştir. Bu yönüyle araştırmamızla örtüşmemektedir.

Öğretmenlerin mesleki kıdemleri ile mülteci öğrencilere yönelik tutumları arasında ölçeğin tüm alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar olduğu belirlenmiştir. Bu farklılıklar LSD testi aracılığıyla analiz edilmiş, öğretmenlerin mesleki kıdemleri arttıkça mülteci öğrencilere yönelik tutumlarının olumlu yönde arttığı tespit edilmiştir. Kuzu ve Deniz (2019) araştırmasında öğretmenlerin mesleki kıdemleri ile mülteci öğrencilere tutumları arasında yeterlik alt boyutunda anlamlı farklılıklar tespit etmiştir. Bu sonuçlar, araştırmamızla kısmen örtüşmektedir. Köse, Bülbül ve Uluman (2019) ise mesleki kıdem ile mülteci öğrencilere yönelik tutum arasında anlamlı farklılık tespit etmemiştir.

Öğretmenlerin branşlarıyla mülteci öğrencilere yönelik tutumları analiz edildiğinde anlamlı farklılık tespit edilememiştir. Kuzu ve Deniz (2019) yaptıkları araştırmada mülteci öğrencilere yönelik tutumla branş değişkeni arasında anlamlı bir farklılık tespit edememiştir. Bu çalışmamızı destekler niteliktedir.

Öğretmenlerin çalıştıkları okul türüyle mülteci öğrencilere yönelik tutumları arasında mülteci öğrencilere yönelik tutum ölçeğinin tüm alt boyutlarında anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Sonuçlar LSD testi ile analiz edilmiştir. Analiz sonucunda; ilkokulda çalışan öğretmenlerin diğer kademelere göre mülteci öğrencilere bakış açılarının daha olumlu olduğu tespit edilmiştir.

Öğretmenlerin eğitim durumlarıyla mülteci öğrencilere yönelik tutumları arasında anlamlı farklılık tespit edilememiştir. Köse, Bülbül, Uluman (2019) yaptıkları çalışmada öğretmenlerin öğrenim düzeyi ile mülteci öğrencilere yönelik tutumları arasında anlamlı farklılıklar tespit edememiştir. Bu çalışmamızı destekler niteliktedir.

Öğretmenlerin örgütsel bağlılıkları duygusal boyutta 3,27; devam boyutunda 3,24; normatif boyutta 3,09 olarak tespit edilmiştir. Ölçeğin sınırları ve düzeyleri kapsamında sonuçlar incelendiğinde öğretmenlerin duygusal boyutta, devam boyutunda ve normatif boyutta orta düzeyde örgütsel bağlılığa sahip oldukları gözlemlenmiştir. Yorulmaz ve Çelik (2016) yaptıkları çalışmada öğretmenlerin örgütsel bağlılıklarını orta düzeyde tespit etmiştir. Saleem ve Sağır (2020) de öğretmenlerin örgütsel bağlılıklarını orta düzeyde tespit etmiştir. Randall (1987)'ın yaptığı araştırmada da öğretmenlerin örgütsel bağlılıklarının orta düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yapılan bu araştırmalar, çalışmamızı destekler niteliktedir. Sethi (2018) çalışmasında örgütsel bağlılığı düşük düzeyde tespit ederken Shamma (2018) örgütsel bağlılığı çok yüksek düzeyde tespit etmiştir.

Öğretmenlerin örgütsel bağlılıkları cinsiyet değişkenine göre analiz edildiğinde; anlamlı farklılık tespit edilememiştir. Demirtaş (2015) ve Shamma (2018) örgütsel bağlılıkla cinsiyet değişkeni arasında anlamlı farklılık tespit edememiştir. Bu çalışmalar, araştırmamızı destekler niteliktedir. Ancak Tan (2017); Tümkaya ve Ulum (2019); Kaya, Balay ve Tınaz (2014) yaptıkları çalışmalarda cinsiyet değişkeniyle örgütsel bağlılık arasında anlamlı farklılıklar tespit etmiştir. Tan (2017) araştırmasında kadınların örgütsel bağlılıklarının daha yüksek olduğunu tespit ederken diğer çalışmalar erkeklerin örgütsel bağlılığının daha yüksek olduğunu yansıtmıştır.

Öğretmenlerin örgütsel bağlılıkları yaş değişkenine göre analiz edildiğinde anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Öğretmenlerin yaşları ile örgütsel bağlılıkları arasındaki ilişkide görülen farklılıkların hangi gruptan kaynaklandığını tespit etmek amacıyla LSD testi yapılmıştır. Yapılan test sonucunda öğretmenlerin yaşları arttıkça örgütsel bağlılıklarının da

arttığı tespit edilmiştir. Shah ve Mahmood (2021) yaptıkları çalışmada, araştırmamızı destekler nitelikte sonuçlara ulaşmıştır.

Öğretmenlerin örgütsel bağlılıkları mesleki kıdem değişkeni açısından analiz edildiğinde; anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Yapılan LSD testi sonucunda öğretmenlerin mesleki kıdemleri arttıkça örgütsel bağlılıklarının arttığı sonucuna ulaşılmıştır. Tan (2017) çalışmasında araştırmamızın sonuçlarını destekleyen sonuçlara ulaşmıştır. Kaya, Balay ve Tınaz (2014) 16 yıl ve üzeri mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin 0-5 yıl arası mesleki kıdeme sahip öğretmenlerden yüksek örgütsel bağlılığa sahip olduğunu araştırmasıyla ortaya koymuştur. Shah, İshak ve Nawaz (2020) da mesleki kıdemle örgütsel bağlılık arasında anlamlı ilişki bulmuştur.

Öğretmenlerin örgütsel bağlılıklarıyla branş değişkeni arasında anlamlı farklılıklar tespit edilememiştir. Araştırmamızın aksine Tümkaya ve Ulum (2019) örgütsel bağlılığın branş değişkenine göre farklılık gösterdiğini, sınıf öğretmenlerinin diğer branşlara göre daha yüksek örgütsel bağlılığa sahip olduğu sonucuna varılmıştır. Kaya, Balay ve Tınaz (2014)'ın çalışması da sınıf öğretmenlerinin örgütsel bağlılıklarının diğer branşlardan daha yüksek olduğu sonucunu vermiştir. Tan (2017) ise Fen Bilgisi öğretmenlerinin örgütsel bağlılıklarının uyum boyutunda diğer branşlardan daha düşük olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Öğretmenlerin örgütsel bağlılıklarıyla çalıştıkları okul türü değişkeni arasında anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. İlkokul ve lisede çalışan öğretmenlerin örgütsel bağlılıklarının ortaokulda çalışanlara göre daha fazla olduğu ifadesine ulaşılmıştır. Balcı, (1998)'nin araştırmasında da verilerimizi destekleyen neticeler ortaya çıkmaktadır. Tsui ve Cheng (1999) yaptıkları çalışmada ortaokulda çalışan öğretmenlerin örgütsel bağlılığının okul öncesinde eğitim veren öğretmenlerden daha düşük olduğunu sonucuna ulaşmıştır.

Öğretmenlerin örgütsel bağlılıkları ile eğitim durumları değişkeni arasında anlamlı farklılıklar tespit edilememiştir. Araştırmamızın aksine Tan (2017) çalışmasında lisansüstü eğitime sahip öğretmenlerin lisans mezunu öğretmenlerden daha yüksek örgütsel bağlılığa sahip olduğu sonucuna varmıştır.

Mülteci öğrencilere yönelik tutum ölçeği ve örgütsel bağlılık ölçeği arasında yapılan Pearson korelasyon analizi sonucunda mülteci öğrencilere yönelik tutum ölçeği ve örgütsel

bağlılık ölçeği arasında pozitif yönde düşük düzeyde bir ilişki olduğu ve bu ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu tespit edilmiştir.

Mülteci öğrencilere yönelik tutumun örgütsel bağlılığı yordayıp yordamadığını tespit etmek amacıyla regrasyon analizi uygulanmıştır. Regrasyon analizi sonucunda; iletişim ve yeterlik boyutu hariç her bir bağımsız değişkendeki değişikliğin örgütsel bağlılığa olumlu etki ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Her boyutta verilen olumlu cevaptaki artış örgütsel bağlılığı olumlu olarak etkilemektedir şeklinde yorumlanabilir.

## **5.2. Öneriler**

Araştırma sonuçlarına göre edinilen bulgulardan yola çıkarak aşağıdaki öneriler uygulamacılar ve araştırmacılar için eklenmiştir.

### **5.2.1.Uygulamacılar için öneriler**

Araştırma sonuçlarına göre, mülteci öğrenci tutum ölçeğinde en düşük puana sahip alt boyut uyum boyutu olmuştur. Maddeleri incelendiğinde mülteci öğrencilerin sınıfa ve okula uyum boyutunda problem yaşadıkları ve diğer öğrenciler tarafından kabul görmedikleri şeklinde ifade edilebilir. Mülteci öğrencilerin akademik anlamda başarılı olabilmesi için önce dilimize ve kültürümüze uyum sağlamaları gerekmektedir. Dil öğretimi konusunda gerekli önlemler alınarak gerekli görülen noktalarda ek çalışmalar yapılabilir, öğretmenlere bunun için olanaklar sağlanabilir. Mülteci öğrencilerin diğer öğrencilerle ve öğretmenleriyle kaynaşmaları, aidiyet duygusu hissetmeleri ve akademik başarı için motivasyon sağlamaları amacıyla sportif ve sanatlar etkinliklere uygulanabilir. Mülteci öğrencilere tutum ölçeği yeterlik boyutunda ise en az puana sahip maddeler dil sorunu ve öğretmenlerin mülteci öğrencilerin eğitiminde kendini yeterli hissetmesi ile ilgili olan maddelerdir. Öğretmenlerin kendini mülteci öğrencilerin eğitimde daha yeterli hissetmesi için hizmet içi eğitimler düzenlenebilir.

Örgütsel bağlılıkla ilgili sonuçlar incelendiğinde; öğretmenlerin örgütsel bağlılıkları her boyutta orta düzeyde tespit edilmiştir. Örgütsel bağlılığın geliştirilmesi için,

öğretmenlere yönelik oryantasyon çalışmalarına yer verilebilir. Okulda ve meslekte kıdemli öğretmenler ile mesleğe yeni başlayan öğretmenleri kaynaştırabilecek, ortak bir noktada buluşturabilecek seminerler düzenlenebilir. Okul ve ilçe bazında öğretmenler arasındaki bağı güçlendirebilecek etkinliklere yapılabilir. Özellikle araştırma sonucunda okula bağlılıkları en düşük çıkan ortaokullarda farklı branşlarda öğretmenlerin ortak bir paydada buluşmasına olanak sağlayabilecek ortak alanlar ve fiziki etkinlikler (turnuva, gezi, sergi vb.) imkânı sağlanabilir. Öğretmenlerin okulda geçirdikleri vakti en iyi şekilde geçirebilmelerini sağlamak için gerekli ortamlar düzenlenebilir. Öğretmenlerin okula aidiyet duygularını arttırabilmek için özlük hakları ve ekonomik şartları konusunda düzenlemelere gidilebilir. Öğretmenlere uygulanan mobing (baskı) ve uğradıkları şiddetin önüne geçebilecek yasal önlemler alınabilir.

### **5.2.2. Araştırmacılar için Öneriler**

Araştırma İstanbul Küçükçekmece ilçesinde geniş bir evrende, geniş bir örneklem grubu alınarak yapılmış olmasına rağmen daha net sonuçlara varabilmek için İstanbul genelinde hatta ülke genelinde yapılabilir.

Araştırmanın örneklemini devlete bağlı resmî kurumlarda görev yapan ilkökul, ortaokul, lise öğretmenleri olarak alınmıştır. Yapılacak diğer araştırmalarda okul öncesi kurumlar ve devlete bağlı özel kurumlar da göz önünde bulundurulabilir.

Yapılabilecek diğer araştırmalarda çalışma alanı olarak üniversitede görev yapmakta olan akademisyenlerin örgütsel bağlılıkları ve mülteci öğrencilere yönelik tutumları incelenebilir.

## KAYNAKÇA

- Akman, Y. (2020). Öğretmenlerin Mülteci Öğrencilere Yönelik Tutumları ile Çokkültürlü Eğitim Algıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 49: 247-262.
- Alkhalwaldeh, A., (2018). Syrian refugees' children instructional challenges and solutions in Jordan: teachers' and parents' perspectives. *Border Crossing*, 8(2), 311-331.
- Apak, H., (2015). Suriyeli Göçmenlerin Gelecek Beklentileri: Mardin Örneği, *Birey ve Toplum*, 5.
- Ay, S. E., (2016). Suriyeli Mültecilerin Sağlık Hizmetlerine Erişimi, BMMYK İstanbul Saha Ofisi, İstanbul, Erişim: 11 Kasım 2021, [http://www.istanbulsaglik.gov.tr/w/sb/saggel/belge/Av\\_Elif\\_Selen\\_AY.pdf](http://www.istanbulsaglik.gov.tr/w/sb/saggel/belge/Av_Elif_Selen_AY.pdf)
- Aydın, S., (2020). Zorunlu Eğitim Çağındaki Mülteci Öğrencilerin Eğitime Uyum Sürecinde Türkiye ve Kanada Uygulamaları, Zorunlu Eğitim Çağındaki Mülteci Öğrencilerin Eğitime Entegrasyonu: Kanada Örneği. *Uluslararası Liderlik Eğitimi Dergisi (ULED)*, s.4.
- Aykırı, K., (2017). Sınıf Öğretmenlerinin Sınıflarındaki Suriyeli Öğrencilerin Eğitim Durumlarına İlişkin Görüşleri, *Turkish Journal of Primary Education*, 2, 44-56.
- Balay, R. (2000). *Özel ve Resmi Liselerde Yönetici ve Öğretmenlerin Örgütsel Bağlılığı*, (Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Yönetimi ve Planlaması (Eğitim Yönetim ve Teftişi) Anabilim Dalı, Ankara, s.16.
- Barret, N. ve Berger, E., (2021). Teachers' Experiences and Recommendations to Support Refugee Students Exposed to Trauma. *Social Psychology of Education*, 24, 1259–1280.
- Bateman, T.S. ve Strasser, S., (1984). A Longitudinal Antecedents of Organizational Commitment, *Academy of Management Journal*, Vol.:27, 1, pp. 95-112.

- Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) (2014). Suriye'den Türkiye'ye Nüfus Hareketleri Kardeş Topraklarındaki Misafirlik, Ankara.
- Bayram, L. (2005). Yönetimde Yeni Bir Paradigma: Örgütsel Bağlılık, *Sayıştay Dergisi*, 59: 125-139.
- Benhabib, S., (2006). *Ötekilerin Hakları, Yabancılar, Yerliler, Vatandaşlar*. İletişim Yayınları, İstanbul, s. 74.
- Berry, J.V., (1997). *Immigration, Acculturation and Adatation*, Applied Psychology: An International Review, 46.
- Biasutti, M., Concina, E. ve Frate, S., (2020). Working in the classroom with migrant and refugee students: the practices and needs of Italian primary and middle school teachers. *Pedagogy, Culture and Society*, 28, 113-129.
- Börü, N., ve Boyacı, A. (2016). Göçmen Öğrencilerin Eğitim ve Öğretim Ortamlarında Karşılaştıkları Sorunlar, Eskişehir İli Örneği, *Turkish Studies*, 11(4).
- Bulut, Y., ve Akın, S., Karakaya, S., (2016). Mülteci Sorununa Nasıl Bakıldığına İlişkin Bir İnceleme, *ICOMEPE*, s. 3019.
- Chambers, I., (2005). *Göç, Kültür ve Kimlik*, (Çev.: Mehmet Beşikçi ve İbrahim Türkmen), Ayrıntı Yayınları, s. 37.
- Coşkun, İ. ve Emin, M. N., (2018). *Türkiye'de Göçmenlerin Eğitimi: Mevcut Durum ve Çözüm Önerileri*, İLKE Politika Notu, 3, s. 289.
- Çetin, F., (2011). *Örgütsel Vatandaşlık Davranışının Açıklanmasında Örgütsel Bağlılık, İş Tatmini, Kişilik ve Örgüt Kültürünün Rolü*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Çetin, F., Basım, H. N. ve Aydoğan, O., (2011). Örgütsel Bağlılığın Tükenmişlik İle İlişkisi: Öğretmenler Üzerine Bir Araştırma, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 25.
- Çocuk Haklarını Koruma Platformu (ÇHKP), (2016). 19 Aralık 2021. Erişim <http://cocukhaklarinikorumaplatformu.org/>



- Çöl G., (2005). Örgütsel Bağlılık Kavramı ve Benzer Kavramlarla İlişkisi, *İş, Güç Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*, Cilt :6, 2.
- Dağlı, A., Elçiçek, Z. ve Han, B., (2018). Örgütsel Bağlılık Ölçeği'nin Türkçeye Uyarlanması: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 17, 68, 1765-1777.
- Demirtaş, Z., (2015). The Relationship Between Job Satisfaction and Organizational Commitment: A Study on Elementary Schools, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 23, 1, 253-268.
- Deniz, T. (2014). Uluslar Arası Göç Sorunu Perspektifinde Türkiye, *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 18 (1), 175- 204.
- Doğan, S. ve Kılıç, S. (2007). Örgütsel Bağlılığın Sağlanmasında Personel Güçlendirmenin Yeri ve Önemi, *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 29: 37-61.
- Doğan, E. Ş. (2013). *Örgüt Kültürü ve Örgütsel Bağlılık*, Türkmen Kitapevi, İstanbul, s. 65-66.
- Durna, U., Eren V. (2005). Üç Bağlılık Unsuru Ekseninde Örgütsel Bağlılık, *Doğus Üniversitesi Dergisi*, 6 (2) 2005, 210-219.
- Duruel, M., (2016). Suriyeli Sığınmacıların Eğitim Sorunu, *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 30(5), 1399-1414.
- Emin, M. N., (2016). *Türkiye'deki Suriyeli Çocukların Eğitimi-Temel Eğitim Politikaları*, İstanbul: Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı (SETA).
- Erdem, C., (2017). Sınıfında Mülteci Öğrenci Bulunan Sınıf Öğretmenlerinin Yaşadıkları Öğretimsel Sorunlar ve Çözüme Dair Önerileri, *Medeniyet Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 1(1).
- Erdoğan, M. M., (2015). *Türkiye'deki Suriyeliler: Toplumsal Kabul ve Uyum*, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Göç ve Siyaset Araştırmaları Merkezi.

- Ergüven, N. S. ve Özturanlı, B., (2013). Uluslararası Mülteci Hukuku ve Türkiye, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 62, 4, 1007-1062.
- Esmer, Y. ve Yüksel, M. (2017). İş Yaşamında Örgütsel Bağlılık: Teorik Bir Çerçeve, *Akademik Bakış Dergisi*, 62: 258-272.
- Finn, J. D., (1993). *Student Engagement and Student at Risk*, Washington D.C.: National Center for Education Statistics.
- Fredricks, J.A., Blumenfeld, P.C., Paris, A.H., (2004). School Engagement: Potential of the Concept, State of the Evidence, *Review of Educational Research*, 74(1).
- Gender, M. Boyd, (1999). Refugee Status and Permanent Settlement, *Gender Issues*, 17, s. 8.
- Gershberg, A., Danenberg, A., ve Sanchez, P., (2004). *Beyond Bilingual Education: New Immigrants and Public School Policies in California*, Urban Institute Press.
- Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, (2016). Ankara: İçişleri Bakanlığı.
- Göç Terimleri Sözlüğü, (2009). Erişim 19 Aralık 2021  
[https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml31\\_turkish\\_2ndedition.pdf](https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml31_turkish_2ndedition.pdf)
- İnsan Hakları İzleme Örgütü, (2015). *Geleceğimi Hayal Etmeye Çalıştıgımda Hiçbir Şey Göremiyorum, Türkiye'deki Suriyeli Mülteci Çocukların Eğitime Erişiminde Önündeki Engeller-Kayıp Nesil Olmalarını Önlemek*, İnsan Hakları İzleme Örgütü.
- İstanbul Bilgi Üniversitesi Çocuk Çalışmaları Birimi, (2015).
- Kandemir, M. (2018). *Türkiye ve Kanada Mülteci Politikalarının Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Karababa, A., Oral, T., Dilmaç, B., (2018). Ortaokul Öğrencilerinde Okula Bağlılığın Yordanmasında Algılanan Sosyal Destek ve Değerin Rolü, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33(2), s. 270.

- Karaca, S., (2001). *İş Tatmininin Örgütsel Bağlılık Üzerindeki Etkisi ve Bir Uygulama*, (Yüksek Lisans Tezi). Pamukkale Üniversitesi SBE, Denizli.
- Karaca, S., ve Doğan, U., (2014). Suriyeli Göçmenlerin Sorunları Çalıştayı Sonuç Raporu, Mersin Üniversitesi Bölgesel İzleme Uygulama Araştırma Merkezi.
- Karasar, N., (2003). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. İstanbul: Nobel Yayın Dağıtım.
- Katz, D., Kahn, R.L., (1977). *Örgütlerin Toplumsal Psikolojisi*. (Çev: H. Can, Y. Bayar) Ankara: TODAİE 167.
- Kaya, A., Balay, R. ve Tınaz, S., (2014). Yönetici ve Öğretmenlerin Yönetimsel Etkililik ve Örgütsel Bağlılık Algıları Arasındaki İlişki, *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15, 2, 79-97.
- Kazu, H. ve Deniz, E., (2019). Kapsayıcı Eğitim Bağlamında Öğretmenlerin Mülteci Öğrencilere İlişkin Tutumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi, *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 14, 20.
- Kızıl, Ö. ve Dönmez, C., (2017). Türkiye'deki Suriyeli Sığınmacılara Sağlanan Eğitim Hizmetleri ve Sosyal Bilgiler Eğitimi Bağlamında Bazı Sorunların Değerlendirilmesi, *International Journal of Education Technology and Scientific Researches*, 4, s. 12, 213.
- Koç, H., (2009). Örgütsel Bağlılık ve Sadakat İlişkisi, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 8, S. 28.
- Kopala, M., Esquivel, G., Baptiste, L., (1994). Counselling Approaches for Immigrant Children Facilitating the Acculturative Process, *The School Counselor*, 41.
- Köse, N., Bülbül, Ö. ve Uluman, M., (2019). *Sürekli Mesleki Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 2, 1, 16-29.
- Küçükkaraca, N., (2001). Göç ve Çalışan Çocuklar: Diyarbakır'da Çalışan Çocuklar, *Sosyal Hizmet Sempozyumu*, Diyarbakır.

- Lundberg, O. Defining and implementing social integration: a case study of school leaders' and practitioners' work with newly arrived im/migrant and refugee students. *International Journal of Qualitative Studies on Health and Well-being*, 15, 2.
- Madhu, G. ve Sunita, K., (2018). Occupational stress and gender as indicators of organizational commitment among secondary school teachers, *International Journal of Research in Social Sciences*, 8, 4, 916-928.
- MEB, (2020). Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü Göç ve Acil Durum Daire Başkanlığı, 13.01.2022. Erişim, <http://hbogm.meb.gov.tr/>
- Meyer, J.P., ve Allen, N.J., (1991). A three-component conceptualization of organizational commitment. *Human Resource Management Review*, 1.
- Miller, J., (2009). Teaching refugee learners with interrupted education in science: vocabulary, literacy and pedagogy. *International Journal of Science Education*. 31(4), 571-592.
- Moralı, G., (2018). Suriyeli Mülteci Çocuklara Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Karşılaşılan Sorunlar, *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 8(15), s. 1440-1441.
- Mowday, R. T., Steers, R.M. and Porter, L. W., (1979). The Measurement of Organizational Commitment, *Journal of Vocational Behavior*, 14, 224-247.
- Northcraft, G.B., Neale, M.A. (1990): Organizational Behavior, A Management Challenge, The Dryden Press: USA.
- Okutan, M., (2012). *Eğitim Yönetimi ve Denetiminde Örnek Olaylar*, Pegem Akademi, Ankara, s. 2.
- Önen, E., (2014). Öğrencinin Okula Bağlılığı Ölçeği: Türk Ortaokul ve Lise Öğrencileri İçin Uygulama Çalışması, *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 5(42), s. 221-234.

- Özsoy, A.S., Ergül, Ş. ve Bayık, A. (2004). Bir Yüksekokul Çalışanlarının Kuruma Bağlılık Durumlarının İncelenmesi, *Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*, 6 (2): 13-19.
- Öztürk, O. M., (1991). Uluslararası Hukuk ve İç Hukukumuz Bakımından İltica Olayı ve Mülteciler, *Silahlı Kuvvetler Dergisi*, 327, s. 150-151.
- Palaz, T., Çepni, O. ve Kılcan, B., (2019). Ortaokul Öğrencilerinin Mülteci Öğrencilere Yönelik Düşüncelerinin ve Tutumlarının Belirlenmesi, *Turkish Studies*, 14, 3, 1661-1684. DOI: 10.29228/TurkishStudies.22631
- Rah, Y., Choi, S., Nguyen, T.S.T. (2009). Building bridges between refugee parents and schools. *International Journal of Leadership in Education*. 12(4)
- Randall, D.M., (1987). Commitment and the Organization: The Organization Man Revisited. *Academy of Management Review*, 12, 3.
- Reichers, A., E. (1985). A Review and Reconceptualization of Organizational Commitment, *Academy of Management Review*, Vol:10, 3, pp. 465-476.
- Rossi, A., (2008). The impact of migration on children in developing countries. Youth migration conference. 24-26 Nisan 2008. Bellagio: İtalya.
- Sağlam, H. İ. ve Kanbur, İ., (2017). Sınıf öğretmenlerinin mülteci öğrencilere yönelik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Sakarya University Journal of Education*, 7(2), 310-323.
- Saleem, H. ve Sağır, W., (2020). Role of Diversity Practices in Teachers' Organizational Commitment: A Study of Elementary School Teachers, *Journal of Elementary Education*, 30, 2.
- Sapancalı, F., (2005). *Sosyal Dışlanma*, İzmir: Dokuz Eylül Yayınları, 1. Baskı, s. 58-59.
- Sapancalı, F., (2008). *Sosyal Dışlanma ve Yoksulluk*, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir, s. 4.
- Sarıer, Y., (2020). Türkiye’de Mülteci Öğrencilerin Eğitimi Üzerine Bir Meta-Sentez Çalışması: Sorunlar ve Çözüm Önerileri, *Eğitimde Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, 3, 1, 80-111.

- Savcı, İ., (2002). İşsizliğin Sosyal Psikolojik Boyutları, İşsizlik Özel Sayısı, *TES-İŞ Yayını*, s. 48.
- Serin, M. K., ve Buluç, B., (2012). İlköğretim Okul Müdürlerinin Öğretim Liderliği Davranışları ile Öğretmenlerin Örgütsel Bağlılıkları Arasındaki İlişki, *Kuram ve Uygulamada Öğretim Yönetimi*, 3(3).
- Sethi, A., (2018). A Study of Organisational Commitment among School Teachers, *Journal of Teacher Education and Research*, 13, 1, 1-7.
- Seymen, O. A. (2008). *Örgütsel Bağlılığı Etkileyen Örgüt Kültürü Tipleri Üzerine Bir Araştırma*, Detay Yayıncılık, 1. Baskı, s.146.
- Shah, N. H. ve Mahmood, A., (2021). Organizational Commitment of Secondary School Teachers: A Comparative Analysis of Gender, Age, Rural and Urban Schools, *Journal of Educational Research*, 24, 1.
- Shah, N. H., Ishaq, M. ve Nawaz, A., (2020). Demographic Variables Effect the Organizational Commitment of Teachers: Myth or Reality, *Sir Syed Journal of Education and Social Research*, 3, 3.
- Shamma, F. M., (2018). The Influence of Gender on the Teachers' Degree of Organizational Commitment in Arab Schools in Israel, *American Journal of Educational Research*, 6, 4, 349-353.
- Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonu Projesi, (2021). Erişim: 13.01.2022, <https://piktes.gov.tr/>
- Şeker, B.D., ve Arslan, Z., (2015). Refugee children in the educational process: A social psychological assessment. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 8(1)
- Şenturan, Ş., (2014). *Örnek Olaylarla Örgütsel Davranış*, Beta Yayıncılık, İstanbul, s.172-175.
- Şimşek, H. (2013). *Toplam Kalite Yönetimi Kuram, İlkeler, Uygulamalar*, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2. Baskı, s. 24.

- Tadesse, E. F., (2019). Teachers' Organizational Commitment at Secondary School in Addis Ababa: Ethiopia, *International Journal of Education and Research*, 7, 4.
- Tan, S., (2017). *Öğretmen Algılarına Göre Örgütsel Sağlık Ve Örgütsel Bağlılık Arasındaki Bağlılığın İncelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Siirt Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siirt.
- TDK, (2021). Türk Dil Kurumu Çevrimiçi Sözlüğü. Erişim: 11 Kasım 2021, <https://sozluk.gov.tr/>.
- Tsui, K.T., ve Cheng, Y.C., (1999). School organizational health and teacher commitment: A contingency study with multi-level analysis. *Educational Research and Evaluation*, 5(3).
- Tutar, H. (2016). *Örgütsel Davranış (Örgüt Teorileri ve Çağdaş yaklaşımlar Açısından)*, Ankara, Detay Yayıncılık, s.26- 224-230.
- Tümkaya, S. ve Ulum, H., (2019). Öğretmenlerde Örgütsel Bağlılığın Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi: Bir Meta-Analiz Çalışması. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 27, 3.
- Uluslararası Af Örgütü (UAF), (2009). İki Arada Bir Derede, Türkiye'deki Mültecilere Koruma Sağlanmıyor, *Amnesty International Publications*.
- United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR) ve UNESCO, (2016). *Refugee Education*, Geneva: UNHCR, s.2.
- UNICEF, (2017). Türkiye-UNICEF Ülke İş birliği Programı 2016-2020, 2017 Yıllık Raporu Özet Metin, Erişim: 11 Kasım 2021, <http://www.unicef.org.tr/files/bilgimerkezi/>
- UNICEF, (2021). Geçici Koruma Altındaki Çocukların Eğitim İstatistikleri, 13.01.2022, Erişim 13.01.2022, <https://www.unicef.org/turkey/>
- Uygur., A., (2015). *Örgütsel Bağlılık ve İşe Bağlılık*, Barış Kitap, Ankara, s. 4.

- Vardar, N., (2016). Mülteci, Göçmen, Sığınmacı Arasındaki Farklar, Erişim: 11 Kasım 2021, <https://bianet.org/bianet/toplum/167434-multeci-gocmen-siginmaci-arasindaki-farklar>,
- Variş, F., (1998). *Eğitim Bilimine Giriş, Alkım Yayınları*, İstanbul, s. 1
- Wasti, A.S. (2000). *Liderlik ve İnsan Kaynakları Uygulamaları*, Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
- Yiğit, A., Şanlı, E. ve Gökalp, M., (2021). Türkiye'deki Suriyeli Öğrencilerin Okula Uyumlarına Yönelik Öğretmen, Okul Yöneticileri ve Öğrencilerin Görüşleri, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 40(1), 471-496.
- Yorulmaz, A. ve Çelik, S. (2016). İlkokul öğretmenlerinin örgütsel bağlılık, örgütsel sinizm ve örgütsel vatandaşlık davranışları arasındaki ilişki, *Kalem Eğitim ve İnsan Bilimleri dergisi*, 6(1), 161-193.
- Yurdakul, A. ve Tok, T. N., (2018). *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 9(2), 46-58.
- Yüce, E., (2018). *Geçici Koruma Altında Bulunan Suriyeli Öğrencilerin Okula Uyumları*, (Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Psikolojik Danışma ve Rehberlik Programı, Ankara.
- Yücel, İ. ve Koçak, D., (2016). Örgüt Kültürü ile Personel Güçlendirme Arasındaki İlişkiye Yönelik Bir Araştırma, *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7, 12.
- Yükseker, D., (2006). *Dünyada Yerinden Edilme Olgusuna İlişkin Politika ve Uygulamalara Eleştirel Bir Bakış*, İstanbul: TESEV Yayınları.



## EKLER

### Ek A: Mülteci Öğrenci Tutum Ölçeği

Aşağıda, mülteci öğrencilere yönelik tutumlarla ilgili görüşleriniz sorulmaktadır. Bu konudaki görüşünüzü, “Hiç katılmıyorum”, “Biraz katılıyorum”, “Çoğunlukla katılıyorum”, “Tamamen katılıyorum” maddelerinden size en uygun olanını (X) işaretiyle işaretleyerek belirtiniz.

MADDELER	Hiç katılmıyorum	Biraz katılıyorum	Çoğunlukla katılıyorum	Tamamen katılıyorum
1. Mülteci öğrencilere önyargısız yaklaşırım.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
2. Uyumda güçlük yaşayan mülteci öğrencilere hoşgörülü davranırım.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
3. Mülteci öğrencileri anlamaya çalışırım.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
4. Mülteci öğrencilere yeteri kadar zaman ayırmaya çalışırım.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
5. Mülteci öğrenciler için yapılan eğitim hizmetlerini desteklerim.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
6. Mülteci öğrencilere diğer öğrencilere davrandığım gibi davranırım.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
7. Mülteci öğrencilerin derslere motive olmaları için çaba gösteririm.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
8. Öğrencilerimin mülteci öğrencilere olumlu davranmalarını sağlarım.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
9. Mülteci öğrencilerin temel bakım becerilerini geliştirmelerini desteklerim.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
10. Öğrenciler mülteci öğrencilerle birlikte oyun oynarlar.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
11. Mülteci öğrencilerin eğitimi konusunda kendimi geliştiririm.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
12. Mülteci öğrencilere diğer öğrencilerin aileleri olumlu tutum sergiler.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
13. Mülteci öğrencilerin temel ihtiyaçları karşılanır.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
14. Öğrenciler mülteci öğrencilerle birlikte olmaktan memnundur.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
15. Mülteci öğrenciler düzenli olarak okula devam etmektedir.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
16. Mülteci öğrencilere ayırdığım zaman yeterlidir.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
17. Mülteci öğrenciler okula uyumludur.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
18. Mülteci öğrenciler sınıfa uyumludur.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
19. Öğrenciler, mülteci öğrencilere karşı olumlu davranış sergiler.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
20. Mülteci öğrencilere rehberlik yapmaya, yol göstermeye çalışırım.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
21. Mülteci öğrencilerin sınıfa uyum sağlamasını kolaylaştırırım.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
22. Mülteci öğrencilerle iletişim kurmakta zorlanmam.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
23. Mülteci öğrencilerin eğitiminde yeterli olduğumu düşünürüm.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
24. Mülteci öğrencilerin dil farklılığı benim için sorun oluşturmaz.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>

## Ek B: Örgütsel Bağlılık Ölçeği

Aşağıda, örgütsel bağlılıkla ilgili görüşleriniz sorulmaktadır. Bu konudaki görüşünüzü, “Kesinlikle katılmıyorum (1)”, “Katılmıyorum (2)”, “Kararsızım (3)”, “Katılıyorum (4)”, “Kesinlikle Katılıyorum (5)” maddelerinden size en uygun olanını (X) işaretiyle işaretleyerek belirtiniz.

MADDELER	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
1. Meslek hayatımın geri kalan kısmını bu okulda geçirmek beni çok mutlu eder.	( )	( )	( )	( )	( )
2. Bu okulun problemlerini gerçekten kendi problemlerim gibi görüyorum.	( )	( )	( )	( )	( )
3. Okulum karşı güçlü bir aidiyet hissetmiyorum.	( )	( )	( )	( )	( )
4. Bu okula karşı duygusal bağlılık hissetmiyorum.	( )	( )	( )	( )	( )
5. Bu okulda kendimi “ailenin bir parçası” gibi görmüyorum.	( )	( )	( )	( )	( )
6. Bu okulun benim için çok özel bir yeri vardır.	( )	( )	( )	( )	( )
7. Şu anda bu okulda çalışıyor olmam hem kendi isteğimden hem de şartların bunu gerektirmesindedir.	( )	( )	( )	( )	( )
8. Okulumdan ayrılmayı isteseydim dahi şu anda bu bana çok zor gelirdi.	( )	( )	( )	( )	( )
9. Şu anda okulumdan ayrılacak olsam, hayatımda birçok şey alt üst olur.	( )	( )	( )	( )	( )
10. Bu okuldan ayrılmamı düşündürecek seçenekler oldukça azdır.	( )	( )	( )	( )	( )
11. Eğer bu okula kendimden çok şey katmamış olsaydım, başka yerde çalışmayı düşünebilirdim.	( )	( )	( )	( )	( )
12. Bu okuldan ayrılacak olsam, uygun alternatiflerim az olur.	( )	( )	( )	( )	( )
13. Bu okulda çalışmaya devam etmek için yöneticilerime karşı bir minnet borcu/sorumluluk hissetmiyorum.	( )	( )	( )	( )	( )
14. Eğer bu okuldan ayrılmak benim yararına olsa dahi şu anda buradan ayrılmamın doğru olmadığını düşünüyorum.	( )	( )	( )	( )	( )
15. Okulumdan şu anda ayrılacak olsam kendimi suçlu hissederim.	( )	( )	( )	( )	( )
16. Bu okul benim sadakatimi (bağlılığımı) hak ediyor.	( )	( )	( )	( )	( )
17. Bu okuldaki insanlara karşı bir minnet borcu/sorumluluk hissettiğim için şu anda bu okuldan ayrılmam.	( )	( )	( )	( )	( )
18. Bu okula çok şey borçluyum.	( )	( )	( )	( )	( )

## EK C: Kişisel Bilgiler Formu

Sevgili Yöneticilerimiz ve Öğretmenlerimiz sizi Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Eğitim Yönetimi ve Denetimi bölümü yüksek lisans öğrencisi Gizem KIRIMLI tarafından yürütülen "Öğretmenlerin Mülteci Öğrencilere Yönelik Tutumları ile Örgütsel Bağlılıkları Arasındaki İlişki" başlıklı araştırmaya davet ediyoruz.

Bu araştırmanın amacı Öğretmenlerin ve Yöneticilerin Mülteci Öğrencilere Yönelik Tutumu ile Öğretmenlerin ve Yöneticilerin Örgütsel Bağlılık Düzeyleri arasındaki ilişkiyi belirlemektir. Araştırmanın ölçme aracı üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde kişisel bilgiler, ikinci ve üçüncü bölümde yönetici ve öğretmenlerin mülteci öğrencilere yönelik tutumu ve okula bağlılık düzeyini ölçmeye dayalı sorular bulunmaktadır.

Araştırmada sizden tahminen 10-15 dakika ayırmanız istenmektedir. Araştırmaya sizin dışınızda tahminen 500 kişi katılacaktır. Bu çalışmaya katılmak tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Çalışmanın amacına ulaşması için sizden beklenen bütün soruları eksiksiz, kimsenin baskısı ve telkini altında olmadan size en uygun gelen cevapları içtenlikle işaretlemenizdir. Ankete vereceğiniz cevaplar tamamen akademik amaçlı tez çalışması için kullanılacaktır.

Çalışmada kullanılan "Mülteci Öğrencilere Yönelik Tutum Ölçeği" ve "Örgütsel Bağlılık Ölçeği" için gerekli izinler ölçek sahiplerinden ve Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Etik Kurulundan alınmıştır. Bu formu okuyup onaylamanız araştırmaya katılmayı kabul ettiğiniz anlamına gelecektir. Ancak çalışmaya katılmama veya katıldıktan sonra herhangi bir anda çalışmayı bırakma hakkına sahipsiniz. Araştırmaya katkılarınızdan dolayı teşekkür ederim.

Gizem KIRIMLI

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Eğitim Yönetimi ve Denetimi Tezli Yüksek Lisans Öğrencisi

## KİŞİSEL BİLGİLER

- Cinsiyetiniz? ( ) Kadın ( ) Erkek
- Medeni Durumunuz? ( ) Evli ( ) Bekar
- Yaşınız? ( ) 20 – 29 ( ) 30 – 39 ( ) 40 – 49 ( ) 50 ve üzeri
- Unvanınız? ( ) Yönetici ( ) Öğretmen
- Branşınız? (.....)
- Mesleki Kıdeminiz? ( ) 1-5 yıl ( ) 6-10 yıl ( ) 11-15 yıl ( ) 16 ve üzeri
- Öğrenim Düzeyiniz? ( ) Ön lisans ( ) Lisans ( ) Yüksek Lisans ( ) Doktora ( ) Diğer
- İstihdam Tipi? ( ) Kadrolu ( ) Sözleşmeli ( ) Ücretli ( ) Diğer
- Bulduğunuz okulda görev yapma yılınız? ( ) 1-5 yıl ( ) 6-10 yıl ( ) 11-15 yıl ( ) 16 ve üzeri
- Görev yaptığınız okulun türü? ( ) İlkokul ( ) Ortaokul ( ) Lise

## Ek D: Mülteci Öğrenci Tutum Ölçeği İzin E-Postası

Prof. Dr. Halil İbrahim SAĞLAM'IN “Sınıf Öğretmenlerinin Mülteci Öğrencilere Yönelik Tutumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi” makalesinden alınan “Mülteci Öğrencilere Yönelik Tutum Ölçeği” e-posta yoluyla izin alınarak çalışmaya ölçek olarak dahil edilmiştir.

Flag for follow up. Start by 1/2/1. Due by 1/2/1.

You replied on Wed 1/29/2020 2:00 PM

Translate message to: English | Never translate from: Turkish

HS

Halil İbrahim Sağlam <

Wed 1/29/2020 1:59 PM

To: You

Kıymetli Gizem Hanım,  
Ölçeği kullanabilirsiniz. Çalışmalarınızda başarılar diler selamlarımı sunarım.

Halil İbrahim SAĞLAM

27 Oca 2020 Pts 23:40 tarihinde Gizem K

Hocam iyi akşamlar. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi eğitim yönetimi ve denetimi tezli yüksek lisans öğrencisiyim. Tez aşamasındayım araştırmamda izniniz olursa Sınıf Öğretmenlerinin Mülteci Öğrencilere Yönelik Tutumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi makalenizde kullandığınız tutum ölçeğinden faydalanmak isterim. Cevabınızı bekliyorum. Saygılar.

iPhone'umdan gönderildi

Reply | Forward

## Ek E: Örgütsel Bağlılık Ölçeği İzin E-Postası

Doç. Dr. Abidin DAĞLI'NIN “Örgütsel Bağlılık Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanması: Geçerlik ve Güvenirlilik Çalışması”nda kullandığı “Örgütsel Bağlılık Ölçeği” e-posta yoluyla izin alınarak çalışmaya ölçek olarak dahil edilmiştir.

AD

Abidin DAĞLI

Mon 2/8/2021 :

To: You

Sevgili Gizem KIRIMLI,  
Taraflımızdan Türkçeye uyarlanan Örgütsel Bağlılık Ölçeğini çalışmalarınızda kullanmanızda bir sakınca yoktur. İyi çalışmalar diliyorum.  
Sevgilerimle...  
Doç.Dr. Abidin DAĞLI

[Android için Outlook'u edinin](#)

From: G

Sent: M

To: dagli

Subject:

Merhaba hocam,

Ben Gizem KIRIMLI. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Yönetimi ve Denetimi tezli yüksek lisans öğrencisiyim. Öğretmen ve okul yöneticilerinin örgütsel bağlılıklarına yönelik araştırma yapıyorum. İzniniz olursa "ÖRGÜTSEL BAĞLILIK ÖLÇEĞİ'NİN TÜRKÇEYE UYARLANMASI: GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK ÇALIŞMASI" makalenizde uyarlama yaptığınız örgütsel bağlılık ölçeğini kullanmak istiyorum. Saygılarımla.

